

EI WISH

**Elder Immigrant Well-being and Integration
in a Second Home**

*Äldre invandrares välbefinnande och integration
i sitt andra hem*

Att åldras med Värdighet

Innehållsförteckning

1. EI WISH – Sammanfattning.....	4
• Programmet syfte, utformning och resultat.....	4
• Äldre invandrare i Göteborg – en bakgrund till programmet	6
• EI WISH samarbetspartners & finansiärer	7
• Programmet genomfördes i 4 faser och gav många spännande resultat	8
• Våra resultat: Ny kännedom och förståelse leder till nya idéer	12
• Lärdomar och Utmaningar- Framtida möjligheter.....	14
• Hur projektet integrerats – ”Mötesplatsernas” nya betydelse.....	18
2. Projektidé – Projektets huvudsakliga syfte och iniktning	20
• Programmet mission.....	20
• Vad motiverade oss till att starta EI WISH?.....	21
• Vad är EI WISH-programmets vision?.....	23
• Vilka mål har EI WISH?.....	26
3. Projektupplägg och genomförande	31
• Utformningen av EI WISH-programmet	31
• Vilka är huvudpartners?.....	32
• EI WISH Planering - Tid och Faser.....	37
• Aktionsforskningsstudien	41
• Arbetsansats, metoder och modeller	51
• Genomförande av externutvärdering	60
4. Resultat och erfarenheter från projektet.....	64
• Resultat och reflektioner - enligt målen.....	64
• Utvärdering – ytterligare reflektioner och resultat	90
5. EI WISH-projektets bidrag till EUs grundprinciper för integration och välbefinnande	91
6. Transnationellt samarbete	96
7. Spridning av resultat	100
8. Slutsatser och Förslag.....	102
• Lärande och utmaningar	103
9. Utvecklingsområden	112
10. Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare	114

Information och kontaktuppgifter

Projektnamn	EI WISH – Elderly Immigrant Well-Being in a Second Home – Growing Old with Dignity
Projektnummer	2010-0033
Projektägare	Chalmers University – Chalmers Industriteknik – CIT
Projektpartners	Göteborgsstad – Senior Göteborg Neubergshska Äldreboende Eritreansk Förening i Göteborg Midnimo Iraniska Pensionärsförening KvinnoCenter i Bergsjön
Medfinansiärer	Chalmers industriteknik- CIT Göteborgsstad VGR - Folk Hälsa
Projekt period (år/månad – år/månad)	2010/June – 2012/June
Uppgiftslämnare	Sari Scheinberg, PhD – Project Leader and Senior researcher
Tel/fax:	+46 70 628 6200
E-postadress:	sari@cit.chalmers.se
Hemsida:	eiwish.se

Övriga kontaktuppgifter	Namn	Tel	E-postadress
Projektledare	Sari Scheinberg	+46 70 628 6200	sari@cit.chalmers.se
Ekonomiansvarig	Elke Rosiers		elke.rosiers@cit.chalmers.se
Extern utvärderare	Marie Källum		marie.kallum@i2i.network.se

1. EI WISH – Sammanfattning

• Programmetts syfte, utformning och resultat

EI WISH-programmetts syfte är att skapa förutsättningar för att ”äldre invandrare” (nyanlända tredjelandsmedborgare som också är anhöriginvandrare) skall kunna åldras med välbefinnande och värdighet i sitt nya hem, Sverige. Eftersom äldre invandrare varken kan förlita sig på jobbmärknaden eller på utbildningsmöjligheter som vägar “in” i det svenska samhället, så är det nödvändigt att ”förankra” deras ankomst och därefter fortsätta integrationen på andra sätt eller med andra metoder.

Äldres välbefinnande inkluderar såväl deras möjligheter att ta hand om sina egna behov som möjligheten att utveckla tillitsfulla relationer till familj, sociala nätverk, lokala gemenskaper och med hälso- och sjukvården. Forskning har visat att äldre personer som kan bibehålla sin hälsa har större möjligheter att upprätthålla sin självständighet och de kan också utgöra en positiv kraft och bidra till sin familjs och sitt lokala samhälles funktion, dvs. att vara en ”vis och vital äldre” person. Men i takt med att äldres välbefinnande minskar, så blir de en större belastning både för sina familjer och för hälso- och sjukvårdssystemet och förstås också i relation till sina egna referensramar.

EI WISH-programmet prioriterar tre områden, som är kopplade till **hälsa, kommunikation** och **samarbetsmetoder** inom EIF-programmet, för att kunna öka möjligheterna att integrera de äldre nyanlända tredjelandsmedborgare i det svenska samhället. Genom att EI WISH- programmets design baseras på social innovation och deltagande aktionsforskning har programmet lyckats uppfylla mycket ambitiösa målsättningar med ambitionen att förbättra äldre invandrades upplevelse av välbefinnande och integration. De viktigaste komponenterna i programmet är följande:

Ett arbetssätt utvecklades där *äldre invandrare* fick möjlighet att utforska, reflektera över och *analysera sina upplevelser och erfarenheter, behov och känsla av välbefinnande* nu och i framtiden. Denna analys baserades på en **analysmodell med en utvidgad definition** av ”hälsa”, jämfört med den medicinska traditionella definitionen som framförallt fokuserar på fysisk hälsa¹, till att istället baseras på en multidimensionell², holistisk och tvärkulturellt känslig definition som vi benämner **”välbefinnande”**. Och sedan baserat på resultaten av forskningen, som tillsammans med våra föreningar partner, vi bjuder in äldre TCN medlemmar att delta i alla våra förbättring aktiviteter inklusive: fokusgrupper, feedback sessioner, seminarier, nätverksmöten, etc.

Olika intressentgrupper identifierades och involverades– exempelvis etniska och religiösa föreningar, myndigheter (Göteborgs Stad och regionala) och personal som

¹ Den traditionella definitionen används vanligtvis av svenska myndigheter och i populationsstudier.

² The Energetic Well Being model – includes 8 dimensions of well- being which include: cosmos, physical, sexual, sentimental, emotional, intellectual, soulful and spiritual (Scheinberg, 2000)

arbetar med äldreomsorg (t.ex. äldreboenden, hemtjänster), lokala och regionala politiker, och forskare med intresse för äldrefrågor. Dessa intressenter genomförde också *utvärderingar av sina egna upplevelser av välbefinnande och av egna arbetssätt*, inklusive sätt att möta, kommunicera med, studera och stödja äldre invandrare.

Resultaten från de olika studierna presenterades därefter för de äldre, för deras familjer och andra intressentgrupper för att kunna åskådliggöra, förtydliga och utveckla en samsyn kring problemområdet. Baserat på denna samsyn kunde därefter prioriteringar göras och åtgärder genomföras. Eftersom prioriteringarna hade gjorts tillsammans med intressentgrupperna var det naturligt för arbetsgrupperna att lägga stor kraft på förbättringsarbetet: över generationsgränser, över kulturgränser, i samarbete mellan olika organisationer, etniska och religiösa föreningar, och olika "mötesplatser" utfördes förbättringsarbete som resulterade i ökad kännedom, förbättrade rutiner, arbetssätt och arbetsförhållanden för de som arbetar för att stödja hälsa och välbefinnande hos de äldre invandrarna. Dessutom skapades förbättrade relationer mellan alla deltagare och organisationer. Det blev också mer naturligt och möjligt för de äldre och intressenterna att integrera och bibehålla de insikter som hade uppnåtts om de äldres situation och om väl fungerande ansatser för att öka äldres välbefinnande och känsla av att ha ett hem i Sverige.

I dagsläget finns begränsad kunskap om behov, relationer och nöjdhet med tjänster. Det finns inte heller några kanaler för kommunikation till de äldre om deras rättigheter. Ett resultat av programmet är därför en ambition att utveckla och testa nya processer, arbetssätt och tjänster bland huvudintressenterna i Göteborgsregionen (t.ex. i etniska och religiösa föreningar såväl som inom ramen för regionala myndigheters ansvarsområde) för att hjälpa de aktörer som stödjer äldre invandrare att utforska nya roller, ansvarsområden och relationer för att kunna integrera och leverera mer hållbara tjänster och tillvägagångssätt för äldre invandrare.

Programmet har haft som ambition att introducera åtgärder som leder till relevanta och mätbara effekter av "integration" på olika nivåer. Integrationseffekten har initialt analyserats på det *personliga* planet, genom att en central del av programmet var ett djupt utforskande av medvetenhet och en kompetensbyggande process för äldre invandrare, deras familjemedlemmar, och den berörda hälso- och sjukvårdspersonalen. Integrationen på "par-" eller *relationsnivå* har också undersökts, eftersom en målsättning var att förbättra relationer och arbetssätt mellan äldre invandrare, deras familjer, etniska och religiösa föreningar, hälso- och sjukvårdspersonal, myndigheter, med flera. Programmet påverkade också gruppnivå genom att utveckla kommunikation, kompetenser och relationer till familjerna, etniska och religiösa föreningsgrupper (mellan föreningarna och övriga intressenter). Programmet har också påverkat integrationen på *samhällsnivå*, genom att bygga tydligare nätverk, kommunikationskanaler, nya processer, program och policys som kan stödja äldre invandrades integration i Göteborgssamhället både i en nära framtid och på sikt.

Sammanfattningsvis har EI WISH-programmet skapat ett mer lyhört system och en kultur som uppmärksammar och vidtar åtgärder för att tillgodose de äldres behov av att skapa ett mer medvetet och systematiskt arbetssätt för att säkerställa att de fysiska och andliga behoven hos den ökande populationen av äldre invandrare i Göteborgsregionen. Genom att utveckla *lär allianser* och filosofin om att skapa *sociala innovationer* bidrog programmet också till att skapa möjligheter för intressentgruppen att *samarbeta på ett mer långsiktigt sätt* - för att prioritera, utveckla samarbetsformer och skapa en *gemensam plattform* för att bibehålla ett kontinuerligt lärande och bidra till framtida policy- och programutveckling med målsättningen att upprätthålla hälsa och integration av äldre invandrare. Vår förhoppning är därför att vi har lyckats hitta ett fungerande sätt att bidra till ett mer innovativt, meningsfullt och hållbart sätt att stödja de äldre och deras familjer till att uppnå välbefinnande och känna sig 'mer integrerade' både med sig själva, sina familjer och i det svenska samhället – i sitt "andra hem".

• **Äldre invandrare i Göteborg – en bakgrund till programmet**

Mellan 2000-2008 fick över 1500 äldre invandrare över 65 år uppehållstillstånd i Göteborg. För dessa äldre, som har emigrerat från sina hemländer av slump eller tvång, i den senare delen av sina liv är det naturligt att ställa frågor (i alla fall till sig själva, och i bästa fall också till sina familjer och vänner) som kan låta ungefär så här: "*Hur föreställer jag mig att åldras i mitt nya hem?*", "*Var vill jag bo (kan jag stanna här eller kan jag flytta 'hem')?*", "*Var är 'hemma'?*", "*Vem tar hand om mig?*", "*Kommer jag att ha den livskvalitet och välbefinnande som jag önskar?*", "*Finns det service och inrättningar som kan ta hand om äldre människor som jag, med mina behov?*", "*Kommer jag att hitta vänner?*", "*Vilka rättigheter har jag?*", "*Vilka skyldigheter har jag?*", "*Hur ska jag klara en så här stor övergång?*"

Dessa frågor är universella. Det är förstås viktigt att reflektera över svaren till dessa frågor, men de är inte alltid så lätta att hitta, eftersom omständigheterna är komplexa – människor omkring oss, samhällseliga värderingar och policys, vår personliga vilja och förstås vår hälsa och ekonomiska situation formar vårt "öde" och hur vi åldras. Men det finns hopp om att det är möjligt att åldras med värdighet, att ha människor omkring oss som uppskattar oss, som kan hedra vår bakgrund, våra erfarenheter, vår visdom och som kan stödja oss att leva ett hälsosamt liv som innehåller kärlek, respekt, kunskap om våra rättigheter, goda relationer och att *känna oss hemma* i vårt samhälle.

En viktig utmaning i Sverige (och Europa) idag är att hitta sätt att stödja det ökande antalet äldre i populationen. Och eftersom de äldre har varierande bakgrund, religion, erfarenheter och kulturer – är det viktigt att utveckla en djupare förståelse och kunskap om de olika behoven för hälsa och välbefinnande hos våra äldre invandrare, så att vi kan fatta bättre beslut, göra bättre investeringar och policys. I Göteborgsregionen fanns 2008 drygt 6000 män och över 7000 kvinnor, äldre än 65 år och med utländsk bakgrund. Frågor som: *Vad behöver och förväntar sig dessa äldre*

tredjelandsmedborgare? Hur bra möter vi dessa behov idag? Hur kan vi förbättra vårt arbetssätt och vår kommunikation för att bli mer lyhörda för deras behov och välbefinnande? Vi vet att om de äldre mår bättre och är mer integrerade, skapas en positiv integrationscykel, så att deras barn (andra generationen) blir mindre distraherade av att ta hand om sina föräldrar och därför blir mer fokuserade på att hitta ett arbete och stanna där, klara sina hem och må bättre och känna sig mer integrerade i det svenska samhället. Forskning har visat att i de flesta tredjelandskulturer är respekt för de äldre en viktig del av ett välfungerande samhälle. Det är ett moraliskt, ekonomiskt och politiskt ansvar för EU-länder att prioritera förståelse och omhändertagande av de äldre medborgarna.

- **EI WISH samarbetspartners & finansiärer**

Medan **Chalmers Industriteknik** är skapare och designer av EI WISH-projektet, beror projektets framgång på att ett fantastiskt partnerteam har utvecklats för att driva och kontinuerligt utveckla och förbättra EI WISH-projektet. För att lyckas nå de spännande och ambitiösa målen som vi hade satt för projektet var det nödvändigt att samla ett team av experter och intressenter som representerar de äldre och de olika grupper som arbetar med äldre invandras välbefinnande och integration i deras andra hem.

Chalmers Industriteknik (CIT) åtog sig att leda EI WISH-projektet eftersom projektet accepterade vikten av rigorös användning av ursprungliga och testade metoder, modeller och angreppssätt som både bygger på och bidrar till social innovation samt gagnar vårt samhälle. Dessutom har ledaren och designern för det här projektet (som arbetar på CIT) arbetat med social innovation, välbefinnande, integration och utveckling i Sverige i över 25 år.

Göteborg Stad gick med i EI WISH-projektet eftersom att de insåg att de brast i förståelse för äldre invandras erfarenheter och behov samt varför så få äldre invandrare använder de tjänster som staden erbjuder. Göteborg Stad presenterade möjligheten att få delta i EI WISH-projektet för ledarna för äldreomsorgsenheter i Göteborg. 5 organisationer valde att delta, vilket representerade 2 geografiska områden i Göteborg och inkluderade 2 äldreboenden, 1 hemtjänst, 1 träffpunkt och 2 chefer inom Göteborg Stad.

Där var också fem samarbetspartners som representerade en blandad grupp av invandrarföreningar och församlingar. Detta team med etniska, kulturella och religiösa föreningar hade som mål att lära av varandra såväl som att ta vara på eventuella synergier och stöd för framtida samarbete.

Förutom de samarbetspartners som nämndes ovan som representerar de äldre, de etniska föreningarna, vårdexperterna och Göteborg Stad som arbetar direkt med de äldre, var EI WISH mål att också arbeta nära myndigheterna som är ansvariga för att utveckla och leverera policy och strategier för jämställdhet i vård och välbefinnande hos den svenska befolkningen. Vi bjöd därför in en till nyckelpartner till vårt team,

den **Regionala enheten för folkhälsofrågor**. Den här myndigheten deltog eftersom att de förstod att det finns för lite kunskap om äldre invandrare, deras välbefinnande och behov, såväl som brist på förståelse för hur och i vilken utsträckning äldre invandrare känner till sina rättigheter som svenska medborgare.

Nedan är en lista av EI WISH:s nyckelsamarbetspartners:

Organisation	Projekt Enhet
Stiftelsen Chalmers Industriteknik	CIT – Kommersiell R&D Forskning, Innovation och utveckling för ett hållbart samhälle
Göteborg Stad	Göteborgs stadskansli Gunnareds äldreomsorg, Gunnareds äldreboende, Biståndsbedömare Träffpunkten i Lövgärdet Hemtjänsten Angered Lillhagsparkens äldreboende (Dalia, äldre spansktalande)
Föreningar	Eritreanska föreningen i Göteborg Iranska pensionärsföreningen KvinnoCenter i Bergsjön Midnimo (Somalisk förening) Neuberghska ålderdomshemmet
VGR	Enheten för folkhälsofrågor

- **Programmet genomfördes i 4 faser och gav många spännande resultat**

Fas 1 – Förberedelse och Team Building - juli 2010 till mars 2011

Huvudsyftet med fas 1 var att 'känna sig redo'. EI WISH-projektet var ett komplext projekt som hade många intressenter och samarbetspartners som inte var bekanta med EI WISH:s koncept och program, och naturligtvis inte heller var bekanta med varandra. Därför var det mycket viktigt att i början av projektet avsätta tid för att lära känna varandra för att 'känna sig redo' att arbeta tillsammans. Dessutom behövde EI WISH-projektet ett åtagande från alla partners under en 2-årsperiod. Projektets längd och det faktum att alla samarbetspartners arbetade deltid med EI WISH gjorde att det var viktigt för EI WISH-teamet att säkerställa att alla samarbetspartners kände att de fullt ut förstod sina egna roller och ansvarsområden i projektet, och hur de skulle integrera arbetet i existerande arbete och aktiviteter.

Nyckelresultaten inkluderade:

- Möten och planering, måldefinition och ömsesidig utveckling
- Relationsbyggande, roller och ansvar
- Underlag och metoder för forskningsstudie
- Utbildning av teamet inom:
  - Forskningsmetoder – "action research", Reflektion runt tvärkulturella frågor
  - Förhållningssätt genom hela projektet - Ömsesidigt förtroende, systematiskt arbetsätt och gemensamt lärande

Fas 2 – Aktionsforskning – Fokusgrupper, intervjuer, analys och feedback workshops - april till november 2011

Huvudsyftet med den andra fasen av EI WISH-projektet var att genomföra aktionsforskningsstudien. Eftersom det var första gången som många av våra samarbetspartners och de äldre deltog i en aktionsstudie var det viktigt att genomföra studien med stor medvetenhet, hög etisk standard och reflektion. Studien utformades därför så att 'så naturligt som möjligt' öppna för en diskussion rörande att åldras med värdighet i ett andra hem' genom att följa en serie av aktiviteter och steg som mjukade upp intressenterna inför att utforska frågan och dess innebörd.

Efter att alla deltagare tränats och var redo att leda studien samt att stickprovet hade valts ut, samlades information in i några olika steg:

1. Som ett första steg bjöd vi in till och ledde **fokusgrupper** i alla våra samarbetspartnerorganisationer, vilket inkluderade de 5 etniska och religiösa organisationerna, såväl som de 5 äldreomsorgsorganisationerna i Göteborg och en PRO-grupp.
2. I det andra steget, genomförde vi **djupintervjuer** med en utvald grupp av äldre tredjelandsmedborgare och personal. Totalt hölls 60 djupintervjuer. Intervjuerna utforskade erfarenheter och åsikter om vad som hjälper och vad som hindrar äldres välbefinnande och integration, enligt den energifokuserade välbefinnandemodellen. Dessutom samlades de äldres idéer på förbättringsåtgärder in. Intervjuerna varade i genomsnitt i 4-5 timmar. För att komplettera intervjuerna insamlades en enkät med bakgrundsinformation för var och en av intervjupersonerna.
3. I det sista steget när alla hade intervjuats och analysen hade genomförts, bjöds alla intervjupersoner (och de andra deltagarna i fokusgrupperna, medlemmar, etc.) in till att delta i en serie av **Feedback Workshops** (mellan 1 och 3 i varje samarbetspartnerorganisation). Detta för att gå igenom analyserna och resultaten tillsammans med forskarna och andra inbjudna medlemmar från deras förening. Målet med dessa 11 workshoppar som samlade över 150 personer, var att bekräfta och klarlägga resultaten från studien, såväl som att prioritera de frågor som identifierats för fortsatt förbättringsarbete. Över 100 idéer på förbättringsåtgärder identifierades. Nedan följer några nyckelområden som valdes ut att prioriteras:

- **De flesta äldre:**

- Behövde rådgivning och stöd. Att delta i intervjuerna påminde dem om hur mycket de glömmet och hjälpte dem att fokusera. Behov av stöd och information
- Behov av mötesplatser – grannskap
- Vill bidra med erfarenheter till yngre generationer - att känna sig behövd

- Behöver mer beröring som till exempel massage och träning – att vara i naturen
- har drömmar och önskemålen/förväntningarna att de kommer att tas om hand av deras familjer i resten av sina liv och att de aldrig kommer "kastas" in i stadens ålderdomshem
- **Föreningarna:**
  - Ska vidareutveckla sina nya roller och aktiviteter
    - Stöd till de äldre – nya aktiviteter, information, fokus, kompetens
    - Länken mellan staden och de äldre
  - Behöver fortsätta sin lärandeprocess - Lära från andra i Sverige och "benchmarka" inom EU
  - Behöver förbättra sin samverkan och sina nätverk
- **Göteborg Stad:**
  - Behöver förbättra sina tjänster och sin samhällsinformation
  - Behöver utveckla en mer systematisk förståelse för äldres förväntningar och behov
  - Behöver utforska kulturella skillnader för att bättre kunna ta itu med missförstånd och stress
  - Behöver förbättra sitt samarbete med föreningar
  - Behöver utveckla tydligare och mer sammanhängande indikatorer och mått på välbefinnande och integration och koppla dem till andra indikatorer
- **Forskare**
  - Behöver sprida de unika och mycket spännande resultaten som vi fann genom EI WISH-projektet
  - Behöver fortsätta att forska för större kännedom om äldre invandrare och deras familjers behov
  - Behöver utveckla bättre samarbete mellan olika forskare
  - Behöver presentera vårt arbete under seminarier, konferenser och i artiklar

Fas 3 – Förbättringsaktiviteter, organisationsutveckling, träning och benchmarking - december 2011 till mars 2012

Huvudsyftet med den tredje fasen var att skapa förbättringsåtgärder, generera kompetens och kännedom genom träning och utveckla nya sätt att arbeta, relatera, etc. baserat på resultaten av forskningen. Mer specifikt planerades och utfördes följande aktiviteter:

1. Genomförde prioriteringsworkshoppar där alla samarbetspartners deltog (inklusive de äldre, styrelser och deras medlemmar) och skapade och bekräftade förbättringsåtgärder och skrev handlingsplaner för kommande förbättringsarbete.
2. Utformade och levererade utbildning och träning för alla intressentgrupper
  - a. Till exempel rättighets- och tjänstworkshoppen som genomfördes för fler än 150 tredjelandsmedborgare i 4 samarbetsorganisationer. En reklam- och informationsbroschyr publicerades och översattes till fem olika språk.

3. Utformade och ledde pilotprojekt och aktiviteter för samhälls- och religiösa organisationer
  - a. Utveckla organisationer, policys, stadgar, strukturer, positioner
  - b. Nya processer, aktiviteter och nya arbetssätt
  - c. Föreningar har börjat organisera sin egen verksamhet för äldre, personal, samverkan – till exempel massage, utflykt, dans, datautbildning,
4. Åkte på benchmarking-resor för att utbyta idéer och erfarenheter
  - a. I Sverige och i Holland
  - b. Deltog i ENIEC årsmöte
5. Nätverksbyggande och mötesplatser
  - a. Samverkan mellan intressenter inom Göteborg – Äldre, Föreningar, Äldreomsorg, VGR – Enheten för folkhälsofrågor, Universitet, Politiker, ABF
  - b. Skapade ett stort antal nya Mötesplatser – till exempel mellan Träffpunkten och föreningar, mellan föreningarna och deras äldre, mellan universitet och föreningar, mellan Göteborg Stad och universitet, etc.
  - c. Transnationell – Benchmarking-resa till Amsterdam ENIEC (EU) nätverk
6. Nya och mer tydliga processer och aktiviteter
  - a. Utvecklade ”processkartor” för att skapa en mer tydlig process av stadens tjänster för äldre
  - b. Utvecklade och förbättrade de aktiviteter, organisationer, policys och strukturer som behövdes för att stötta föreningarna, äldreboendena och hemtjänstenheterna
  - c. Äldreomsorgen har börjat testa nya rutiner, som till exempel integration av 9 dimensioner i kontaktpersonens arbete med äldre
7. Policyutvärdering
  - a. Utvärderade de äldres policys och rättigheter, för diskriminering av äldre invandrare
8. Kontinuerligt utvärdera och förbättra EI WISH-projektet – till exempel hemsidan, modellernas och metodernas tydlighet, etc.
9. Affärsmöjligheter
  - a. Familjelarm - testade nya produkter för äldre invandrare

Fas 4 - Reflektion, utvärdering, diffusion - april 2012 till juni 2012

Huvudmålet i den fjärde och slutgiltiga fasen i EI WISH-programmet var att sprida resultaten och att genomföra en gedigen analys av vårt arbete och de resultat vi uppnått. Mer specifikt så planerades och genomfördes följande nyckelaktiviteter:

1. Analys av EI WISH-programmet
  - a. Utformade och genomförde utvärderingsmetoden, processen och processens fokus samt resultat av fas 1-3
  - b. Genomförde analys och uppföljning med alla intressenter och deltagare
2. Analys av forskningsresultat
  - a. Genomförde en mer gedigen analys av forskningsprocessen och resultaten
  - b. Prioriterade och designade 3 vetenskapliga artiklar som kommer att skrivas omedelbart
  - c. Utveckla och presentera rekommendationer till policys och program

- d. Utveckla nya visioner som speglar de behov och prioriteringar som identifierats vid studien av det multikulturella åldrande samhället
- 3. Spridning och delande av resultat och erfarenheter
  - a. Valdes ut som ett av 4 goda exempel på aktivt åldrande i EU
    - i. Vi presenterade vårt projekt i Bryssel på SIRG-konferensen
    - ii. Vi var det enda projektet som tillägnats att utforska äldre invandrares perspektiv och som stöttade utvecklingen av deras rättigheter
  - b. Sprida erfarenheter och resultat av arbetet i Göteborg och i andra regioner i Sverige
  - c. Presentera (och fortsatt presentera) erfarenheter och resultat under konferenser, möten, forum, debatter, etc. för att sprida vårt sätt att arbeta och lära. Till exempel
    - i. Till andra områden och sektorer i Göteborg
    - ii. Till andra städer i VGR
    - iii. I nationella svenska forum för åldrande – SWEDAGE
    - iv. På nordiska gerontologikonferensen
    - v. I EU – presentera på ENIEC – föreningen med yrkesverksamma som arbetar med äldre invandrare i EU
  - d. Skapade en hemsida – www.eiwish.se
  - e. Producerade och spred en film
    - i. En underbar 20 minuter lång informationsfilm som producerades av Nasrin Pahko
      - 1. Lades upp på Youtube

- **Våra resultat: Ny kännedom och förståelse leder till nya idéer**

Resultat och slutsatser

Inflödet av invandrare till Sverige har ökat under åren.³ En av de viktigaste utmaningarna är att stödja de nya invandrarna i att "känna sig hemma" - så snart som möjligt. Ju tidigare invandrarna kan känna sig hemma, desto troligare är det att de har hittat sätt att känna integrerade i samhället. Och som forskning har visat, desto mer "integrerade" vi känner oss, desto sannolikare är det att vi kan må bra, hantera våra liv i vårt nya hem och bli mer aktiva och produktiva medborgare. (Scheinberg 2004, 2005, 2009). Alla som har flyttat, oavsett orsak, som flyktingar eller invandrare, kan förstå denna utmaning!

---

³ I Göteborg Stad finns det år 2010 omkring en halv miljon invånare (513 751 stycken) och av dessa är nästan 22.5% utrikes födda, totalt 115,013 stycken. De största grupperna är från Iran, Irak, Finland, forna Jugoslavien och Bosnien och Hercegovina (se bilaga 1). Precis som i hela invånargruppen är de utrikes födda en grupp som blir äldre och äldre. År 2011 såg åldersfördelningen bland de utrikes födda i Göteborg ut som följande och inom några år kommer vi därför att kunna se en ökning bland gruppen äldre invandrare.

Så nyckelfrågorna är: *Vad är det som hjälper oss att känna oss hemma och mer integrerade? Vad kan samhället göra för att förbättra denna upplevelse? Hur skiljer sig behov och önskemål om "att åldras med värdighet" mellan generationerna?*

Det svenska samhället försöker att stödja integrationen av invandrare på olika sätt - i första hand genom att erkänna de mänskliga rättigheterna som grund för att leva ett värdigt liv här i Sverige. Det svenska samhället har också skapat regelverk och program samt erbjuder tjänster, information och stöd för att hjälpa till med en smidig övergång till att leva i ett nytt land och vara en god medborgare. Några av de program och aktiviteter som erbjuds av våra städer och regioner, har visat sig stödja invandrare att hitta rätt i känslan av att vara hemma i sitt "nya hem" (t.ex. förbättrad matchning av språkbehov och färdigheter mellan personal och de äldre). Andra strategier och program och åtgärder verkar inte fungera (t.ex. praktiskt taget inga äldreinvandrare använder stadens tjänster eller levande strukturer).

EI WISH programmet - Åldras med Värdighet, är ett exempel på ett program som specifikt skapades för att stödja äldre invandrare och utveckla förutsättningarna de behöver för att må bra och bli mer integrerade i Göteborg. Under de två år vi ledde vårt program (från 2010 till 2012) kunde vi skapa ett tvärvetenskapligt team av intressenter som tillsammans kunde studera och samla de äldres och stadsanställdas erfarenheter (behov, önskemål, idéer för förbättringar); som tillsammans har kunnat göra olika insatser och förbättringar baserade på våra forskningsresultat, och som tillsammans kunnat göra bedömningar och lära sig hur komplicerad processen är för att förbättra våra äldre invandrades "känsla av att känna sig hemma" - och känna sig integrerade. Vi har lärt oss att det krävs ett långsiktigt perspektiv, ofta beroende av väldigt många faktorer. Faktorer som påverkar vår känsla av integration kan komma utifrån och vara påverkade av sammanhanget och kulturen vi kommer till, t.ex. hur "inbjudande" människor är, om det finns mötesplatser i våra bostadsområden, hur transparenta våra organisationer, processer och institutioner är (t.ex. hur beslut fattas, hur man hittar information); hur bekant denna nya kultur är jämfört med vår tidigare kultur (språk, traditioner, vanor, sätt att relatera, beröring); och naturligtvis, hur tolerant och uppskattande, och även nyfiket samhället är på olikheter (till exempel värdesätter vi i Sverige integriteten, vilket kan tolkas som "inte ställa frågor av rädsla för" att vara för personlig" men det kan medföra att invandrare känner sig "osedda" etc.) Dessutom kan integrationen påverkas av faktorer som är personliga för oss - påverkade och drivna av våra individuella personligheter, våra behov, vår familj, vår kultur, och viktigast, våra attityder, motivation, vilja och hur vi mår. Vi vet att väldigt många av de invandrare och flyktingar som flyttar till Sverige, har överlevt och uthärdat krig och trauman under sin livstid. Alla dessa faktorer påverkar viljan, initiativkraften och förmågan att söka och finna vägar att göra "vårt nya land", Sverige, till "vårt andra hem". Enligt vår forskning och erfarenhet, har vi funnit att inre integration leder till yttre integration.

• **Lärdomar och Utmaningar- Framtida möjligheter**

Så en viktig vision eller faktor som leder till framgång i att skapa "integration" - är att komma ihåg att integration är både en yttre och inre process - och därför är det viktigt *att anpassa handlingsprogram och erbjudanden från samhället till de ständigt föränderliga behov, erfarenheter och drömmar som föränderliga medborgargrupper har*- både svenska och utländska.

Det finns ett antal lärdomar och utmaningar som är förbundna med denna vision och som härrör från denna ständigt föränderliga, rörliga och migrerande verklighet. Under EI WISH programmet - mötte vi ett antal av dessa lärdomar och utmaningar, och som ett resultat, kom vi till insikt om vad som behövs för att arbeta "bättre" och mer medvetet i framtiden med att förstå och förbättra äldres behov för att må bra och att känna sig hemma, och hur man kan förbättra sina relationer med de viktigaste aktörerna i deras tjänst.

I nästa avsnitt går vi igenom ett antal av de viktigaste frågorna - som kan ses som både utmaningar och möjligheter – som vi stod inför och som vi måste ta med för att säkerställa integration och hållbarhet av lärdomarna och resultaten från EI WISH-projektet – Åldras med värdighet.

Det föränderliga flödet av invandrare

För det första, på grund av att flödet av invandrare ständigt förändras (avseende länder, kulturer, religioner), varierar behov, bakgrunder, erfarenheter och förväntningar. Därför är en av lärdomarna att vi ständigt bejöver uppdateras om de *de behov invandrare har och hur de förändras över tiden*. Under EI WISH-programmet har vi lärt oss att de olika modeller, indikatorer och metoder vi använt, till exempel de 9 dimensionerna för att mäta välbefinnande, varit ett mycket användbara verktyg för att undersöka både de äldres och personalens upplevelser samt stödja dem att hitta sätt att förbättra sina liv och val.

Förändringar i politiskt ledarskap

För det andra, på grund av att det politiskt ledarskapet växlar, och att det medför förändringar i den underliggande politiska filosofin och värderingar, blir det en spridningseffekt av förändringar, inklusive förändringar i regelverk, program och prioriteringar, samt förändring av myndigheter och tjänsteutbudet i vårt samhälle. Under EI WISH-programmet förlorades alltför mycket tid och personliga relationer på grund av de långa och kaotiska perioder då omorganisationer skedde. Som ett resultat, fick vi veta att det i framtiden finns ett behov för vår "stad och regionala myndighetspartners - *att lära sig hur man gör medvetna och systematiska övergångar – från "ett filosofiskt system" till ett annat.*

Begränsad tillgång till information för välbefinnande och integration

För det fjärde, är det mycket viktigt att lära sig, förstå mer och förbättra stadens och de regionala erbjudanden som inte är lätt tillgängliga eller åtkomliga för utländska äldre och deras familjer. Dessutom är det viktigt att förstå hur de måttstockar eller

definitioner som används för att definiera och mäta integration och välbefinnande är utformade: med-skapade (eller inte), diskuterats (eller inte), spridda (eller inte) - och därefter, för att förbättra / utveckla en gemensam förståelse, synsätt och metoder för att arbeta med välbefinnande och integration. Följande faktorer identifierades, som tycktes stödja och hindra tillgången och tillgängligheten av information:

- **Bara på svenska** - För närvarande är det mesta av servicen som Göteborg och VGR erbjuder, skriven på svenska och de flesta äldre talar inte svenska. Som ett resultat av detta är kunskap om, och tillgång till, information tydligt begränsad för de äldre, och de är beroende av andra (t.ex. sin familj för att hjälpa dem med all dokumentation, e-post, information)
- **Informationen är främst tillgänglig online** - För närvarande är det mesta av informationen från Göteborg och VGR online och på svenska. Medan webbplatserna för Seniorservice verkligen är informativa, innovativa och utmärkta informationskällor, är de flesta äldre, och särskilt invandrade äldre inte så kompetenta i att använda datorer, har inte egna eller har inte tillgång till datorer och naturligtvis kan de inte läsa den svenska texten. Som ett resultat, är kunskap och tillgång till informationen begränsad.
- **Beslutsprocessen ej transparent** - Under EI WISH-projektet fick vi veta att den bedömning och de beslut som stadens myndigheter tar, som avgör vilken typ och mängd av vård de äldre är kvalificerade för, varken förstås av invandrade äldre eller deras familjer. Det finns behov av att hitta sätt att göra beslutsprocessen mer tydlig, genom "processkartläggning"
- **Ingen känneedom om och klarhet vad gäller rättigheter** - Under EI WISH, lärde sig parterna också att de äldre och deras familjer inte känner till sina "grundläggande rättigheter". Som resultat av det drar mycket få äldre invandrare eller deras familjer nytta av vad staden har att erbjuda. *Rättigheter och Service workshopen som utvecklats under EI WISH måste utvärderas och vidareutvecklas innan den levereras till marknaden igen och spridas över andra regioner i Sverige.*

Kontext – brist på förståelse för behov och lösningar i olika sammanhang

För det femte och som vi nämnde ovan, byggde EI WISH Program - Åldras med Världighet, en plattform och en partnerskapsgrupp med ett antal av de viktigaste aktörerna i Göteborg Stad, däribland stadens myndigheter för äldreomsorg, etniska föreningar, akademier och Enheten för Folkhälsofrågor. Medan vi lyckades skapa en grupp som kunde arbeta som ett team och som "en lärande allians", fann vi också att det finns en mer övergripande kultur och erfarenhet i staden. Vi fann att det var vanligare att inte samarbeta och dela erfarenheter i arbetet med äldre invandrare: både inom Sverige som t.ex från stad till stad, region till region, myndigheter och icke-statliga organisationer, etc. och mellan Sverige och EU. Därför insåg vi att vi behövde lära oss mer om våra äldre invandrare utöver den omfattning som definierats i det första EI WISH programmet (stor stad, fokusera på äldre, etc). Vi

tänkte det skulle vara bra att utvidga vår kommande forskning, till andra intressenter (inkludera familjer) och till andra geografiska områden (till mindre städer och landsbygden) så att vi kan få en förståelse för hur äldre invandrare (och intressenter) upplever och hanterar sitt välbefinnande och sin integration under andra levnadsförhållanden och sammanhang. Det är viktigt att fortsätta planera för hur vi kan utvidga oss geografiskt och inom andra yrkesmässiga och religiösa gränser.

Äldre invandrares medvetenhet om stadens tjänster - bristande kännedom om rättigheter och tjänster

För det sjätte, finns det en känsla av frustration bland äldre invandrare eftersom de inte har kännedom om de tjänster som erbjuds och hur man kommer åt dem. Därför får de inte det förebyggande stöd och vård de behöver för att förbli livskraftiga och känna sig mer hemma i Sverige. Som ett resultat, kan de inte "ha kontroll över sitt eget liv" och ta det ansvar de vill. Detta gör att många äldre känner sig mer främmande, och ledsna och inte får vad de behöver. Medan vi här ovan har identifierat några idéer om hur man kan förbättra kommunikationen och tillgången till stadens tjänster, är det också viktigt att stödja utbildning och kännedom om våra äldre och deras familjer i deras rättigheter och stadens servicemöjligheter. Under arbetet med EI WISH - Åldras med Värdighet – har vi utformat och utvecklat en pilotworkshop om rättigheter och tjänster som testades och levererades till medlemmarna i de 5 samarbetsföreningarna. Denna erfarenhet, lärande och möjlighet att träffa och prata med stadens tjänstemän var mycket uppskattat.

Stadens stöd till familjer för att stödja deras äldre - Familjer stöds inte

För det sjunde, under EI WISH - Åldras med Värdighetprogrammet – fann vi att det finns en växande frustration och stress i invandrarfamiljer med äldre släktingar – vilket utgör en potentiell kultur- och generationskonflikt. I många etniska och kulturella grupper har familjen historiskt och traditionellt sett varit ansvariga för sina äldres vård. Detta innebär att: de äldre oftast bor hemma eller tillsammans med familjerna, kvinnor (i synnerhet) är ansvariga för att ta hand om äldre föräldrar och släktingar, och familjen har fortsättningsvis huvudansvaret även när de äldre blir mer bräckliga.

Men 2: a och 3: e generationens invandrare som vuxit upp i Sverige, lever ett svenskt liv där kvinnor arbetar, och en god ekonomi kräver oftast 2 löner. Därför är familjen inte lika "tillgänglig" för sina åldrande föräldrar som "de brukade vara" och som de förväntas vara. Som resultat av detta uppstår en växande oro och skuld känslor hos alla familjemedlemmar.

Föreningars prioriteringar - fokuserar inte ofta på äldre

För det åttonde, så har de flesta invandrarföreningar och religiösa församlingar inte fokus på de äldre, utan fokuserar främst på barn, sport samt kulturella och religiösa aktiviteter. Därför har de flesta föreningar och församlingar inte utvecklat den förståelse eller strategier, kompetens och prioriteringar som behövs för att stödja och bjuda in de äldre som medlemmar i sina föreningar. Med tanke på erfarenhet, uppnådda resultat och den kompetens som utvecklats i de 5 föreningar under EI

WISH – Åldras med Världighet – är det viktigt att bygga vidare på denna grupp och deras vilja att fortsätta bygga upp sina egna föreningar och församlingar och stödja andra föreningar att undersöka möjligheterna att arbeta med äldre också.

Samarbetet mellan aktörer är minimalt

För det nionde, fann vi också i EI WISH Programmet att de flesta av de grupper som är avsedda att stödja äldre invandrare, arbetar självständigt, och stödjer varandra, delar inte information, och samarbetar inte. Därför är det viktigt att i framtiden fokusera på att skapa en kultur och möjligheter för de olika intressenterna att träffas och dela sina material, metoder, erfarenheter och kunskap och att lära tillsammans och hitta synergier för samarbete.

Avsaknad av bra exempel på nya strukturer och lösningar

För det tionde, med tanke på den växande befolkningen äldre invandrare och fränkopplingen mellan dessa äldre och deras familjer i och med serviceerbjudanden från staden och regionen, är det viktigt att utforska och lära av andra goda exempel både i Sverige och inom EU för att stärka eller skapa nya institutioner, organisationer och tjänster för invandrade äldre och deras familjer. För närvarande bor mycket få äldre invandrare i kommunala äldreboenden och det finns mycket få kommunala äldreboenden som är speciellt inriktade på de särskilda behoven hos äldre invandrare i Göteborg (VGR). Det finns ett växande intresse hos föreningarna att stödja en undersökning för att designa och utveckla särskilda "specialiserade" institutioner och tjänster för äldre invandrare och deras familjer. Därför är det viktigt att hitta och lära av goda exempel från Sverige och EU.

Hållbarhet och spridning av EI WISH – Att Åldras med Världighet

EI WISH programmet - Åldras med Världighet var ett mycket ambitiöst 2 årigt socialt innovationsprogram som syftade till att både utveckla en djup och systematisk förståelse av vad de äldre behöver (för välbefinnande och integration) och att skapa åtgärder som krävs för att förbättra äldres välbefinnande och stödja deras erfarenheter och förväntningar inför att bli gammal med världighet i Sverige som ett andra hem, (baserat på prioriterade behov och idéer för identifierade förbättringar). Dessutom syftade projektet till att skapa och utveckla en plattform och kultur för de viktigaste intressenterna, bland annat: Lokala chefer och yrkesverksamma, regionala myndigheter som företrädar Enheten för folkhälsofrågor, akademiker som studerar äldres välbefinnande, politiker samt etniska, kulturella och religiösa föreningar och församlingar, i att samarbeta mer för att stödja de äldre invandrarna i deras välbefinnande och integration.

Även om många fantastiska resultat uppnåddes, och konkreta ansträngningar gjordes, för att bli medvetna om att skapa djupare relationer och engagemang och för att lyfta frågor rörande stödet till äldre invandrade (nu och i framtiden) – är det nästan omöjligt att uppnå ett hållbart resultat utan uppföljning, fortsatt stöd och utbildning, spridning och fortsättning.

Därför är det viktigt att kunna fortsätta bygga vidare på och utöka erfarenhet, lärande och arbete från EI WISH projekt.

- **Hur projektet integrerats – ”Mötesplatsernas” nya betydelse**

En av kärnfilosofierna i EI WISH-projektet är att ha ett systematiskt och medvetet arbetssätt, vilket innebär att skapa djupa relationer, att samarbeta och att kontinuerligt lära oss. Vi har prioriterat ett specifikt tillvägagångssätt som värdesätter att tid avsätts för att utveckla djupa och meningsfulla möten. Det är på grund av och genom dessa möten som vi tror att vi har lyckats med att integrera vårt arbetssätt och våra resultat på ett naturligt och positivt sätt i alla nivåer i det system som vi har arbetat i. I avsnittet ovan gick vi igenom många av de resultat som projektet genererat, och presenterade hur vi har integrerat resultat och insikter i prioriterade aktiviteter. Dessa aktiviteter inkluderar kompetensutvecklingsprogram för de olika intressenterna, förbättringsprocesser och nya service-/rutinutveckling i samarbetsorganisationerna, tydligare sätt att kommunicera och promota vårt arbete samt utveckling av nya relationer och nya plattformar för samarbetsteamet och intressentgrupperna.

Så, i ett sista försök att summera hur och var vi har stöttad hållbarheten och integrationen av vårt arbete på ett sammanhängande och praktiskt sätt, så skulle vi vilja presentera en ny modell som vi upptäckte under arbetet de senaste två åren. Detta koncept och modell som kallas för ”mötesplatser” uppstod både genom våra forskningsresultat (det var ett behov som identifierades av nästan alla intervjupersoner) och genom bekräftelse från våra intressenter under arbetets gång.

Vi är mycket glada över att kunna presentera vårt nya koncept som beaktar hur vi kan integrera vårt lärande i alla nivåer i system, från integrationen av lärande med att möta oss själva till integrationen av lärande genom möten mellan organisationer och nätverk. Här är nivåerna i system som ifall de alla är aktiverade, kan tjäna som en solid grund för en hållbar förbättringsprocess:

1. **Möte med dig själv**

- a. Egen reflektion – förstå dina egna behov och idéer – äldre tredjelandsmedborgare, Personal från Göteborg Stad som arbetar med äldreomsorg, föreningsledares, politiker, regionala myndigheter, CIT ledare, EI WISH styrelse
- b. Använda olika tillvägagångssätt för att utforska och utvärdera, speciellt djupintervjuerna– använda de nio dimensionerna för att utforska

2. **Möte med dina närmaste (par)**

- a. Individuella möten mellan CIT and Projektledare
- b. Dialog i djupintervjuerna mellan de äldre, forskarna och projektledarna
- c. Förstå varandras behov - Fokusgrupper & Feedback WS
- d. Personligt och yrkesmässigt utbyte av exempel och erfarenheter mellan föreningsledare
- e. Finna och dela erfarenheter med kollegor under ENIEC årsmöte (i Holland)

3. **Möte inom föreningarna (grupper, team)**

- a. Förstå varandra – Gemensamma aktiviteter, träningsworkshoppar, benchmarking

- b. Att driva aktionsforskningen tillsammans - Fokusgrupper, feedback workshops, rättighetsworkshops
  - c. Arbeta med styrelserna och utveckling av verksamheterna
  - d. Träna och arbeta medvetet i team
- 4. **Möte med de äldre och kommunens personal**
  - a. förstå varandra, utveckling av kontaktpersonernas arbetssätt och frågeställningar
  - b. Salutogent förhållningssätt – utifrån de nio dimensionerna
- 5. **Möte med/mellan olika föreningar**
  - a. Samverkan och utveckling – Månadsmöten, träning, genomföra projekt tillsammans, benchmarking och dela goda och dåliga exempel, Benchmarking – resa till Holland
- 6. **Möte med kommunens olika avdelningar**
  - a. Samverkan och utveckling (Kommunens medarbetare) Fokusgrupper, feedback och prioriteringsworkshoppar
- 7. **Möte med föreningar och kommunen**
  - a. Dialog, samverkan och utveckling - Träffpunkten & föreningarna, Rättighets- och serviceworkshop
- 8. **Möte med Alla intressenter**
  - a. Äldre, föreningar, akademiker, politiker, kommunalanställda och Västra Götalandregionen
  - b. Kickoff, Styrgruppsmöten, Slutseminariet, konferenser

Slutord

Slutligen var det ett stort privilegium att leda och vara en del av EI WISH-projektet och gruppen med samarbetspartners. Det var en ära att få möjligheten att dra lärdomar av våra fantastiska äldres erfarenheter och drömmar samt att få bidra till att förbättra de villkor som kommer öka deras välbefinnande och möjligheter att åldras med värdighet i Sverige.

2. Projektidé – Projektets huvudsakliga syfte och iniktning

• Programmens mission

Det främsta syftet med EI WISH-programmet är att stödja de äldre tredjelandsmedborgarna att åldras med värdighet i sitt ”adopterade” hem - Sverige. Det är nödvändigt att stödja de äldre när de kommer till Sverige för att hitta ”sin plats” i samhället. Eftersom de äldre inte kan förlita sig varken på jobbmarknaden eller i utbildningsmöjligheter som sin väg ”in”, är det nödvändigt att förankra deras ankomst och fortsatta integration på andra sätt eller med andra metoder till integration. Trots att dessa metoder inte har blivit tydligt definierade ännu kan vi se, från att observera äldres välbefinnande i världen, att det inkluderar deras möjligheter att ta hand om sina egna behov, samt att hitta och känna tillit till stödet från relationer med deras familjer, sociala nätverk, deras lokala gemenskaper och från hälso- och sjukvården. Forskning har visat att, om en äldre person kan behålla sin hälsa, så kan det vara en positiv kraft i att upprätthålla sin självständighet, och bidra till sin familj och sitt lokala samhälle – att vara den ”vise äldre”. Men, i takt med att de äldres välbefinnande minskar ställs det ett större krav på familjer, hälso- och sjukvårdssystemet och förstås också på sina egna referensramar, de blir ”äldre barn”.

För att kunna stödja de ökande möjligheterna att upprätthålla och stödja de äldre tredjelandsmedborgarnas positiva livserfarenheter och integration in i det svenska samhället, har EI WISH-programmet prioriterat tre fokusområden som är kopplade till hälsa, kommunikation och samarbetsmetoder inom EIF-programmet.

Vårt program ska uppnå detta framförallt genom att stödja de äldres hälsa. Detta kan vi göra genom att bistå de äldre med att *analysera deras upplevelser och erfarenheter, behov och känsla för välbefinnande och integration* nu och i framtiden. Vi ska också göra detta genom att bistå de olika intressenterna – etniska och religiösa föreningar, hälso- och kommunspersonal (äldreboenden, hemtjänster), lokala myndigheter och politiker – att *utvärdera sina arbetssätt, sätt att mötas, kommunicera och stödja de äldre tredjelandsmedborgarna*.

Resultatet av denna utvärdering ska stödja de äldre tredjelandsmedborgarna, deras familjer, och andra intressenter att först förstå och sedan förbättra sin egen känsla för välmående, sina relationer, och för intressenterna att förbättra den service, arbetssätt och kommunikation de har med de äldre tredjelandsmedborgarna.

Resultatet och processen kommer också att skapa möjligheter för intressentgruppen att *arbeta tillsammans – för att prioritera, samarbeta bättre och skapa en gemensam plattform för framtida policy- och programutveckling*. De slutliga resultaten av vårt program siktar mot att skapa ett mer lyhört system som kan stödja och svara mot de äldres behov av att skapa ett mer medvetet och systematiskt arbetssätt för att säkerställa att de fysiska och andliga behoven hos den ökande populationen av äldre tredjelandsmedborgare i Göteborgsregionen möts. Detta kommer förhoppningsvis att

resultera i att de äldre och deras familjer känner sig bättre integrerade i sig själva, med sina familjer, och i det svenska samhället – i sitt ”andra hem”.

• **Vad motiverade oss till att starta EI WISH?**

Från 2000 till 2008 fick över 1500 äldre tredjelandsmedborgare över 65 år uppehållstillstånd i Göteborg. Under 2008 var det totala antalet tredjelandsmedborgare över 65 ungefär 13,500. För dessa äldre, som har emigrerat från sina hemländer – av slump eller tvång, i den senare delen av sina liv – är det naturligt att ställa frågor (i alla fall till sig själva, och i bästa fall också till sina familjer och vänner) som kan låta ungefär så här: ”Hur föreställer jag mig att åldras i mitt nya hem?”, ”Var vill jag bo (kan jag stanna här eller kan jag flytta ”hem”)?”, ”Var är ”hemma”?”, ”Vem tar hand om mig?”, ”Kommer jag att ha den livskvalitet och välbefinnande som jag önskar?”, ”Finns det service och inrättningar som kan ta hand om äldre människor som jag, med mina behov, språk?”, ”Kommer jag att hitta vänner?”, ”Vilka rättigheter har jag?”, ”Vilka skyldigheter har jag?”, ”Hur ska jag klara en så här stor övergång?”

Dessa frågor är universella. Det är förstås viktigt att reflektera över svaren till dessa frågor, men de är inte alltid så lätta att hitta, eftersom omständigheterna är komplexa – människor omkring oss, samhälleliga värderingar och policys, vår personliga vilja och förstås vår hälsa och ekonomiska situation – formar vårt ”öde” för hur vi blir gamla. Men det är ett hopp – att det är möjligt att åldras med värdighet, att ha människor omkring oss som uppskattar oss, som kan hedra vår bakgrund, våra erfarenheter, vår visdom och som kan stödja oss att leva ett hälsosamt liv som innehåller kärlek, respekt, kunskap om våra rättigheter, goda relationer och att *känna oss hemma* i vårt samhälle.

En viktig utmaning i Sverige (och Europa) idag är att hitta ett sätt att stödja det ökande antalet äldre i populationen. Och eftersom de äldre kommer från en stor variation av bakgrunder, religioner, erfarenheter och kulturer – är det viktigt att utveckla en djupare förståelse och kunskap om de olika behoven för hälsa och välbefinnande hos våra äldre tredjelandsmedborgare, så att vi kan ta bättre beslut, göra bättre investeringar och policys. Till exempel, under 2008 hade över 6000 män och över 7000 kvinnor, äldre än 65 år i Göteborgsregionen, en utländsk bakgrund. Frågor som: Vad behöver och förväntar sig dessa äldre tredjelandsmedborgare? Hur bra möter vi dessa behov idag? Hur kan vi förbättra vårt arbetssätt och vår kommunikation för att bli mer lyhörda för deras behov och välbefinnande? Vi vet att om de äldre mår bättre och är mer integrerade, skapas en positiv integrationscykel, så att deras barn (andra generationen) blir mindre distraherade av att ta hand om sina föräldrar och därför blir mer fokuserade på att hitta ett arbete och stanna där, klara sina hem och må bättre och känna sig mer integrerade i det svenska samhället. Forskning har visat att i de flesta tredjelandskulturer är respekt för de äldre en viktig del av ett välfungerande samhälle.

Även om många förändringar har skett under de senaste 40 åren i vårt mångfaldiga samhälle, är det en faktor som inte kan ifrågasättas - att den första generationens invandrare och deras familjer (andra och tredje generationen) *nu* blir allt äldre och anhöriga till dessa tidigare invandrare fortsätter att flytta till Sverige.

Som ett resultat av denna förändring i befolkningen, har ett fåtal program under de senaste åren kommit fram i Göteborg, vilka har försökt stödja de äldre tredjelandsmedborgarnas behov - vissa framgångsrika och andra inte så framgångsrika. Exempelvis skapades en särskild enhet på ett ålderdomshem där äldre invandrare från spansktalande länder togs emot. Dessvärre har detta program tyvärr inte kunnat drivas som planerat. Ett annat frustrerande exempel återfinns i den Turkiska Föreningen, där ett antal kvinnor har försökt att skapa ett ålderdomshem (som en del av deras förening), men som mötts av en massa problem.

Å andra sidan har både den Judiska församlingen och Iranska Pensionärsföreningen varit mer framgångsrika i att skapa tjänster och strukturer för äldre i deras gemenskaper. Den judiska församlingen har skapat ett ålderdomshem med särskilda tjänster avsedda för judiska äldre. Den Iranska Pensionärsföreningen har utvecklat en unik förening tillägnad pensionerade personer i sin förening. De erbjuder tjänster för att stödja sina medlemmar med läkarbesök (tolkning), resor runt Sverige och gemensamma middagar varje vecka med musik och dans.

Men, även med dessa få goda exempel, finns ett antal frågor som fortsätter att plåga de äldre tredjelandsmedborgarna. En fråga är hela processen med att besöka hälso- och sjukvården. De exempel vi hörde från nästan varje förening var: för att träffa en läkare, är det nödvändigt för äldre personer att dels se till att någon i familjen följer med dem, vilket är komplicerat, eftersom deras barn ofta arbetar eller inte är tillgängliga, och även transport är ofta ett problem. Dessutom behöver de ofta ha tolk i sina diskussioner med läkare och sjuksköterskor. Ett annat problem är att deras möten är ofta mycket snabba och "effektiva" med hälso- och sjukvården, vilket gör att de äldre tredjelandsmedborgarna känner sig vilsna och osäkra efter mötet och i deras förhållande till hälso- och sjukvårdspersonalen. Det finns ingen tid för att bygga relationer, att dela ansvar och att försäkra att en förståelse för situationen och nästa steg är tydliga. Observationer har visat att denna process är särskilt problematisk för äldre kvinnliga tredjelandsmedborgare och naturligtvis för äldre personer med mer allvarliga psykiska och fysiska hälsoproblem. Trenden förväntas att förvärras, eftersom den yngre generationen och deras familjer är mer benägna att flytta för att söka arbete - och därmed inte är närvarande och tillgängliga för sina äldre släktingar.

Ytterligare en fråga är att de äldre tredjelandsmedborgarna saknar information om sina rättigheter och hur processen för att få tillgång till hälso- och sjukvård samt pensioner som de behöver och förtjänar ser ut. Ofta talar inte de äldre svenska så den information som kan finnas - är inte begriplig för denna äldre grupp. För närvarande finns det ingen organisation eller myndighet som erbjuder information, material,

rådgivning eller service till äldre tredjelandsmedborgare på ett känsligt, systematiskt och regelbundet sätt.

En annan fråga är förhållandet mellan tredjelandsmedborgare och yrkesverksamma inom hemtjänsten. Vi har lärt oss att det inte bara är mat eller städning som är "nödvändigt". Ofta "hungrar" de äldre tredjelandsmedborgarna efter möten, diskussioner, relationer, vilket befintlig service inte kan tillhandahålla. Det har visat sig att även vid de larm, städnings-, inköps- och matjänster som erbjuds - vilka är avgörande för de äldre tredjelandsmedborgarnas överlevnad - är det en brist på djup dialog mellan de äldre tredjelandsmedborgarna och verksamma inom socialt arbete. De äldre tredjelandsmedborgarna är osäkra kring att uttrycka sina behov och de verksamma inom socialt arbete tar/har inte tid att ställa frågor. Detta kompliceras ytterligare av glappet i kommunikation och relationer mellan hemtjänstpersonal och de äldre. Till exempel finns det en stark kulturell övertygelse i Sverige att "hedra integritet och privatliv" för varje individ. Som ett resultat av detta är det mindre sannolikt att hemtjänstpersonalen ställer frågor och söker en djupare förståelse för sina äldre klienter - av rädsla för att skapa obehag eller förödmjukelse etc. medan de äldre tredjelandsmedborgarna längtar efter djupare diskussioner, uppmärksamhet och relationer. På grund av detta kvarstår känslor av ensamhet och isolering.

Vad som är tydligt från våra första bedömningar är, att *de program och tjänster som erbjuds till äldre tredjelandsmedborgare och deras familjer idag, är mer av ad hoc-karaktär, de drivs av antingen starka individer eller grupper och att det inte finns någon nationell, regional eller lokal strategi för att systematiskt utvärdera, utveckla och erbjuda speciella tjänster för gruppen äldre tredjelandsmedborgare*. Dessa program - som alla behövs och har utvecklats med god avsikt - *saknar både det större sammanhang som bygger på samarbete, kommunikation och policys nödvändiga för att stödja tredjelandsmedborgarna, samt de djupare och mer personliga relationer som behövs*. Det är tydligt att skapandet av fler känsliga tjänster, metoder och strukturer för äldre personer med utländsk bakgrund kräver samordning, skapande av plattformar, kommunikationskanaler och strategier.

Vi kan alla observera de kulturer och samhällen runt om i världen har en bred skala av svar and känner ansvar för den ultimata frågan: *"Vem är ansvarig för våra äldre? Är det kärnfamiljen, den utökade familjen eller släktingar som bär ansvaret? Är det myndigheternas ansvar? Är det en kombination av de båda?* I kontrast till de tydliga regler och lagar som styr vården och rättigheterna för barn så är lagarna och rättigheterna för äldre långt ifrån så klara och väldefinierade.

• **Vad är EI WISH-programmets vision?**

EI WISH-projektet är nyfikna att lära om varierande traditioner och "god praxis" som existerar för att förbättra våra äldres välbefinnande, samt stöttar våra äldre att "åldras med värdighet" och få känna sig integrerade i sina nya hem. Vi känner att vi måste utveckla en bättre förståelse, lära från varandra, genom gemensamma erfarenheter och dialog (och diskussion), och såklart skapa möjligheterna (policys,

program, tjänster) för det i Sverige. Det är ett moraliskt, ekonomisk och politiskt ansvar för EU-länder att prioritera förståelse och omhändertagande av de äldre medborgarna.

Vi har skapat EI WISH-programmet, för att stödja metoderna att nå dessa mål.

- För det första har vi vidgat definitionen av ”hälsa”, från den medicinska traditionella definitionen (stöttad av svenska myndigheter och populationsstudier), vilken framförallt fokuserar på fysisk hälsa, till en multidimensionell⁴, holistisk och tvärkulturellt känslig definition, vilken vi kallar ”välbefinnande” (se modeller och metoder nedan).
- För det andra har vi skapat programmet på ett sätt som samlar alla intressenter som är hängivna i frågan om hälsa och välbefinnande för de äldre tredjelandsmedborgarna i Göteborgsregionen – att vara ansvariga för att utforska och utveckla sig själva och sina prioriteringar - tillsammans.
- För det tredje, har detta program till syfte att introducera åtgärder och skapa relevanta och mätbara effekter av ”integration” på flera nivåer och dimensioner. Effekten på integration av ”nivåer” i vårt system kommer att kunna mätas först på det **personliga** planet för integration, då vi kommer att stödja ett djupt utforskande av medvetenhet och en kompetensbyggande process för de äldre tredjelandsmedborgarna, deras familjemedlemmar, hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar med de äldre tredjelandsmedborgarna etc. (detta kommer att öka den mellanmänniska känslan av att vara integrerade). Vi kommer också att påverka integrationen på ”par-” eller **relationsnivå**, då vi kommer att undersöka och förhoppningsvis förbättra relationerna och arbetssätt som används mellan och bland de äldre tredjelandsmedborgarna, deras familjer, etniska och religiösa föreningar, hälso- och sjukvårdspersonal, myndigheter, etc. Detta kommer att öka till exempel känslan av trygghet, respekt och känslan av tillhörighet. Dessutom har vi som målsättning att påverka integrationen i **team och i grupper** och på **grupp/organisation till grupp-/organisationsnivå**. Då vi kommer att utveckla kompetenser och förbindelser i familjerna, etniska och religiösa föreningsgrupper (emellan dem själva och övriga intressenter) liksom förbindelser, service och kommunikation som tillhandahålls mellan dessa olika grupper. Detta kommer att stärka till exempel känslan av engagemang och tydliggöra avtal. Vi kommer också att ha påverkan på integrationen på **samhällsnivå**, då vi kommer att försöka bygga tydligare nätverk, kommunikationskanaler, nya processer, program och policys som kan stödja de äldre tredjelandsmedborgarnas integration i Göteborgssamhället i en nära framtid och på sikt.

Resultaten vi har som mål att nå kan också mätas i enlighet med de tre huvudområden som prioriterats av EIF:

⁴ The Energetic Well Being model – includes 9 dimensions of well- being which include: cosmos, physical, sexual, sentimental, emotional, society, intellectual, soulful and spiritual (Scheinberg, 2000)

Först, har vi som mål att utveckla en ny modell, indikatorer och arbetssätt för att utvärdera välbefinnandet hos de äldre tredjelandsmedborgarna. Den medicinska modellen och definitionen för ”hälsa” är inte holistiska och lyhörda för en multikulturell population. På grund av det kommer välmående att definieras genom en ”energifokuserad välbefinnandemodell” (se modellen i metodavsnittet) vilken innehåller nio dimensioner för välbefinnande, inklusive: naturliga, fysiska, sexuella/intima, emotionella, sentimentala, intellektuella, själfulla och spirituella dimensioner. Denna modell har visat sig vara känslig för en mångfald av kulturella och religiösa behov och livsvärderingar, och kommer att användas för att utvärdera välbefinnandet för (och relationer mellan) de äldre tredjelandsmedborgarna och nyckelintressenterna som ansvarar för att leverera tjänster och information för deras välbefinnande. Modellen kommer också att följa en metodologi som förstärker en ömsesidig samskaparprocess för alla intressenter att tillsammans prioritera behov och mål.

För det andra, (baserat på uppsatta mål och prioriterade behov) har vi som mål att förbättra och utveckla medvetenhet, kompetenser, arbetssätt, relationer och villkor för personal och religiösa och etniska föreningar som arbetar för att stödja hälsa och välbefinnande hos de äldre tredjelandsmedborgarna. I dagsläget finns det liten, eller ingen, kunskap om behov, relationer och nöjdhet med tjänster. Det finns inte heller några kanaler som erbjuder kommunikation för de äldre kring deras rättigheter etc. Så, baserat på ovan nämnda utvärdering, har vi som målsättning att utveckla och testa olika nya processer, arbetssätt och tjänster bland huvudintressenterna i Göteborgsregionen (t.ex.: i etniska och religiösa föreningar såväl som hos regionala myndigheter samt hälso- och sjukvårdspersonal och verksamma inom socialt arbete) som ska hjälpa dem som ägnar sig åt äldre tredjelandsmedborgare, att utforska nya roller, ansvarsområden och relationer/förbindelser, för att integrera och leverera mer hållbara tjänster och tillvägagångssätt för äldre tredjelandsmedborgare i vårt samhälle.

Och **för det tredje**, (baserat på skapandet av ett mer medvetet sätt att arbeta, lära, kommunicera och bygga relationer) siktar vi på att skapa de grundläggande plattformarna och strategierna för att bibehålla ett kontinuerligt lärande, kommunikation, nätverksbyggande och policys som behövs för att upprätthålla hälsa och integration av tredjelandsmedborgarna. Plattformbygget kommer att förstärkas genom lokala lärandeinsatser och genom benchmarking och nätverksutveckling med yrkesverksamma i Sverige och i andra europeiska länder.

• Vilka mål har EI WISH?

För att vi ska kunna följa vår vision, lyckas driva vårt uppdrag och leda det partnerskap som engagerade många multi-kulturella aktörer i EI WISH-projektet över en 2 års period – var det nödvändigt att utveckla mycket klara, relevanta och mätbara målsättningar.

Medan det ursprungliga målet för EI WISH-programmets riktning utvecklades redan i fasen för ansökan så har de övriga målsättningarna undergått en kontinuerlig granskning, prövning och förbättring. I själva verket så tränade och kontinuerligt drev och utvärderade EI WISH-teamet arbetet enligt våra mål – för att förbli fokuserade – individuellt såväl som i gruppen. Det är viktigt att komma ihåg att ALLA som arbetade med EI WISH-programmet endast var engagerade på deltid. Därav identifierade ledarskapet redan från första början att nyckeln till att hålla ihop teamet, generera det nödvändiga engagemanget och ständigt nå kontinuerliga förbättringar – skulle vara klara och förståeliga mål!

11 viktiga mål identifierades för att driva EI WISH-projektet – dessa kan bli grupperade i olika områden. Första målet syftar till att göra frågan om äldre invandrare mer synlig och förbättra dess position och betydelse i den svenska agendan. Mål 2 och 3 fokuserar på individens, gruppens och organisationens utveckling av de föreningar och samt att förbättra äldrevårdsomsorgspersonalens förståelse och engagemang för äldre invandrades behov. Mål 4, 5 och 6 fokuserar på den handlingsbaserade forskningsprocessen och de aktiviteter som ämnar utveckla både vår vetenskap och förståelse för äldre invandrades behov och erfarenheter (genom datainsamling i form av fokusgrupper, individuella intervjuer och analyser), därefter utifrån de identifierade prioriteringarna arbeta med förbättringar (för de äldre, för personal, samt för föreningar och organisationer). Mål 7, 8 och 9 ämnar fördjupa och stötta det hållbara arbetet i EI WISH – från utvecklingen av kultur som stöttar reflektion, lärande och delning och förståelse; för att utveckla en djupare relation och ett samarbete mellan föreningar, intressenter (dedikerade till äldre invandrare) och utvecklingen av relation och samarbeten mellan de Svenska ägarna och de verksamma inom EU. Slutligen, mål 10 och 11 ämnar höja och styra de standarder och excellens för ledarskap och styrning inom EI WISH-projektet.

Nedan finns de 11 huvudmål som drev EI WISH-projektet:

Mål 1: Att få frågan om äldre invandrare på den nationella dagordningen - medvetandegöra nationella och regionala politiken för äldre välbefinnande

1. Stödja utvärderingar och delta i debatt om nuvarande politik för äldres välbefinnande med särskild fokus på äldre invandrare.
2. Inrätta en rådgivande nämnd för frågor kring äldre invandrare (från alla intressentgrupper) för EI WISH
3. Skapa forum för diskussioner om nuvarande och framtida äldre invandrarfrågor med politiker, myndigheter och lokala ledare

4. Rekommendera en process för att integrera nya/reviderade nationella, regionala och lokala strategier, program och prioriteringar för den äldre invandrarens välbefinnande i den regionala hälso-och sjukvårdspolitiken

Mål 2: Utveckling av föreningar för att stödja äldre välbefinnande

Varje förening utvecklar egna strukturer och förhållningssätt till följande:

1. Integrera EI WISH-programmets mål i sina strategier och definiera på vilket sätt de kommer att integrera programmet i sin organisation
2. Identifiera projektledare och projektteamet som ska driva EI WISH-programmet inom respektive förening (som har behörighet att utföra detta arbete)
3. Arbeta systematiskt och följa EI WISH-programmets riktlinjer och leverera resultat, vilket definieras i studiecirkelns manual
4. Skapa arbetsallianser med andra invandrarföreningar för att gemensamt arbeta med äldre invandrar frågor i Göteborg
5. Identifiera och utveckla nya metoder och tjänster för att stödja de äldre invandrararnas livsvillkor
6. Definiera och integrera nya riktlinjer i deras stadgar för äldre
7. Permanent tillsätta en sakkunnig person tillägnad åt att bevara/bevaka deras äldres välbefinnande.

Mål 3: Samarbeta med Göteborg Stad - äldreomsorg för att bättre stödja äldre invandrares välbefinnande och integration

Varje enhet skall införa nya strukturer, projekt och strategier för:

1. Integrera EI WISH-programmets mål i enheternas strategier och kartlägga hur de kommer att sätta in detta program i sina organisationer
2. Komma överens med verksamhetschef och deras personal att driva EI WISH-programmet i sina enheter (som har befogenhet att göra detta arbete)
3. Arbeta systematiskt och följa verksamheten och leverera resultat definieras i EI WISH manuella program och riktlinjer
4. Skapa samarbetsmöjligheter med tredjelandsmedborgare, sammanslutningar för att gemensamt arbeta med äldre invandrarfrågor i Göteborg
5. Engagera personal och resurser för att utbilda sig, identifiera och utveckla nya metoder och tjänster för att stödja äldre tredjelandsmedborgare
6. Definiera och integrera projektresultat i sina strategier
7. Åtagande om att skapa och upprätthålla de metoder, kompetens och strukturer inom sina enheter.

Mål 4: Genomföra en studie för att undersöka och förstå behoven och välbefinnandet av äldre invandrare och deras intressenter

1. Att granska de befintliga vetenskapliga teorierna, begrepp och metoder om äldre invandrades välbefinnande
2. Att granska befintliga studier om äldres välbefinnande
3. Att formulera "Energetiska välfärdens" begreppsmässiga ram, modell och tillvägagångssätt för att ta reda på hur äldre invandrades välbefinnande ser ut
4. Att utforma en metod som grundas på delaktighet och som innehåller både kvalitativa och kvantitativa metoder och utforska alla etiska överväganden
5. Att utse och utbilda ett team av forskare och experter från alla berörda grupper
6. För att göra urvalet av deltagare i denna studie: Varje förening (10 äldre och familjer), hemtjänst grupper(3), äldreboende (3), politiker (5), myndigheter, akademiska experter, osv
7. Samla empiriska, kvalitativa och kvantitativa data
  1. -De äldre, deras familjer, etniska och religiösa sammanslutningar, yrkesverksamma grupper inom hemtjänsten och äldreboende, politiker, myndigheter, mm
8. Utvärdera och dokumentera resultaten av insamlade data
9. Utvärdera tillförlitlighet och användbarhet för den begreppsmässiga ram, modeller och metod som används

Mål 5: Identifiera och prioritera behoven som äldre och alla medverkande intressenter inom äldre invandrades välbefinnande har:

1. Leda workshops för att analysera erfarenheter och studieresultat för att bekräfta och prioritera behov och känsla av välbefinnande
  1. Individuella workshops
    1. En workshop i varje organisation (6-7)
    2. En workshop för 3 hemtjänst grupper och en workshop för 3 äldreboendegrupper
  2. En kombinerad workshop/seminare för alla berörda parter (äldre, familjer, yrkesverksamma, myndigheter, politiker mm.)
2. Skriva en rapport som identifierar programmet och mål för fas 2

Mål 6: Att förbättra kompetensen, organisationen, processer och program av tjänsteleverantörer

Etniska och religiösa föreningar, kommunala och privata äldreomsorgen- **genom att:**

1. Testa nya idéer i pilotprojekt/aktiviteter – t.ex. genom att designa nya metoder och arbetssätt
2. Skapa nya program för att förbättra välbefinnande, tillfredsställelse för äldre invandrare (tjänsteleverantörer, föreningar, mm)
3. Utbilda och kompetensutveckla tjänsteleverantörer och föreningar
4. Utveckla och förbättra processer och relationer inom och mellan individen och organisationer

Mål 7: Utveckling av ett förhållningssätt, "kultur" som främjar lärande och alliansbyggande och stödjer värdet av att åldras med värdighet och integration av äldre invandrare

1. Kulturen kring att åldras i Sverige
  1. Ökad medvetenhet och känslighet för äldre invandrades behov och deras känsla av välbefinnande
  2. Förståelse av hur den svenska kulturen betraktar åldrande.
2. Arbetskulturen
  1. Relationer, roller och ansvar i och mellan de berörda parterna klargörs, är öppna och ömsesidigt utvecklande
  2. Arbetssätt och relationer kommer att ske i ett mycket medvetet och systematiskt sätt
  3. Utbyta erfarenheter, idéer, stöd och sakkunskaper mellan alla intressenter

Mål 8: Uthytte av erfarenheter och nätverksbyggande i Sverige & EU

1. Mellan Föreningarna i Göteborg
  1. Inom deltagande föreningarna i EI WISH
  2. Möten kommer att rotera - och hållas vid de olika föreningarna och intressentgrupperna
2. Med andra föreningar för invandrare i Göteborg
  1. Mellan Göteborg och andra städer i Sverige
  2. EI WISH-deltagarna åker på en Benchmarking resa till Södertälje
3. Mellan Göteborg och andra EU städer
  1. EI WISH-deltagarresa till annan stad inom EU (t.ex.: Amsterdam) för benchmarking och för att dela med oss av våra egna erfarenheter och idéer.

Mål 9: En hållbar utveckling genom allianser och nätverk mellan alla berörda parter för äldre invandrades välbefinnande i Göteborg

1. Mellan föreningar och föreningar (Både religiösa och etniska organisationer) för att skapa gemensam plattform för frågan om äldre invandrare - t.ex.:
  - a. Med gemensamma mål, strategier och handlingsplan för att lobba nationell, regional och lokal politik
  - b. Skapandet av en gemensam kommunikation, utlopp för äldre tredjelandsmedborgare och deras familjer
2. Mellan föreningar and myndigheterna
3. Mellan föreningar, myndigheterna och politiker
4. Mellan föreningar, myndigheter, politiker samt den akademiska världen

Mål 10: Att dokumentera, främja och sprida vad som har gjorts, upplevts och lärt i EI WISH-programmet

1. Upprättande och underhåll av EI WISH webbplats
2. Omgående diskussion och främja frågor kring äldre invandrare i lokal radio (på arabiska, persiska, osv) och lokal TV
3. Dokumentär om äldre invandrare och deras familjer
4. Nationell konferens
5. Debattprogram på SVT - Att lyfta fram de äldre invandrarnas välbefinnande och integration - nu och i framtiden
6. Publicera en bok vilket dokumenterar EI WISH-programmets tillvägagångssätt och resultat
7. Presentation av resultaten av forskningen på nationella samt internationella vetenskapliga konferenser

Mål 11: Programledning

1. Mål och strategier är tydliga och förstås av alla berörda parter
2. Roller och ansvarsområden kommer att fastställas för alla berörda deltagare
3. Dokumentation och rapporterings system definieras och processer och rutiner är på plats
4. Kommunikation och kvalitetskontroll är en pågående verksamhet
5. Kontinuerlig bedömning, diskussion och feedback - tillägnas klarhet, kontinuerliga förbättringar och lärande
6. Relationer är byggda för att skapa tillit, respekt, engagemang och öppenhet

3. Projektupplägg och genomförande

- **Utformningen av EI WISH-programmet**

För att lyckas uppnå vårt uppdrag och våra mål så utformande vi EI WISH-projektet som en social innovationsprocess. Men vad menar vi då med social innovation? Med **social innovation**, menar vi att EI WISH-projektet och dess teammedlemmar följer medvetna och systematiska arbetssätt (följer konkreta modeller och metoder) som leder inte endast främjar till att utforska och bättre förstå välbefinnandet och integrationen hos de äldre invandrarna i Sverige, men det kommer även leda till förbättringar och nya arbetssätt. Vi genomför det genom att:

1. Välja och samla **viktiga intressenter** dedikerade till frågorna och utmaningarna kring integration och välbefinnande av äldre invandrare (t.ex. regionala och lokala myndigheter, etiska och religiösa föreningar och församlingar, forskare, experter och politiker m.fl.) för att arbeta som ett team;
2. Skapande av relationer och överenskommelser för att **på medvetna och systematiska** arbetssätt, bygga **lärande allianser**, långsiktiga åtagande, reflektioner och ständiga förbättringar;
3. Tillsammans genomföra en **handlingsbaserad forskningsstudie**, för att skapa medvetenhet och förståelse i vad som stöttar och hindrar de äldre och vårdpersonalen som arbetar med dem, för att må bra och kunna åldras med värdighet i deras andra hem;
4. Prioritera resultaten av studien och därefter genomföra aktiviteter, träning och **förbättringar** som är nödvändiga för alla intressenter (individer såväl som organisationer) för att stärka och förbättra de äldres erfarenheter, val, möjligheter för att leva ett hälsosamt och integrerat liv i Sverige;
5. **Reflektera**, utvärdera och kontinuerligt dela våra lärdomar och erfarenheter mellan oss själva samt med andra; och slutligen
6. **Integrera och sprida** våra erfarenheter och resultat för att upprätthålla vårt arbete.

- **Vilka är huvudpartners?**

EI WISH partners & finansiärer

Medan **Chalmers Industriteknik** är skapare och designer av EI WISH-projektet, beror projektets framgång att ett fantastiskt partnerteam har utvecklats för att driva och kontinuerligt utveckla och förbättra EI WISH-projektet.

Chalmers Industriteknik (CIT) valde att stödja ett sådant projekt eftersom projektet accepterade vikten av rigorös användning av ursprungliga och testade metoder, modeller och angreppssätt som både bygger på och bidrar till social innovation samt gagnar vårt samhälle. Dessutom har ledaren och designern för det här projektet (som arbetar på CIT) arbetat med social innovation, välbefinnande, integration och utveckling i Sverige och utvecklingsländer i över 30 år. Denna kompetens och annan erfarenhet av att utforma och leda EU-projekt, team och aktiviteter inom forskning och social innovation visar tydligt på att det finns motivation och kompetens inom CIT för att driva detta projekt och bidra med ny teori, metoder och forskning såväl som med praktiska och användbara resultat för samhället.

Förutom projektledaren engagerade CIT två experter till ledarteamet. En av experterna är administratör/expert och är anlitad för att hantera finansiella frågor och behov (vilket det finns behov för i EIF-projekt). Den andra experten fungerade som rådgivare och anlitas för att utforma och övervaka utvärderingsprocessen (som extern utvärderare) och var dessutom ansvarig för att göra förbättringar baserade på rekommendationer från feedback (i kvalitet, ledarskap, kommunikation, etc.).

Göteborg Stad gick med i EI WISH-projektet eftersom att de insåg att de brast i förståelse för äldre invandrades erfarenheter och behov samt varför så få äldre invandrare använder de tjänster som staden erbjuder. Göteborg Stad presenterade möjligheten att få delta i EI WISH-projektet för ledarna för äldreomsorgsenheter i Göteborg. 5 organisationer valde att delta, vilket representerade 2 geografiska områden i Göteborg och inkluderade 2 äldreboenden, 1 hemtjänst, 1 träffpunkt och 2 chefer inom Göteborg Stad. Personal från Göteborg Stad och yrkesverksamma deltog i alla faser av EI WISH-projektet – både i strategiska aktiviteter och som medlemmar i vår Advisory Board, såväl som i egenskap av aktiva samarbetspartners i forsknings- och förbättringsprocesser. De tränades i nyckelmodeller och metoder, tillfrågades att hjälpa till med att designa forskningsmetodiken och studiens fokus, deltog i fokusgrupper samt intervjuades och deltog därefter i feedbacksessioner. Slutligen deltog representanterna från Göteborg Stad i förbättringsprocessen, som de prioriterade tillsammans med sitt ledarskap.

Det fanns några olika motiv för vårt sökande efter eventuellt samarbete med de fem **invandrarföreningarna/församlingarna**. I Göteborg finns det 100 olika etniska, religiösa och åldersorienterade föreningar. De flesta av de verksamma etniska och kulturella föreningarna ägnar sig åt ungdomsaktiviteter (till exempel sport), bara en handfull ägnar sig åt vuxenaktiviteter och nästan inga är organiserade för frågor som

rör äldre invandrare. I linje med detta finns det få stora etablerade föreningar för äldre i Sverige och tyvärr har väldigt få av deras medlemmar utländskt ursprung. På grund av det har EI WISH ledare försökt att hitta och skapa team med etniska/kulturella/religiösa föreningar som kan lära av varandra samt erbjuda synergier och stöd för framtida arbete. Resultatet av det blev att Neuberghska och den Iranska pensionärsföreningen bjöds in till att delta i EI WISH eftersom de har arbetat med äldre immigranter i över 15 respektive 10 år och kan fungera som goda exempel för andra föreningar. De valde att delta i EI WISH eftersom de ville öka sin förståelse för sina äldre medlemmars behov såväl som att de saknade att vara med i ett nätverk där de kan dela idéer och bygga kompetens. Medan de andra tre föreningarna, Eritreanska föreningen i Göteborg, Midnimo (Somalisk förening) och KvinnoCenter i Bergsjön (med Somaliska, Bosniska, etc kvinnor), valde att delta eftersom de ville utforska möjligheterna att stödja sina äldre i framtiden. Deras roller och ansvarsområden i EI WISH-projektet var både strategiska och operativa. De bjöds in till och arbetade aktivt med CIT-ledarna i alla steg och beslut i alla faser i projektet.

Förutom de samarbetspartners som nämndes ovan som representerar de äldre, de etniska föreningarna, vårdexperterna och stadskansliet som arbetar direkt med de äldre, var EI WISH mål att också arbeta nära myndigheterna som är ansvariga för att utveckla och leverera policys och strategier för jämställdhet i vård och välbefinnande hos den svenska befolkningen. Vi bjöd därför in en till nyckelpartner till vårt team, den **Regionala enheten för folkhälsofrågor**. Den här myndigheten deltog eftersom att de förstod att det finns för lite kunskap om äldre invandrare, deras välbefinnande och behov, såväl som brist på förståelse för hur och i vilken utsträckning äldre invandrare känner till sina rättigheter som svenska medborgare. Yrkesverksamma i enheten för folkhälsa var med i EI WISH-teamet i fas 3 och 4. De satt också med i vår Advisory Board för att stötta oss i vår strategiska inriktning, relatera projektet till policys och stödja förbättringsförsök av EI WISH genom att hjälpa till med utformandet av workshopen som genomfördes rörande äldres rättigheter.

Följande är en lista av EI WISH nyckelpartners:

Organisation	Projektenhet	Projektledare – Roll och ansvar
Stiftelsen Chalmers Industri teknik	Avdelningen för social innovation	Sari Scheinberg, PhD Projektledare - Senior forskare
	CIT – commercial R&D	Elke Rosiers Administratör, finansiell expert
Göteborg Stad	Göteborgs stadskansli	Kerstin Karlsson
	Gunnareds äldreomsorg	Madelen Ödman
	Gunnareds äldreboende,	Lette Kidane Shilan Saleh
	Biståndsbedömare	Anna Berg
	Träffpunkten i Lövgärdet	Ria Liden
	Hemtjänsten Angered	Leila Torab
	Lillhagsparkens äldreboende (Dalia, äldre spankstalande)	Maria Sauce Patrica Carrera
Föreningar	Eritreanska föreningen i Göteborg	Negassi Bairu Benjamin Almedom
	Iranska pensionärsföreningen	Afsaneh Hosseini
	KvinnoCenter i Bergsjön	Ann-Britt Svensson
	Midnimo (Somaliska)	Mohammad Abdulle Sharmarke Nor Said Abdul Wahid
	Neuberghska ålderdomshemmet	Johan Öberg Inger Nilsson-Azulay
VGR	Enheten för folkhälsofrågor	Anne M Svensson Agneta Eriksson Maria Berhe
i2i network	Extern utvärderare och utvecklingsexpert	Marie Källum

EI WISH Styrgrupp

För att stötta projektledarteamet skapade EI WISH ledare en Advisory Board som omgav projektet med experter och organisationer som representerar många av intressenterna som arbetar med frågor rörande äldre invandrades välbefinnande och integration i Sverige. Där representerades även Göteborg Stad och Västragötalandsregionen i Sverige.

Eftersom vår Advisory Board hade en rådgivande funktion (och inte en beslutsfattande eller kontrollerande funktion), sammanträdde de formellt som en grupp två gånger per år, en gång under våren och en gång under hösten. Under mötena presenterade EI WISH-teamet uppnådda resultat, framgångar och utmaningar de stött på, följande steg i processen, etc. och bad om feedback, råd och idéer för utveckling och kontakter. När tillfälle gavs testade och tränade EI WISH ledare Advisory Boarden i några modeller (för välbefinnande) och social innovation. Och eftersom EI WISH ledare utvecklade en öppen och personlig relation till medlemmarna i vår Advisory Board, hade vi möjligheten att träffas och få stöd av dem fortlöpande genom hela projektet.

Mångfalden hos medlemmarna i vår Advisory Board och det faktum att de representerade viktiga intressenter var kritiska framgångsfaktorer i projektet. Varje medlem valdes noggrant ut för att kunna bidra med både strategiskt och taktiskt stöd.

För att stödja vår forskning – behövde vi akademiker som är världsledande experter och forskare i både psykologi och gerontologi såväl som i kulturella och religiösa historiska och nutida forskningstrender. Forskaren/akademikern från Psykologen, som fungerade som en handledare för projektledaren, stöttade och styrde forskningsmetodiken och hjälpte till med att relatera forskningen till samtida trender i forskning och koncept relaterat till åldrande, välbefinnande, identitet, etc.

För att stödja förståelsen för och relatera till svenska policys och program på Enheten för folkhälsa – behövde vi säkerställa att vårt arbete byggde på och bidrog till de program och policyarbete som myndigheter och experter är bundna till och som säkerställer jämställdhet för hälsa i Sverige.

För att stödja förståelsen för och relatera till aktuell praktik/service, policys och tjänster för äldre i Göteborgs Stad – behövde vi ha experter som höll oss informerade och ha tillgång till beslutsfattare som arbetar med äldreomsorgen.

För att stötta vårt strategiska och taktiska arbete med föreningar – behövde vi vara del av ett stort nätverk av föreningar och nationella råd som arbetar för att stötta och utveckla invandrarföreningar.

För att stödja vårt lärande och vår förståelse för politiska såväl som privata initiativ – behövde vi lära oss så mycket som möjligt och bygga kontakter med internationella och nationella organisationer som utvecklar offentliga och privata tjänster för äldre invandrare.

EI WISH Advisory Board representerades av:

Intressentgrupp/ Organisation	Enhet	Projektlédare – Roll och ansvar
Universitet		
Chalmers Tekniska Högskola	Chalmers Induslriteknik (CIT)	Henric Rhedin, PhD Ord.
		Sari Scheinberg, PhD Projektlédare
Göteborgs Universitet	Psykologen	Assoc. Prof. Anne Ingeborg Berg handledare och expert
	Religionsvetenskap	Prof. Åke Sander
Kommunen		
Göteborg Stad - Stadskansliet	Senior Göteborg Äldreomsorg –Gunnared	Kerstin Karlsson Madelen Ödman
	Social resursförvaltning	Maria Rosa Johansson
Regionen		
VGR	Enheten för folkhälsofrågor	Anne M Svensson Agneta Eriksson
Nationell		
SIOS	---	Dragan Dobromirovic
ABF	Göteborg	Peter Ohlsson
Politiker		
Politiker/ Coompanion		Eva Ternegren Expert
Föreningar		
Föreningsrepresentanter	KvinnoCenter Neuberghska Äldreboende	Ann-Britt Svensson Johan Öberg

Tabell – Översikt över EI WISH Advisory Board.

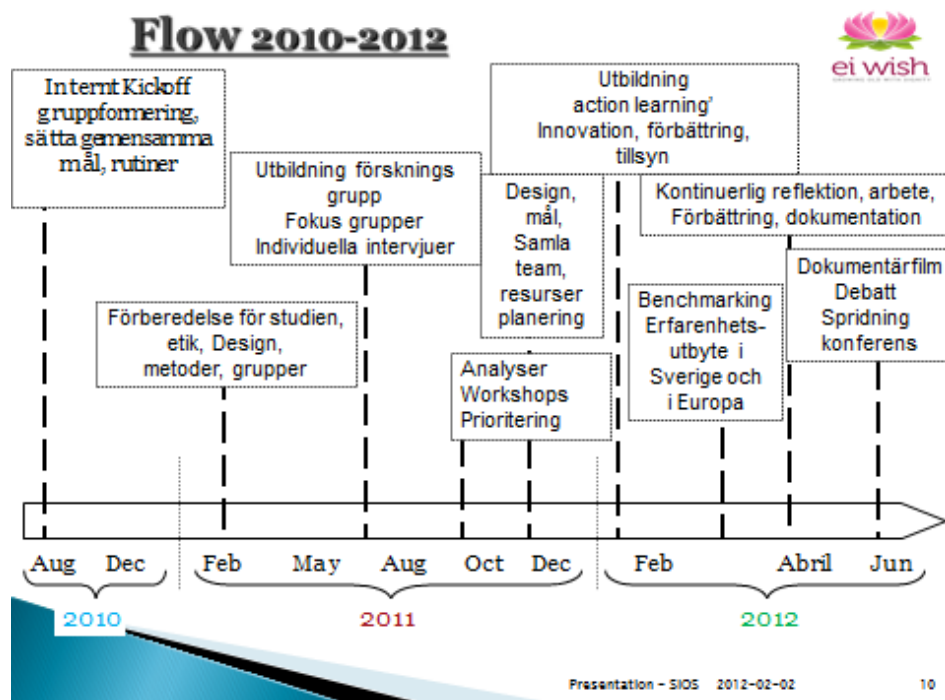

• EI WISH Planering - Tid och Faser

I den här delen presenterar vi en översikt över timingen och flödet i EI WISH-projektet.

EI WISH-programmet var utformat som ett 2-årsprojekt som skulle levereras från juli 2010 till juni 2012. Flödesschemat nedan visar milstolparna för EI WISH-projektet.

Projektfaser

EI WISH-projektet delades in i 4 faser. Dessa faser följde vår arbetsmodell med syfte att maximera team building, produktivitet, meningsfullt arbete och fortlöpande lärande. De 4 faserna som följdes var:

Fas 1 – Förberedelse och Team Building - juli 2010 till mars 2011

Fas 2 – Aktionsforskning – Fokusgrupper, intervjuer, analys och feedback workshops - april till november 2011

Fas 3 – Förbättringsaktiviteter, organisationsutveckling, träning och benchmarking - december 2011 till mars 2012

Fas 4 - Reflektion, integration, utvärdering, spridning - april 2012 till juni 2012

Nedan följer en mer ingående beskrivning av faserna:

Fas 1 – Förberedelse och Team Building - juli 2010 till mars 2011

Huvudsyftet med fas 1 var att 'känna sig redo'. EI WISH-projektet var ett komplext projekt som hade många intressenter och samarbetspartners som inte var bekanta med EI WISH:s koncept och program, och naturligtvis inte heller var bekanta med varandra. Därför var det mycket viktigt att i början av projektet avsätta tid för att lära känna varandra för att 'känna sig redo' att arbeta tillsammans. Dessutom behövde EI WISH-projektet ett åtagande från alla partners under en 2-årsperiod. Projektets längd och det faktum att alla samarbetspartners arbetade deltid med EI WISH gjorde att det var viktigt för EI WISH-teamet att säkerställa att alla samarbetspartners kände att de fullt ut förstod sina egna roller och ansvarsområden i projektet, och hur de skulle integrera arbetet i existerande arbete och aktiviteter. Därför var det kritiskt att i det här tidiga skedet avsätta den tid som behövdes för att:

- **Lära känna varandra** – genom team building och träning. Vi avsatte mycket tid för att lära känna varandra professionellt och privat, och för att förstå formerna för vårt gemensamma arbete, vilka våra roller och ansvarsområden var samt vilka krav och orosmoment som fanns
- **Lära oss om och anpassa målen och strategierna så att de tillgodosåg allas behov och sammanhang** – genom individuella möten såväl som olika övningar och workshops. Det var viktigt att avsätta tid för att gå igenom och säkerställa att alla mål var tydliga, förståeliga och relevanta för alla intressenter och för hela teamet. Dessutom var det viktigt att förstå och förebereda oss för de krav som fanns, till exempel hur mycket tid och kompetens som förväntades av oss och som kunde planeras för (individuellt och som samarbetande team) såväl som vilka resultat som behövde uppnås och levereras och när detta skulle göras.
- **Skapa material, metoder, modeller och riktlinjer som behövdes för att stödja forskningsarbetet** – genom att skriva, planera, utforma och leverera material och träningsprogram. Eftersom huvudsyftet med EI WISH-programmet var att genomföra en aktionsforskningsstudie, fanns det vetenskapliga och praktiska krav på att förbereda material, forskare, metodologier och villkor som krävdes för att genomföra en etisk och trovärdig studie. Resultatet av detta var att det var viktigt att förbereda och dokumentera studiens design, att utveckla och testa metoderna och instrumenten som användes för att samla in information, att ta fram kriterier och processer för att välja ut och förbereda stickprovet, och att utforma de riktlinjer och övningsmaterial som behövdes för att stödja forskarna i deras arbete med att driva forskningsstudien. Och slutligen så tränades alla ledande och stöttande forskare i koncept, modeller, och procedurer som användes för att genomföra studien och kontinuerligt dokumentera, reflektera över och analysera erfarenheter och upplevelser under studien.

Fas 2 – Aktionsforskning – Fokusgrupper, intervjuer, analys och feedback workshops - april till november 2011

Huvudsyftet med den andra fasen av EI WISH-projektet var att genomföra aktionsforskningsstudien. Eftersom det var första gången som många av våra samarbetspartners och de äldre deltog i en aktionsstudie var det viktigt att genomföra studien med stor medvetenhet, hög etisk standard och reflektion. Studien utformades därför så att 'så naturligt som möjligt' öppna för en diskussion rörande att 'äldras med värdighet i ett andra hem' genom att följa en serie av aktiviteter och steg som mjukade upp intressenterna för att utforska frågan och dess innebörd.

Efter att alla deltagare tränats och var redo att leda studien samt att stickprovet hade valts ut, samlades information in i några olika steg:

- Som ett första steg bjöd vi in och ledde **fokusgrupper** i alla våra samarbetspartnerorganisationer, vilket inkluderade de 5 etniska och religiösa organisationerna, såväl som de 5 äldrevårdsorganisationerna i Göteborg.
- I det andra steget, genomförde vi **djupintervjuer** med en utvald grupp av äldre och personal. Totalt hölls 60 djupintervjuer. För att komplettera intervjuerna insamlades en enkät med bakgrundsinformation för var och en av intervjupersonerna.
- I det sista steget när alla hade intervjuats och analysen hade genomförts, bjöds alla intervjupersoner in till att delta i en serie av **Feedback Workshops** (mellan 1 och 3 i varje samarbetspartnerorganisation). Detta för att gå igenom analyserna och resultaten tillsammans med forskarna och andra inbjudna medlemmar från deras förening. Målet med dessa workshopar var att bekräfta och klarlägga resultaten från studien, såväl som att prioritera de frågor som identifierats för fortsatt förbättringsarbete.

Fas 3 – Förbättringsaktiviteter, organisationsutveckling, träning och benchmarking - december 2011 till mars 2012

Huvudsyftet med den tredje fasen var att skapa förbättringsåtgärder, generera kompetens och medvetenhet genom träning och utveckla nya sätt att arbeta, relatera, etc. baserat på resultaten av forskningen. Mer specifikt planerades och utfördes följande aktiviteter:

- Bekräftade prioritet av förbättringsåtgärder och skrev handlingsplaner för förbättringsprocesser och fokus.
- Utformade och levererade utbildning och träning för alla intressentgrupper.
- Utformade och ledde pilotprojekt och aktiviteter för samhälls- och religiösa organisationer
  - Utveckla organisationer, policys, stadgar, strukturer, positioner

- Nya processer, aktiviteter
- Åkte på benchmarking-resor för att utbyta idéer och erfarenheter
- Utvecklade ”processkartor” för att skapa en mer tydlig process av stadens tjänster för äldre
- Utvecklade och förbättrade de aktiviteter, organisationer, policys och strukturer som behövdes för att stötta föreningarna, äldreboendena och hemtjänstenheterna
- Utvärderade policys och rättigheter för äldre
- Utformade och ledde utvärderings- och förbättringsprocesser för EI WISH-projektet

Fas 4 - Reflektion, utvärdering, spridning - april 2012 till juni 2012

Huvudmålet i den fjärde och slutgiltiga fasen i EI WISH-programmet var att sprida resultaten och att genomföra en gedigen analys av vårt arbete och de resultat vi uppnått. Mer specifikt så planerades och genomfördes följande nyckelaktiviteter:

3. Analys av EI WISH-programmet
  - 3.2 Utformade och genomförde utvärderingsmetoden, processen och processens fokus samt resultat av fas 1-3
  - 3.3 Genomförde analys och uppföljning med alla intressenter och deltagare
4. Analys av forskningsresultat
  - 4.2 Genomförde en mer gedigen analys av forskningsprocessen och resultaten
  - 4.3 Utveckla och presentera rekommendationer till policys och program
  - 4.4 Utveckla nya visioner som speglar de behov och prioriteringar som identifierats vid studien av det multikulturella åldrande samhället
5. Spridning och delande av resultat och erfarenheter
  - 5.2 Sprida erfarenheter och resultat av arbetet i Göteborg och i andra regioner i Sverige
  - 5.3 Presentera erfarenheter och resultat under konferenser
  - 5.4 Skapade en hemsida – www.eiwish.se
  - 5.5 Skapade en film – på youtube

• **Aktionsforskningsstudien**

Som tidigare nämndes var en av kärnaktiviteterna i EI WISH-programmet aktionsforskningsstudien. I det här avsnittet kommer vi presentera en sammanfattning av några av de mest intressanta aktiviteterna och resultaten från aktionsforskningsstudien. För det första kommer vi gå igenom några av nyckelfrågorna som vi hade som mål att utforska. Sedan kommer vi presentera studiens design, urvalet av personer som deltog i studien (inklusive de roller och ansvarsområden vi hade) och de olika metoder som användes för att samla in information. Slutligen kommer vi dela med oss av några av de intryck vi fick när vi genomförde studien. Resultaten och lärdomarna från studien presenteras avsnittet Resultat.

Vilka är nyckelfrågorna vi hade som mål att besvara?

Om vi återigen tittar på den åldrande invandrabefolkningen i Göteborgsregionen, ser vi att siffrorna är slående. Inom de närmaste åren kommer vi att ha ett ständigt ökande antal medborgare över 65 år. Det finns alltså ett antal viktiga frågor som vi måste besvara för att vara mer förberedda på att möta den förändrande befolkningen och deras behov och hur man bättre kan integrera dem i vårt samhälle. De konkreta frågor som följer - kommer att definiera riktningen för vårt arbete:

- **Vad betyder det, hur upplevs att 'åldras med värdighet'? I Sverige I deras hemland?**
  - I vilken utsträckning och vad är viktigast för att de äldre ska uppleva att de åldras med värdighet I Sverige?
- **Hur beskriver äldre tredjelandsmedborgarnas sina egna upplevelser och känsla av välbefinnande samt känsla av att 'känna sig hemma' i Sverige?**
  - Vilka faktorer och konkreta exempel finns, till exempel erfarenheter, relationer, kunskap, föreställningar, aktiviteter, etc. som ger/bidrar med näring och energi till välbefinnande och att känna sig hemma (i varje dimension)?
  - Vilka faktorer och konkreta exempel finns, till exempel erfarenheter, relationer, kunskap, föreställningar, aktiviteter, etc. som minskar näring och energi till välbefinnande och att känna sig hemma (i varje dimension)?
  - Hur nöjda eller inte är de äldre med sina liv?
  - Vilka behov och idéer för förbättring har de?
  - I vilken utsträckning klarar de äldre själva av att förbättra sitt eget välbefinnande och integration?
    - Vad klarar de av att ta hand om själva
    - Vad behöver de hjälp med och vem kan stödja dem i att tillgodose sina behov

- **Hur ser eller tänker sig de äldre tredjelandsmedborgarna ett "gott liv" på ålderdomen framöver och hur förbereder de sig?**
  - I vilken utsträckning känner sig de äldre hemma i Sverige?
- **Hur uppfattar och uttrycker de kommunalanställda sitt eget välbefinnande och känsla av att vara hemma?**
  - Vilka är de viktigaste dimensionerna som uttrycks för välbefinnande?
  - Vilka faktorer/exempel, till exempel upplevelser, relationer, kunskaper, föreställningar, etc. som ger/bidrar med energi och näring till välbefinnande (i varje dimension)?
  - Vilka faktorer/exempel, till exempel upplevelser, relationer, kunskaper, föreställningar, etc. som minskar energi och näring till välbefinnande (i varje dimension)?
  - Hur nöjda är de med sina (arbete och privat) liv och vad uttrycker de att de behöver för att förbättra sitt välbefinnande?
  - I vilken utsträckning och hur de tar hand om sina behov genom att öka näring och eller eliminera stress (t.ex. säkerhet, ekonomiska, känslomässiga, aktning, etc.)?
  - Vad stödjer och vad hindrar dem att få vad de behöver
- **Vad kan vi lära oss genom att tillämpa den Energifokuserade Välbefinnandemodellen - som grund för utveckling av nya indikatorer för forskarna**
  - I vilken utsträckning finns det skillnader i de uttryckta dimensionerna som stödjer eller hindrar välbefinnande?
    - Kön
    - Kultur
    - Ålder
  - **Vilka indikatorer används för närvarande av forskarna för att bedöma välbefinnandet hos äldre i Sverige**
    - I vilken utsträckning är de befintliga indikatorerna relevanta för och kompatibla med invandrarvärden eller definitioner av välbefinnande som till exempel Salutogent begrepp?
- **Hur tar etniska föreningar och religiösa organisationer formellt och informellt hand om sina äldre medlemmar?**
  - Hur definierar eller inkluderar organisationerna frågor kring de äldre i sina policies?
  - Hur prioriterar de sina äldre medlemmars behov?
  - Vilka resurser ägnar de åt att stödja de äldre?

- Vad gäller de befintliga tjänster och resurser som erbjuds?
  - Vilka resurser och kompetenser behöver de för att förbättra sina metoder och den service de erbjuder sina äldre medlemmar?
  - Hur planerar de att utveckla sina uppdrag, strategier och rutiner för att stödja sina äldre medlemmar och deras familjer i framtiden?
  - Hur skulle de vilja samarbeta med myndigheter och politiker för att skapa ett mer samordnat arbetssätt gentemot sina äldre medlemmar?
  - Vad kan de tänka sig skulle vara stöd de behöver och hinder som behöver lösas för att kunna ta en mer aktiv roll i framtiden?
- **I vilken utsträckning är de myndigheter och aktörer som ansvarar för integration och samhällsutveckling (t.ex. politiker, kommunala ledare, ålderdomshemsledning, invandrарorganisationer, religiösa organisationer, de äldres familjer)**
    - förberedda för att möta denna utmaning (utifrån identifierade behov och erfarenheter) - med relevanta:
      - Policys och programändringar
      - budgetändringar
      - Organisationsutveckling, nya strukturer
      - Informations- och kommunikationsstrategier
      - Kompetensutveckling
      - Personalförändringar
      - attityder och värderingar kring att arbeta med äldre tredjelandsmedborgare
    - Vilka mål och strategier kan vi utveckla under den närmaste framtiden för att förbättra prioritering av denna fråga och att utveckla arbetslag, relationer och nödvändig planering för att säkerställa att de idéer och förbättringar som definieras genom detta program genomförs

Vilken är den begreppsmässiga basen för EI WISH-studien?

EI WISH-studien bygger på ett antal viktiga begreppsmässiga och teoretiska konstruktioner, modeller, metoder och studier som har nagelfarits under de senaste 40 åren. Dessa inkluderar:

1. Begrepp avseende åldrande – hälsosamt åldrande, gammal, äldre äldst, livslängd, livslångt lärande, långt livs lärande (Ageing - healthy ageing, old, oldest old, life span, life- long learning, long life learning)
2. Resilience - healing, cognitive and emotional plasticity, developmental adaptation, physiological, coping, (Allen, Haley, Harris, Fowler, Pruthi (2011), Richardson (2002), Luthar et al. (2000), Franco (2009))

3. Migration – culture, integration, immigrants, refugees, discrimination, 'feeling at home', knowing your rights, (Scheinberg, Fry, Ikels)
4. Surviving trauma - trauma, life events, post traumatic stress disorder (Hyer, Yeager, Poon, Martin, da Rosa)
5. Gestalt psychology, learning, mutuality, learning alliances, relationship (Scheinberg, Buber, Nevis)
6. Well-being – psychological, nutrition, nature, spirituality, leisure (Scheinberg, Ryff, Cohen Mansfield, Johnson, Hausman, Marin, Poon, Cohen-Mansfield)
7. Measurement - Subjective well-being, Life satisfaction, Happiness, Discrepancy, social comparisons, social indicators, epidemiology of SWB, (Scheinberg, George (2006), Shmotkin, Bishop, Nimrod, Martin, Campbell, Converse and Rodgers (1976), Chamberlain, Ryff, Diener (1999), Yang (2008), Veenhoven (1996,2009))

Design och metod

EI WISH-studien designades som en aktionsforskningsstudie. I studien valde vi att använda både kvalitativa (fokusgrupper, intervjuer) och kvantitativa metoder (enkäter), vilket genomfördes genom att använda ett deltagande forskningsangreppssätt. Ett deltagande angreppssätt säkerställer att alla personer som är engagerad i forskningen, forskarna såväl som intervjupersonerna och samarbetspartners, är aktiva och uppmuntras att ställa frågor och delta i djupa dialoger och möten, att generera gemensam insikt och förståelse samt att skapa förtroende och bygga de relationer som krävs för att kontinuerligt utreda behov, idéer, och tillvägagångssätt för förbättring. Detta angreppssätt valdes eftersom EI WISH-ledarna behövde arbeta TILLSAMMANS med partnergruppen på ett kreativt och strukturerat sätt över generations-, etniska, kulturella, språk-, köns-, och religiösa gränser.

Urval

1. Utsett och utbildat ett team av forskare och experter från alla berörda grupper – Inklusive projektledarna i var och en av de 5 föreningarna, 5 stadsavdelningarna, myndigheter och ledare samt andra assisterande forskningsrådgivare.
2. Identifiera kriterier för urval av vårt stickprov av äldre:
  - Äldre – ska vara över 60, men ha en fördelning över åldrarna:
    - 60-65
    - 66-79
    - 80+
  - Kön – lika representation av män och kvinnor
  - Invandrat till Sverige – från 2 månader sedan och har erhållit uppehållstillstånd för att få bo i Sverige.
  - Familjestatus – variation
    - Civilstatus – gift och inte gift

- Familjestatus – barn och inga barn
- Närhet till familj – barn i Göteborg, Sverige, EU, hemma
- Frivilliga och motiverade deltog i den här aktionsstudien

Datainsamling – Fokusgrupperna

För att förflytta frågan om att åldras med värdighet från ”projektsammanhanget” till att ägas av samarbetsparterna och till den offentliga arenan, valde vi att använda fokusgrupper och ett aktivt gruppdeltagande som inledande metod för att samla in information, upplevelser, idéer och gemensamma intryck.

Vi utformade och ledde fokusgrupper i var och en av föreningarna enligt nedan:

1. Huvudmålet var att utforska innebörden och behovet av att åldras med värdighet.
2. Vi bjöd in alla medlemmar och äldre att delta.
3. Vi ledde fokusgrupperna i ca 3 timmar där en serie av frågor togs upp. Dessa frågor delades ut till alla mötesdeltagare. (I 2 av organisationerna begärdes fortsättning på fokusgrupperna 2-3 gånger.)
4. Alla fokusgrupper översattes till lokala språk och diskussionerna dokumenterades med en digital inspelare och av en sekreterare i rummet.
5. Analyser av fokusgrupperna genomfördes och resultatet presenterades för var och en av föreningarna och för teamet med EI WISH projektledare.

Vi utformade och ledde fokusgrupperna med anställda i Göteborg Stad

1. Huvudmålet var att utforska innebörden och behovet av att åldras med värdighet.
2. Vi bjöd in alla utvalda medlemmar i Göteborg Stad och deras ledare till att delta.
3. Vi ledde fokusgrupperna i ca 3 timmar där en serie av frågor togs upp. På grund av stort intresse för diskussionen gick vi med på att fortsätta fokusgruppen i en ”fortsatt” fokusgrupp
4. Alla fokusgrupper genomfördes på svenska och dokumenterades genom digital inspelning och av en sekreterare i rummet.
5. Analyser av fokusgrupperna genomfördes och resultatet presenterades för var och en av föreningarna och för teamet med EI WISH projektledare.

Slutgiltig genomgång av fokusgruppstillfällena:

Förening	Deltagare	Kommentarer
Neuberghska Äldreboende	25-30 deltagare (3 gånger)	Deltagarna tyckte att frågorna var så meningsfulla att de bad om att få träffas som en grupp vid ytterligare två tillfällen.
Judiska Församlingen	15 deltagare	Det fanns en god representation av immigranter från Ungern, Ryssland och Ukraina.
KvinnoCenter i Bergsjön	12 deltagare (2 gånger)	Spännande diskussioner och utbyte mellan de 3 nyckelgrupperna av kvinnor från Bosnien, Somalia och arabiska länder.
Eritreanska föreningen	6 deltagare	Spännande diskussion med enbart manliga representanter (kvinnorna som skulle deltagit fick förhinder)
Iranska Pensionärs-föreningen	12 deltagare	Mycket dynamisk diskussion – med enbart kvinnor
Midnimo - Somaliska föreningen –	10 deltagare	Mycket intressant diskussion och erfarenhetsutbyte.
PRO – division	6 deltagare	Spännande att få lyssna på det svenska perspektivet av vad det innebär att bli gammal med värdighet
Kommun	12 deltagare	Spännande och mycket betydelsefull diskussion. Vi insåg att vi behövde och ville ha mer tid för att gå över frågan i detalj. Vi behövde alltså hålla två fokusgrupper. Representanter från: hemtjänst-och bistandsbedömare grupper (3), äldreboende (6), träffpunkt (1), politiker (2)

Tabell – Översikt över fokusgrupperna

Datainsamlingen – Djupintervjuer och enkäter

Med den glädje och iver som fokusgrupperna genererat, i alla deltagande föreningar och samlingsgrupper med kommunalanställda, fortsatte arbetet med EI WISH-projektet genom att förbereda för datainsamling genom djupintervjuer.

Alla intervjuer följde en intervjuguide med både öppna kvalitativa frågor och enkätfrågor som byggde på olika teorier och modeller. Intervjun testades under 10 olika intervjuer (på olika språk) för att säkerställa innebörd och tydlighet samt för att få erfarenhet av intervjuprocessen och förbättra frågor och flöde. Efter att intervjuguiden förbättrats och färdigställd, bjöds intervjupersonerna återigen in och intervjutider bokades. I det här skedet kunde intervjupersonerna bekräfta att de ville vara med eller dra sig ur om de ville det. Nedan följer en kort sammanställning av erfarenheter från intervjuprocessen:

Intervjuerna genomfördes alltid av två intervjuare: EI WISH-projektledarna och/eller forskningsexperten tillsammans med projektledaren i samlingsorganisationen. Den sistnämnda fungerade ofta som tolk under intervjuerna.

Intervjupersonerna bestod av: äldre individer, äldre par och personal som arbetar med äldre från Göteborgs kommun.

1. 60 intervjuer genomfördes – 46 med äldre och 14 med kommunalanställda.
2. Intervjuerna varade mellan 3 och 6 timmar.
3. Alla intervjuer dokumenterades skriftligen och på kassettband
4. Intervjuprocessen utformades som en dialog där intervjuaren och respondenten tillsammans hade möjligheten att utforska frågor på djupet, dyka ner i erfarenheter, dela känslor, uttrycka attityder, minnas drömmar, gräva sig ner i betydelser och utforska idéer och möjliga förbättringsåtgärder, etc.
5. De flesta av respondenterna serverades te, kaffe och snacks (frukt och kakor) under intervjuerna.
6. När intervjuerna var färdiga utvärderades de av forskningsledaren enligt standardiserade riktlinjer för analysstrategi.

Förening	Avslutade Intervjuer
Eriteranska föreningen i Göteborg	6
Iranska pensionärsföreningen	4
Judiska Församlingen	3
Göteborg Stad	12 och 2 politiker
KvinnoCenter i Bergsjön	6
Neuberghska Aldreboende	6
PRO	5
Midnimo (Somalisk förening)	6
Testintervjuer	10
Totalt	60

Tabell – En sammanställning över de genomförda intervjuerna

Reflektion:

Trots att intervjuerna var långa och intervjuerna befarade att de gamla skulle bli uttröttade under intervjuerna, var respondenterna fullt engagerade hela tiden. Även om vi frågade de äldre om de ville ta pauser så var det ingen som vill ta en paus. Varför? De äldre förklarade att det var spännande och att de kände sig sedda och hörda samt att de var mycket glada över att få den här möjligheten att utvärdera sina liv och hitta sätt som kunde förbättra det!

Feedback workshops

Som vi tidigare nämnt så genomfördes aktionsforskningsstudien med en deltagande ansats. Därför var det nödvändigt att gå igenom resultaten, intrycken och ett djupare sökande för mening med intervjurespondenterna, deltagarna i fokusgrupperna, föreningarna och ledarna i den kommunala verksamheten efter att resultaten var analyserats av de forskningsledarna. För att åstadkomma detta anordnades feedback workshops i var och en av samarbetsorganisationerna. Nedan följer en sammanfattning av några nyckelaktiviteter och erfarenheter från dessa:

1. Projektledarna identifierade och bjöd in alla deltagare från fokusgrupperna, de individuella intervjuerna och föreningsledarna.
2. Forskningsledaren och förenings- eller kommunalprojektledaren höll feedback workshops som varade ungefär 3-4 timmar.
  - a. På grund av intresset för och djupet i diskussionerna behövdes fler än en feedback workshop hållas i de flesta av samarbetsorganisationerna.
  - b. Mellan 1 och 3 workshops i varje förening och organisation (9 workshops totalt)
  - c. En workshop för kommunal personal
3. erfarenheter och forskningsresultat analyserades tillsammans med deltagarna i workshoparna för att bekräfta och prioritera
  - a. behov och känsla av välbefinnande enligt den energifokuserade välbefinnandemodellen
  - b. idéer på förbättringsåtgärder
4. Varje feedback workshop identifierade en lista med förbättringsområden och idéer på förbättringsåtgärder.
5. Projektledaren gick därefter igenom listan med förbättringsområden och idéer på förbättringsåtgärder och tillfrågades att skriva en handlingsplan. Denna handlingsplan skulle ligga till grund för de prioriteringsworkshops som var de inledande stegen i fas 3 – Förbättringsarbete.

Organisation	Feedback Workshop
Eriteranska föreningen i Göteborg	1
Iranska Pensionärsföreningen	1
Judiska Församlingen	1
Kommun	2
KvinnoCenter i Bergsjön	2
Neuberghska Aldreboende	3
PRO	1
Midnimo (Somalisk förening)	1
Totalt	12

Tabell – Sammanställning av Feedback Workshops

Reflektioner:

1. Våra feedback workshops var väldigt spännande och dynamiska. Deltagandet och interaktionen var hög och det stod helt klart att det fanns en öppenhet för att utforska djupt personliga och viktiga frågor mellan de äldre, föreningsmedlemmarna och EI WISH:s ledare.
2. I vissa av fallen delade vi upp feedback- och prioriteringsmötena i tre delar. Detta för att kunna avsätta tillräckligt med tid för att gå djupare in i de olika dimensionerna, utforska frågor, idéer på förbättringsåtgärder och vad som bör prioriteras. Detta visade oss med vilken framgångsrik hängivenhet och vilja som föreningarna och Göteborg Stad ordentligt förberedde sig för de förbättringsåtgärder som krävdes.
3. Vi var mycket nöjda med att kunna identifiera följande under mötena:
  - a. De aspekter och faktorer som stöttade och gav näring till välbefinnande och integration.
  - b. De aspekter och faktorer som minskade och hindrade välbefinnande och integration.
  - c. Kombinationen av dimensioner av välbefinnande som ledde till ett mer hälsosamt, levande och motståndskraftigt liv.
  - d. En dynamisk lista med idéer på hur man kan förbättra de olika dimensionerna av välbefinnande – för de äldre, föreningarna, familjerna, staden, etc.
  - e. Identifiera vilka förbättringsåtgärder som ska prioriteras under fas 3.
  - f. Utformandet av en plan och identifiering av vilka resurser som krävs för att säkerställa att förbättringsåtgärder vidtas.

Forskningens trovärdighet och tillförlitlighet

När en aktionsforskningsstudie genomförs krävs en tydlig förståelse och ett medvetet arbetssätt för att upprätthålla trovärdigheten och tillförlitligheten genom hela studien.

1. Hederskodex – Det var nödvändigt att definiera och sedan också följa en hederskodex för att säkerställa att de etiska parametrarna följdes från projektets start till dess mål.
2. Trovärdighet – det var också nödvändigt för oss att definiera hur utformandet, utvecklingen av instrument, datainsamlingen och analysprocessen skulle utföras för att säkerställa att både data och forskningsprocessen är tillförlitliga och trovärdiga.
3. Reflexivitet – Slutligen kräver aktionsforskning att individerna och teamen som genomför studien är reflexiva. Det innebär att forskarnas och samarbetspartnersens reflektioner och erfarenheter är lika viktiga som den data som samlas in från de äldre och de som arbetar med äldre. Eftersom studien är en aktionsforskningsstudie som innefattar olika intressenter som arbetar för äldre invandras välbefinnande, är det viktigt att respektera deras erfarenheter av och uppfattning om området. Till exempel bör de faktorer och krafter som kan stödja eller hindra förståelse för projektet inkluderas.

Reflektioner över forskningsprocessen som helhet:

- 3 Forskningsmetodiken, ansatsen och hela upplevelsen av att skapa medvetenhet om, leda diskussioner om och skapa en djupare förståelse för våra äldres välbefinnande och behov var magiska för alla som deltog; föreningarna, EI WISH:s ledare och forskare samt de äldre.
- 4 Modellerna, koncepten och ansatserna för att utforska välbefinnande och integration var oerhört värdefulla. Både för de äldre som fick ökad insikt och för forskarna för att skapa förståelse.
- 5 Designen av aktionsforskningsprocessen fungerade mycket bra och den etiska standarden var hög genom hela projektet.
- 6 *fokusgrupperna* introducerade frågan om att åldras med värdighet för föreningarna och kommunalanställda och skapade en grund för att öppet kunna utforska dessa frågor tillsammans, såväl som individuellt. Fokuset öppnade för att kunna fortsätta att utforska frågorna på en djupare och mer personlig och privat nivå.
- 7 *Intervjuprocessen* – upplevdes som en genuin dialog med djupa frågor, reflektioner och skapande och delande av insikter om livet och utveckling.
- 8 *Intervjuteamet* arbetade mycket bra tillsammans och framgången hos den här aktiviteten berodde på EI WISH:s och föreningsledarnas samarbete och ledarskap. Teamen avsatte tid för reflektion efter varje händelse och dokumenterade detta.
- 9 EI WISH hade inte fått det förtroende som krävdes för att kunna utföra så djupa intervjuer utan den tillit och översättning som projektledarna bistod med.

- 10 Projektledarna hade inte kunnat ställa och leda de djupa och provocerande frågorna och diskussionerna utan forskarnas externa roller och expertis.
- 11 Och så var det naturligtvis mycket lättare och värdefullt att gå igenom, analysera och hitta intervjuernas mening som ett forskarteam.

• Arbetsansats, metoder och modeller

I EI WISH-projektet designades och tillämpades ett antal nya och originella, såväl som vältestade ansatser, modeller och metoder för att forma och driva EI WISH-projektet. I sammanställningen nedan kommer vi att presentera modellerna med både en kort beskrivning och några exempel på hur och var de användes i projektet. Referenser kommer sedan att anges för vidare läsning.

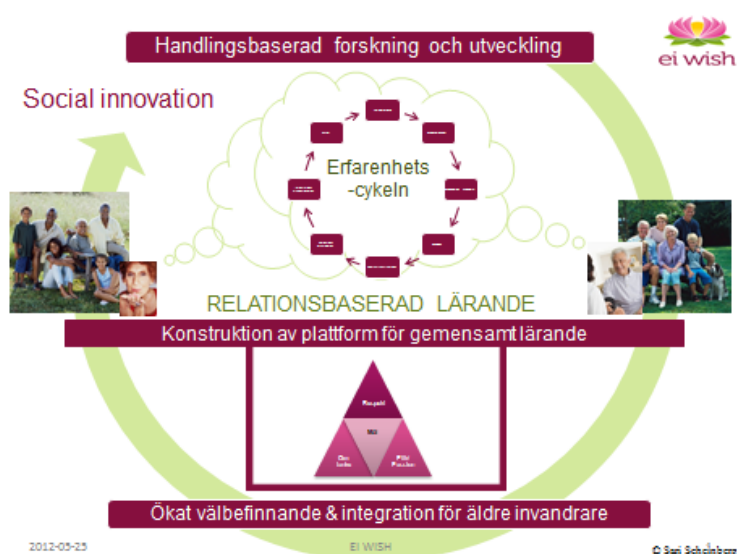
Nyckelmodeller och ansatser i vårt arbete

I det här avsnittet kommer vi kortfattat introducera tre av huvudmodellerna som vi använde under projektet

Social innovationsansats

Den **Sociala innovationsansatsen** ((se **Figur nedan**) – är den viktigaste och mest avgörande modellen för EI WISH-projektet. Det är vår “meta”-modell som sammanfattar alla våra arbetsmetoder och definierar hur vi arbetar.

Med **social innovation** menas att EI WISH-projektet och teamet följde medvetna och systematiska tillvägagångssätt som inte bara leder till att bättre kunna utforska och förstå välbefinnandet hos och integrationen av äldre invandrare i Sverige, utan också leder till förbättringsåtgärder och upptäckter av nya arbetssätt.

Modell 1 Den Sociala Innovationsansatsen som används i EI WISH-programmet

Den sociala innovationsprocessen följer en specifik logik och ansats som inkluderar:

- 3 Den börjar med att vara **nyfiken, angelägen och att ställa frågan:** Hur upplever äldre invandrare sitt välbefinnande idag och hur vill de åldras med värdighet i Sverige?
- 4 I vårt fall i EI WISH beslutade vi att vi ville försöka driva en forskningsbaserad förändringsprocess.
- 5 Vi valde ut och samlade över 100 **nyckelintressenter** som arbetade för frågor som rör äldre invandras välbefinnande och integration (t ex: 5 enheter i Göteborg Stad, regionala myndigheter, 5 etniska och religiösa föreningar och församlingar, 3 universitetsforskare och experter, 3 politiker, etc.) för att arbeta som ett team (se figur 1 – den yttre gröna cirkeln)
- 6 Vi genomförde tillsammans en **aktionsforskningsstudie**, (fokusgrupper, intervjuer, feedback workshops) för att skapa medvetenhet om och förståelse för vad som hjälper och hindrar äldre, och de kommunalanställda som arbetar med de äldre, att må bra och stödja åldrande med värdighet i ett andra hem (se figur 1 – den yttre gröna cirkeln)
- 7 Vi skapade **djupa relationer** (genom träning, arbete och gemensam reflektion) vilket hjälpte oss med att utveckla den tillförlit, engagemang och produktiva arbete som vi behövde. (se figur – rosa triangel)
- 8 Vi arbetade på ett **medvetet och systematiskt sätt** där vi följde erfarenhetscykeln (se figur – rosa arbetscykel). Den underlättade för oss att hålla reda på vårt arbete, våra roller och ansvarsområden och både ge och ta emot feedback för att kontinuerligt anpassa projektet under arbetets gång.
- 9 Genom att bygga vidare på de djupa relationer, överenskommelser, tillförlit och erfarenheter som vårt systematiska och medvetna arbetssätt hade genererat, hjälptes vi att driva igenom **samarbetsallianser**, och att uppmuntra 'learning by doing', reflektion, delande av erfarenheter, ge och ta emot feedback, och att fortlöpande vidta förbättringsåtgärder. Detta i sin tur hjälpte oss att skapa en mer **hållbar och flexibel plattform för lärande**; (se figur)
- 10 Genom att prioritera resultaten som vi kom fram till i studien kunde vi genomföra aktiviteter, träning och de **förbättringsåtgärder** som krävdes i och av alla intressenter (individer och organisationer) för att förbättra och förstärka de äldres upplevelser, valmöjligheter och möjligheter att leva ett hälsosamt och integrerat liv i Sverige.

- 11 **Slutligen kunde vi genom reflektion och fortlöpande lärande integrera och sprida våra erfarenheter och resultat för att skapa ett hållbart fortsatt arbete och dela våra erfarenheter med andra, i Sverige såväl som i övriga EU.**
- 12 ***Som resultat av denna komplexa, spännande och deltagande process har vi uppnått möjligheten att framgångsrikt leda en social innovationsprocess!***

För att summera använde EI WISH den Sociala innovationsansatsen enligt följande:

- Första steget var att förstå innebörden av välbefinnande, men det innebar ju inte att man också hade genomfört förbättringar!
- I vårt projekt använde vi en aktionsforskningsansats för att skapa en förändringsprocess (den yttre cirkeln)
- Där den förståelse som vi fick genom djupintervjuerna var en förutsättning för de aktiviteter som prioriterades och genomfördes inom ramarna för projektet.
- Om vi försöker visualisera vårt arbetssätt, så började vi med handlingsbaserad forskning och utveckling tillsammans med olika föreningar och kommunala enheter. Där samlade vi in data, både från de äldre och från de som arbetar med äldre.
- Därigenom skapade vi en djup förståelse för innebörden av ökat välbefinnande och integration för äldre invandrare.
- Detta arbete tillsammans med föreningar och andra ledde till att vi skapade en plattform för ett gemensamt lärande, det vill säga en relationsbaserad lärande samarbetsallians mellan alla deltagare i projektet.
- Vi hade drygt 100 deltagare och intressenter i projektet.
- Tillsammans skapade vi sociala innovationer som leder till att man kan åldras med värdighet i ett andra hem!
- För att skapa ett gemensamt lärande med så många deltagare behövde vi utveckla ett gemensamt arbetssätt.
- Det är här illustrerat med erfarenhetscykeln.
- Dessutom var vi tvungna att ha tydliga spelregler för att skapa förtroende och engagemang.
- Detta är vår resa!

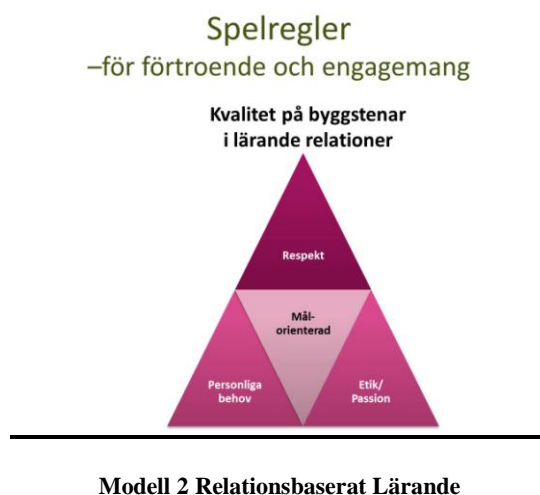

Byggnad av relationer

EI WISH-projektet omfattar många krav och leverabler. Och, som står beskrivet ovan, berodde projektets framgång till fullo på att ett team av personer som representerade projektets intressenter drev det tillsammans. För att som en multikulturell, multireligiös och multigenerationsgrupp kunna driva projektet behövde vi skapa ömsesidigt förtroende. Dessutom behövdes åtagande och uthållighet hos deltagarna för att kunna arbeta och leverera resultat under två års tid. Naturligtvis är inte detta enkelt i något sammanhang, och det är än mer komplicerat när ett projekt (såsom vårt) har samarbetspartners som bara arbetar deltid med det. Det stod klart att en viktig faktor som underlättade vårt arbete och relationer var om vi tog till oss och uppmuntrade kontinuerligt lärande och feedback.

Därför behövde vi hitta ett sätt att skapa ett team som kontinuerligt reflekterade, gav feedback, tog till sig nya kunskaper, anpassade och gjorde nya åtaganden tillsammans. Vårt sätt att ta itu med detta var genom att använda den Relationsbaserade lärandemodellen som ramverk för att understödja vårt relationsbygge. Den här modellen utvecklades av EI WISH:s ledare (Scheinberg, 1989, 2000), och har använts i många projekt och organisationer som behövt hjälp med att lära sig om relationer.

Modellen har fyra hörnstenar som stödjer ett relationsbaserat lärande:

Respekt

- Alla relationer bör bygga på klar och ständig respekt. Och relationer som beror på kontinuerligt lärande och utbyte kräver en viss typ av respekt. Eftersom EI WISH-teamet arbetade över kulturella, etniska, intressebaserade, ålders- och könsgrensar, behövde vi avsätta tid för att utforska vad vi menade med och hade för behov av respekt. Detta genomfördes i en kontinuerlig process och anpassades under projektets gång.

- Det finns dock baksidor av begreppet ”respekt”. I vissa relationer där överdriven respekt förväntas, kan relationerna fastna och blir alltför formella eller artiga. Detta kan leda till att relationerna blir ytliga, och det finns risk för att konkreta och meningsfulla diskussioner undviks. Som de flesta av oss vet så är det viktigt att hitta en balans där man är respektfull samtidigt som man kan konfrontera varandra för att undvika missförstånd och förvirring.
- Eftersom vi behövde experimentera och ta risker tillsammans var det viktigt att vi uppehöll ömsesidig respekt. Detta uppnåddes genom att ge och ta emot feedback. Detta stärkte i sin tur ömsesidigt förtroende och respekt för varandra.
- Dessutom ville vi komma åt outtalad kunskap och erfarenheter. För att kunna dela denna så kallade tysta eller outtalade kunskap som vi har så behövde vi skapa och underhålla relationer som öppnar för, hedrar och lär från den typen av erfarenheter. Även när sådana upplevelser anses vara pinsamma eller svåra.

Målorientering

- En annan kärnkomponent som underlättade våra relationer och mål för kontinuerligt lärande var att säkerställa att alla samarbetspartners var medvetna om och drev sitt arbete mot tydliga och förståeliga mål.
- För att åstadkomma detta behövde vi hela tiden gå igenom och revidera EI WISH:s huvudmål. Därpå gick vi igenom, anpassade och definierade målen, rollerna och ansvarsområdena som de olika samarbetspartnersen hade, så att de var i linje med de övergripande målen.
- Forskning har upptäckt och bekräftat (Scheinberg) att om vi sätter tydliga mål så kommer det vara lättare för oss att utvärdera och förbättra vårt arbete.

Omsorg

- Förutom att bygga våra relationer baserade på tydliga mål, var det viktigt för oss att säkerställa att relationerna understödde våra privata mål, behov och ambitioner. Därför försökte vi ta hänsyn till alla samarbetspartners behov, önskemål, ambitioner och anledningar till att delta i EI WISH-projektet.
- Det ledde till att vi genomförde en mycket grundlig process när våra samarbetspartners knöts till projektet. Detta för att kunna ta med varje enskild parts behov, för att kunna växa och känna sig nöjda och motiverade att både ge och ta, in i relationerna.

Passion och etik

- Slutligen förstod vi att en naturlig komponent som behövdes i våra relationer och som skulle underlätta vårt engagemang i EI WISH-projektet, var att främja den passion och det sociala medvetande som vi alla delade! Som vi sedan tidigare kände till så har de flesta av oss som arbetar inom EU och i Svenska utvecklingsprojekt hjärta och stora ambitioner för att göra det bästa för att stödja samhället, när och fjärra.

- Därför var det viktigt för oss att ta tillvara på den passionen och säkerställa att alla hade möjlighet att bidra till de förbättringsåtgärder och den potential som vi föreställt oss.
- Som vi vet kan passionens drivkraft vara stark och spännande och ibland göra att vi bli alltför ivriga och ambitiösa. Så för att skapa en balans i arbetet tog vi fram tydliga riktlinjer och etiska standarder som vi sedan arbetade efter.

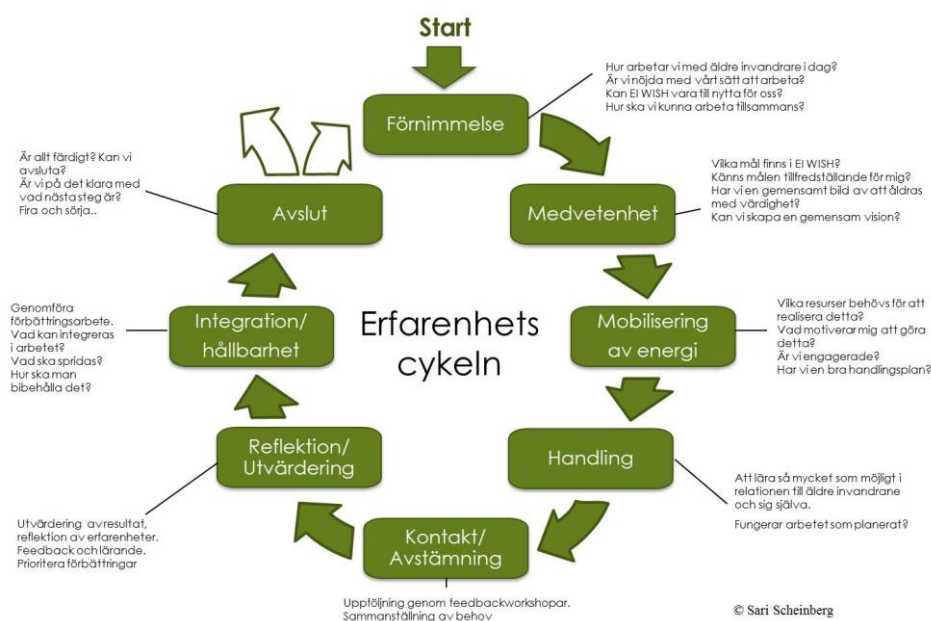
Deltagande forskning och aktionsforskning

En annan huvudkomponent som formade och styrde arbetet framåt var att vi använde en aktionsforskningsansats som den ontologiska och metodologiska grunden för utformandet av studien. Definitionen av deltagande forskning och aktionsforskning är att alla intressenter bjuds in till och inkluderas i alla faser i forskningsstudien, från utformningen, datainsamlingen och analysprocessen till arbete med förbättringsåtgärder som är resultatet av forskningen. Huvudmålet med detta är att designa en forskningsstudie som stöttar en process där medvetenhet skapas som leder till konkreta resultat som sedan åtgärdas.

Erfarenhetscykeln – Aktionsbaserat lärande och medvetet arbetssätt

Eftersom vi arbetade över tid, kulturer, åldrar, kön och etniska grupper som har olika arbetssätt, behövde vi hitta ett sätt att förena dessa arbetssätt och identifiera ett sätt som alla kunde arbeta på.

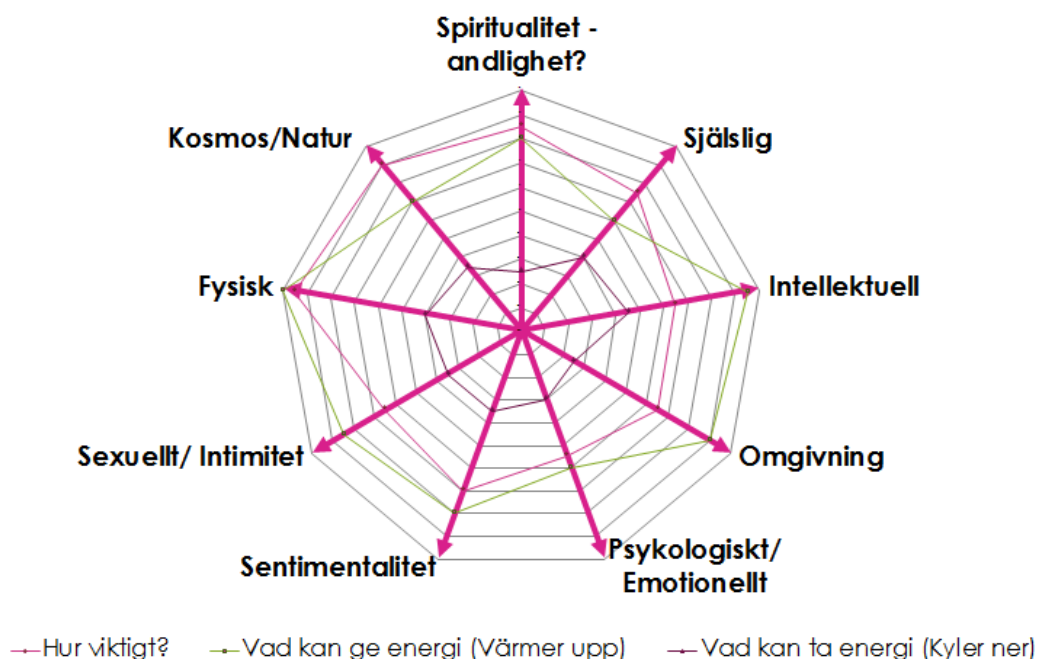
Eftersom de flesta har en tendens att enbart utföra och leverera vad det de måste, hjälpte den här modellen personer med att engagera sig i behovet av att ständigt förbättra arbetet och dela och göra insatser där det behövdes.

Modell 3 Erfarenhetscykeln

Energibaserat välbefinnandets nio dimensioner

Modell 4 Energibaserat välbefinnande (Scheinberg, 2000)

I dagens Sverige (och internationellt) används många olika teorier och koncept för att bedöma en persons känsla av välbefinnande.

EI WISH-projektet, som syftar till att utforska och förstå både äldre invandrades egna bedömning av sin känsla av välbefinnande och integration (känsla av att känna sig hemma) samt förstå hur äldreomsorgens experter och politiker bedömer sitt eget välbefinnande. Vi behövde välja en modell som naturligt och filosofiskt skulle bli meningsfull och kunna tillämpas på ett brett spektrum av åldrar, religioner, etniska bakgrunder och kulturer. Vårt mål var inte bara att förstå välbefinnande, utan även att kunna stödja en höjning av medvetenhet hos personer som vi intervjuade. I syfte att stödja en förändring och en förbättring av välbefinnande, behövde vi en modell och en process som var både dynamisk och praktiskt. Som ett resultat av detta, valde vi en holistisk modell som kallas energibaserat välbefinnande (Scheinberg, 2000). Det finns 9 dimensioner som hjälper oss utforska vår känsla av välbefinnande och "att känna sig hemma", som illustreras i figuren ovan.

Metoder och tillvägagångssätt

EI WISH-programmet följer de värderingar och principer som integrerar jämställdhet i alla delar av verksamheten. Projektledaren i detta program har både utvecklat, applicerat och är fullt engagerad i att följa ett systematisk och medvetet arbetssätt som bygger på feministiska förhållningssätt⁵. Detta innefattar att leda projektet enligt följande:

- a. **Bevara** – att fokusera på uppgiften, som till exempel att utföra alla möjliga uppgifter för att slutföra arbetet, att hålla väsentliga resurser fortsatt tillgängliga i projektet, att förutse olika problem som kan uppstå samt att vidta åtgärder att förhindra uppkomsten av dessa, att fokusera på helheten samt de andra deltagarnas välbefinnande och samverkansaspekter som bevarar och vårdar de involverade i projektet.
- b. **Ömsesidig makt** – att fokusera på andra. Exempel på detta är att ge varandra befogenheter eftersom att det är ömsesidigt förmånligt, att förstå att det viktigaste är deltagarnas upplevda behov, att förstå att särskilda kunskaper krävs och är förutsättningar för att kunna delta inom projektet och dess arbetskultur, förmågan att kunna dela med sig, förmågan till inläring, övertygelse om ömsesidighet, att möjliggöra för deltagarna i projektet att känna samhörighet till de som är viktiga för deras framgång och att inse att ömsesidigt beroende är naturligt mellan två parter.
- c. **Självutveckling - fokus på individen**. Till exempel att använda relationell kompetens för att "bemyndiga" sig själv för att nå sina mål och öka sin professionella och personliga utveckling, att ta ansvar för problem i sina relationer, att tro att relationer är viktiga för att uppnå utveckling och framgång (att det är viktigt att bevara och vårda dessa), att ta ansvar för att åtgärda potentiella eller aktuella problem i relationerna, att förstå betydelsen/vikten av självreflektion och känslor (både sina egna och andras som informationskälla), att förstå betydelsen av att lära sig av sina erfarenheter, att våga be om hjälp och förstå att det är en naturlig utvecklingsprocess och inte en svaghet samt att tro att ömsesidighet är oundvikligt.
- d. **Skapa team** – fokus på team. Till exempel skapande och bevarande av gruppgemenskap, att utvecklas tillsammans och inte enbart fokusera på färdigheter och identiteter i teamet, fokus både på **individen** (att ta hänsyn till andras unika inställningar, problem, känslor och omständigheter) och **gruppen** (att skapa villkor som framhäver samarbete och samverkan som till exempel att minska konflikter, förhållandeutvecklingsövningar och påpeka ömsesidighet).
- e. **Fokus på kvinnor inom programmet** – tidigare studier och forskning utförd i Sverige har visat att det varit svårare för äldre invandrare och kvinnliga

⁵ Scheinberg, Sari : 'How **Gender** affects our design and approach to working with **innovation**' – presented at the **CIP Forum – Humanistic Perspectives in Innovation, 6 September 2009**.

flyktingar att hitta sin plats i det svenska samhället. Detta resulterar i att äldre kvinnliga invandrare håller sig hemma, vilket ökar deras känsla av att vara isolerade från samhället, kan leda till depression och känsla av hjälplöshet. Detta projekt kommer först och främst ägna särskild uppmärksamhet åt att förstå behoven och olika omfattning av välbefinnande som presenteras av de kvinnliga tredjelandssmedborgare som medverkar och fastställa svar, både formellt och informellt, som stödjer deras integration och hjälper dem att knyta bättre kontakter.

- f. ***Deltagande i programmet*** – EI WISH-programmet kommer arbeta medvetet med att säkerställa att ledningsgrupper och övriga samarbetspartners består av en blandning av olika kulturella bakgrunder samt att det finns en balans mellan manliga och kvinnliga medarbetare med en mångfald av kompetens.

- **Genomförande av externutvärdering**

För redogörelse av hur externutvärderingen genomförts hänvisas till den externa utvärderarens rapport samt till Nasrin Pakkhos film: 'EI WISH - Att åldras med värdighet i sitt andra hemland'

<http://www.youtube.com/watch?v=9Th2z2eSuwY&feature=youtu.be>

Summering av Externutvärdering rapport - av Marie Källum

EI WISH projektet var ett actionbaserat forsknings och innovationsprojekt i Göteborgs, som pågick under perioden juni 2010 till juni 2012. Tiden för en så omfattande ambitionsnivå är för kort för att kunna åstadkomma en bestående förändring, en social innovation, för äldre invandrades välbefinnande i sitt andra hemland!

Det är rimligt att se detta som ett pilotprojekt för detsamma - en start på en möjlig framtida förändring.

Projektledaren (Sari Scheinberg, som även är gestaltpsykolog) har lyckats med att få deltagarna i kommun och föreningar, att förstå den psykologiska kopplingen mellan hur det egna välbefinnandet påverkar arbetet med de äldres välbefinnande. Projektet har dessutom fått upp ämnet på dagordningen inom Västra Götalands Regionen!

Det finns i och med genomförandet av EI WISH projektet ett intresse för ämnet bland både tjänstemän och politiker som arbetar med äldre. Enligt vår genomförda enkätundersökning, fanns en önskan om mer information om ämnet vilket resulterat i att dessa deltog på slutseminariet. Bland andra som svarat var det många som brinner för frågan och vill bidra till spridning av ny och befintlig kunskap och att de ville skapa och bredda sitt nätverk för arbete med liknande frågor.

Syftet och mål för evaluering var att säkerställa kvalitet, föreslå förbättringar, utvärdera genomförandet samt föreslå framtida följeforskning. Metod för utvärdering följer samma övergripande metodik som varit praxis inom EI WISH-projektet, att ständigt utvärdera och förbättra pågående arbete. Utvärderarens roll i projektet har representerats av Marie Källum, i2i network AB, en extern konsult.

Insamling av data för utvärdering har utförts ur två perspektiv. En objektiv utvärdering av projektet genomfördes med stöd av enkätundersökning där alla som arbetat i projektet samt de som var med på seminariet fick delta anonymt. Den fokuserade på projektets olika faser. Kompletterat med en mer subjektiv utvärdering med djupintervjuer med projektets medarbetare om måluppfylland, metoder och modeller samt framgångsfaktorer.

Projektets genomfördes i 4 faser. Totalt har mellan 150- 200 deltagare medverkat vid olika tillfällen, vid kickoff, under actionbaserade studien – i fokusgrupper – vid intervjuer – feedback och prioriteringsworkshopar - rättighets och service

workshopar – styrgruppsmöten och månadsmöten samt inte minst deltagande vid slutseminariet om EI WISH-projektet.

Projektgruppen som arbetat med de äldre invandrarna har haft en jämn könsfördelning och bestått av olika nationaliteter. Kommunens representation i projektet har bestått av endast kvinnor, men har haft representation från olika nationaliteter. Styrgruppen bestod av både män och kvinnor (dock övervägande kvinnor) samt representation från flera nationaliteter, dock med övervikt av infödda svenskar.

De medverkande är över lag mycket nöjda med projektet, med ett fåtal undantag. Inriktningen på ett ökat välbefinnande och integration för äldre invandrare anses som en mycket viktig och engagerande fråga för alla medverkande.

Evaluering genomfördes från enkätsvar och djupintervjuer i fyra delar:

Del 1 (3.1) Genomförandet av projektets 4 faser

Projektets *fas 1, förberedelsefas* (att bli redo) var rekryteringsfas för föreningar och urval av medverkande från kommunen, under vilken kommunala tjänstemän rekryterade. Under projektet har det skett förändringar av bemanningen både inom projektledningsorganisationen samt kommunalt anställda och medverkande föreningar. Ett antal av de intervjuade har inte varit med i introduktionsfasen med grundläggande utbildningar, medan andra har deltagit. Vikten av introduktion och teamutveckling som genomfördes var stor. Under denna fas i projektet, deltog inte alla projektets medarbetare. Därmed fanns en diskrepans i kunskap om projektets metodik som kan urskiljas i svaren bland dem som intervjuades.

Fas 2 var genomförande av *actionbaserad forskningsstudie*. Den bestod av fokusgrupper, intervjuer och workshopar, utifrån välbefinnandets nio dimensioner. Medverkande som deltog i evaluering av denna fas upplevde dessa mycket positiva. Den enda kritik som framförts var tidsåtgången vid genomförandet. Detta kan individanpassas efter önskemål.

Fas 3 var *förbättringsfasen*, där prioriterings workshopar och förbättringsaktiviteter initierades och genomfördes. Förbättringsaktiviteter genomfördes i första hand i föreningsarna. Däremot fanns mindre förutsättningar och mandat inom den kommunala omsorgen att utveckla den egna verksamheten.

Rättighets och service workshopen var en av de största framgångsfaktorerna. Ett tydligt exempel på hur föreningarna kan legitimera en dialog mellan kommunens service och de äldre invandrarna. Denna aktivitet var mycket uppskattad av de äldre som hade en mycket bristande kunskap om det svenska samhället. För att ta in andra goda exempel deltog projektets föreningsledare i ENIEC årsmöte i Amsterdam, vilket gav en bestående allians och inspiration från andra länders sätt att arbeta med äldre för de deltagare som var med.

Fas 4, spridningsfasen innehöll en ansevärd mängd resultat och aktiviteter för olika delar i samhällets olika perspektiv. Projektet har varit och är aktivt i spridning av kunskap, från website till film och slutseminarie.

Del 2 (3.2) Måluppfyllnad och förbättringsförslag, utifrån projektets 11 mål.

Samtliga mål har slutförts, de flesta har nått en mycket hög grad av måluppfyllnad. Det finns ett stort antal framtida forskningsförslag som redovisas i EI WISH slutrapport.

Del 3 (3.3) Utvärdera EI WISH-projektets metoder och modeller, vilka visualiserats under EIWISH projektet.

Vid de kompletterande djupintervjuerna med projektmedarbetarna framkom att de förbättringsaktiviteter som genomförts med avseende på visualisering av metoder och modeller gav snabbt en ökad förståelse för projektets arbete.

Del 4 (3.4) Vid djupintervjuerna ställdes frågan om vilken som var den viktigaste framgångsfaktorn till samtliga intervjuade.

Engagemang för frågan, öppenhet för förändring, samverkan och en gemensam plattform mellan de äldre invandrarna och olika intressenter för en gemensam dialog (genom föreningarna) är nog de främsta framgångsfaktorerna.

Intrycken från projektet skiljer sig åt på flera sätt. Tydliga skiljelinjer kan kategoriseras utifrån **delaktighet i och genomförande av förbättringsaktiviteter** i den egna verksamheten, och **när** deltagaren kommit in i projektet. I dag finns inte någon struktur, några befintliga allianser och nätverk mellan intressenter som **samverkar** och arbetar för äldre invandrares välbefinnande i Göteborg. En reflektion med avseende på kulturbyggande och alliansbyggande; Projektets intressenter saknar formell plattform - strukturer, (där en kultur kan förädlas) i delar av systemet runt de äldre invandrarna – där allianser kan samverka över gränserna.

Projektet har åstadkommit ett stort antal resultat under samtliga faser och uppnått alla 11 mål. Frågan om äldre invandrares välbefinnande och integration i sitt nya hemland finns på den nationella agendan. Spridning av kunskap från projektet har gjorts på ett strukturerat sätt under hela projektet. Exempelvis websida- www.eiwish.se, filmen om EI WISH på YouTube, utmärkelse i SIRG i Bryssel, stor artikel i GP och slutseminarie för beslutsfattare i Göteborgs Stad och VGR. Utbyte och erfarenheter i EU har gjorts men det kunde genomförts mer utbyte inom Sverige.

Föreningar som ingått i projektet, har tagit till sig frågan och har fått nya metoder att stödja sina äldres välbefinnande. Både välbefinnandets nio dimensioner och erfarenhetscykeln används vid föreningarnas planering av sin verksamhet och aktiviteter för sina medlemmar. En stor framgångsfaktor är invandrarföreningarnas nya roll att legitimera en dialog med kommunen.

Göteborgs stads fem enheter som deltagit har utvecklats att möta frågan om äldre

invandares välbefinnande och integration genom arbetet med välbefinnandets nio dimensioner. Detta kan stödja det Salutogena arbetet som finns inom verksamheterna. Det kan även användas i omsorgsverksamheten vid vårdplanering. Ett annat positivt resultat är rättighets och service workshopar tillsammans med föreningarna. Dessa har utvecklats under projektet, där även biståndshandläggaren var delaktig.

Den actionbaserade studien har genomförts med en god struktur och gett ny insikt om viktiga behov att tillgodose för gruppen äldre invandare och deras intressenter. Den har synliggjort behoven av välbefinnandets nio dimensioner. Egenmakt att påverka har blivit tydlig på individnivå och grupp nivå under studien.

Kunskap och förståelse för olika intressenters kultur är en viktig parameter vid uppstart av ett socialt innovationprojekt. Bakgrundskunskap om olika kulturer, nyanser i språket och lyhördhet är förmodligen viktigare än vanligt när många olika kulturer möts. Ett exempel är att förstå den offentliga sektorns förutsättningar. Allt som ska ske inom offentlig sektor sker linjevägen. Varför projektet haft svårt att kunna påverka, utan att chefer är praktiskt engagerade i projektet. Ett citat kan belysa detta ” På min nivå har jag inte mandat att göra något. Allt vi gör, genomförs via linjevägen – uppifrån – Så det är svårt att få till en förändring”

EI WISH rapport ger insikt om lärande från projektet, kunskap från den actionbaserade studien, förslag på relevant följeforskning och konkreta åtgärdsförslag.

EI WISH - ett pilotprojekt i Göteborg – Ett frö planterades för kommande allianser, visade en struktur att arbeta efter – och ett kulturellt förhållningssätt för gemensamt lärande - för att lyckas med en sociala innovation. Detta behövs i ett framtida mångkulturellt hållbart samhälle. Alla parter måste ta ansvar för att en dialog ska fortsätta - för att fröet verkligen ska gro!

4. Resultat och erfarenheter från projektet

I det här avsnittet kommer vi presentera de huvudresultat som vi har uppnått genom EI WISH. Vi kommer både att presentera kvalitativa och kvantitativa resultat där vi också refererar till specifika mål och resultat som vi har uppnått och producerat (se appendix). För att förstå omfattningen av resultaten och vårt bidrag så kommer de att presenteras på 4 olika sätt: Först kommer de att presenteras enligt de 11 huvudmålen som vi satte för projektet. Därefter kommer vi att presentera en sammanfattning av resultaten enligt projektets 4 faser. Därpå följer en sammanfattning av resultaten och bidragen till våra olika samarbetspartners och intressentgrupper. Och slutligen sammanfattas resultaten från de externa utvärderingarna och våra egna reflektioner och lärdomar från analysen.

• Resultat och reflektioner - enligt målen

För att kunna bedöma vilka resultat som har uppnåtts för var och ett av målen kommer vi att presentera ett antal nyckelresultat.

Mål 1: Att få in frågan om äldre invandrare på den nationella dagordningen – att göra nationella och regionala politiker medvetna om äldres välbefinnande

Logisk grund: När EI WISH projektet inleddes 2009 diskuterades inte frågan om äldre invandrare i politiken, media, familjen eller i akademiska kretsar. Därför var en av de kritiska framgångsfaktorerna för projektet att få med politiker och myndigheter i dialogen och göra dem medvetna om de äldres tillstånd. Därför var det viktigt att, förutom att initiera diskussioner och sprida och lära ut resultaten av EI WISH-projektet, också arbeta tillsammans med politikerna under utvärderingen av policyer och program i äldreomsorgen som rör äldre invandrare samt för att rekommendera förbättringsåtgärder.

Följande *resultat har uppnåtts* baserat på detta arbete:

1. Under EI WISH-projektet skapades ett spännande nätverk av politiker och myndigheter på lokal, regional, nationell och EU-nivå som är dedikerade till de frågeställningar som EI WISH hade som mål att utveckla och påverka. Dessa frågeställningar inkluderar:
  - Frågor angående åldrande/äldre, välbefinnande och hälsa, jämställdhet i hälsa, mänskliga rättigheter, integration och diskriminering av äldre invandrare
2. EI WISH utvecklade ett samarbete med myndigheterna i Västra Götalandsregionens enhet för folkhälsa
  - De gick med i vår styrelse för att etablera en mer formell relation till oss (se lista med medlemmar i Advisory Boarden)
  - De sponsrade vårt slutevent i maj 2012 – både finansiellt och med sitt kontaktnätverk. Seminariet samlade runt 100 politiker och andra intressenter

från VGR för att främja EI WISH:s approach och resultat i regionen. Eventet var fantastiskt och representanter från alla intressentgrupper deltog aktivt genom att både dela sina erfarenheter och ge förslag på rekommendationer inför framtiden. Representanter från nationella, regionala och lokala organisationer som arbetar för äldre och integration, enheten för folkhälsofrågor och invandrarföreningar deltog i seminariet. Dessutom representerades de äldre, politiker, etniska och kulturella föreningar samt äldreomsorgen i Göteborg. Huvudmålet med seminariet var att presentera ledarteamet och samarbetsgrupperna, EI WISH-projektets design, metoderna som användes under projektet och de resultat och lärdomar som projektet resulterade i. Dessutom skapades möjligheten att stötta intressentgrupperna genom att utbyta idéer och föreslå rekommendationer för framtiden. (*se program för sluteventet, Deltagarlista*)

- De sponsrade en expert inom mänskliga rättigheter som hjälpte EI WISH med att utveckla och genomföra en workshop om **rättigheter och tjänster för äldre**. EI WISH-ledarna och experten tog tillsammans fram material specifikt för denna workshop som översattes från svenska till 4 andra språk (engelska, somali, eritreanska och bosniska). Denna workshop om rättigheter genomfördes sedan i våra samarbetsorganisationer. Över 200 personer deltog. Se mer information om denna workshop i avsnittet nedan som behandlar resultat för mål 5: Förbättringsåtgärder och utveckling (*se foldrar på alla 5 språk, Workshop-program*)
  - **Experthjälp med att analysera och förstå nyckelpolicys och program för äldres välbefinnande och jämställdhet** samt för att ge rekommendationer för hur EI WISH:s resultat kan underlätta **förbättring av dessa policys**.
  - **Valde ut EI WISH-projektet som ett av de 4 bästa exemplen i EU som arbetar med aktivt åldrande!** Vi bjöds in till Bryssel för att dela med oss av EI WISH:s approach och resultat och för att delta i EU:s forum som förbereder EU-året 2012 för äldre. I detta sammanhang var vi det enda projektet som hade fokuserat på äldre invandrare och flyktingar.
3. EI WISH inbjöds till att presentera projektet och idéerna samt **höll i diskussioner och debatter om äldre invandrades välbefinnande** i många forum som till exempel SIOS, nationella föreningar för psykologi and gerontologi, etc.
  4. EI WISH tog fram och presenterade en **lista med rekommendationer för att förbättra integration och välbefinnande**. Vi rekommenderade också en process för att integrera nya reviderade nationella, regionala och lokala strategier, program och prioriteringar för äldre invandrades välbefinnande i den regionala hälso- och sjukvårdspolitik
  5. Reflektioner:
    - Vi tycker att vi i stor utsträckning har lyckats med att skapa ett nätverk med politiker och att vi har *synliggjort frågor som rör äldre invandrare!*
    - I början av projektet bad vi våra samarbetspartners att bjuda in politiker med anknytning till föreningarna att delta i projektnätverket. Även om processen inleddes på ett bra sätt så utvecklade vi aldrig ett aktivt nätverk av politiker med etnisk och religiös medvetenhet, genom våra projektledare.

- Mot slutet av projektet lyckades vi däremot att samla ett antal nyckelpolitiker som aktivt deltar i vårt nätverk, både från riksdagen och från VGR.
- EI WISH-projektet valdes ut som ett exempel på ett av de bästa projekten inom EU som arbetar med åldrande. Vi bjöds in till ett möte med regioner i EU där ”good practices” lärdes ut. Vi är stolta över att kunna berätta att vi var det enda projektet inkluderade och fokuserade på äldre invandrare och flyktingar i frågor rörande åldrande i Europa!

Mål 2: Utveckling av Föreningar för att stödja äldres välbefinnande

Logisk grund: Av de hundratals föreningar som finns i VGR har majoriteten av dem verksamheter för ungdomar och kulturella frågor, och endast en handfull arbetar för äldre invandrare. Eftersom det fanns en stor klyfta mellan de tjänster som Göteborg Stad erbjuder och det växande antalet äldre invandrare, behövde Göteborg Stad förstå hur de skulle nå detta växande befolkningssegment. Därför var två av EI WISH-projektets centrala mål att: a) hjälpa de etniska och kulturella föreningarna med att förbättra deras kunskap, kompetens och insikt i hur deras äldre medlemmar behöver och önskar ”åldras med värdighet”. Och b) för att hjälpa ledarna utvärdera och förbättra hur deras etniska, kulturella och religiösa organisationer kan ta mer ansvar, vara organisatoriskt engagerade och bättre kopplas till de nätverk, processer, myndigheter och experter som krävs för att bättre leverera vård och stödja välbefinnande och integration av de äldre invandrarna (och deras familjer).

Följande resultat uppnåddes:

1. Varje förening utvecklade egna strukturer och förhållningssätt till följande:
  - a. EI WISH-ledarna träffade styrelserna och medlemmarna i samarbetsföreningarna under många tillfällen under projektet.
  - b. De integrerade EI WISH-programmets mål i sina strategier och definierade på vilket sätt de kommer att integrera programmet i sin organisation
  - c. De utnämnde projektledare och projektteam som har drivit EI WISH programmet inom respektive förening (och som har behörighet att utföra detta arbete) (se lista med projektledare)
  - d. De har Arbetat systematiskt och följt EI WISH-programmets riktlinjer samt levererat de resultat som definierats i de månatliga handlingsplanerna och under individuella möten (*se ppt från månatliga möten*)
  - e. Genomfört aktionsforskningsstudien i var och en av föreningarna, vilket innefattar fokusgrupperna, djupintervjuer med äldre, feedback- och prioriteringsworkshops, etc.
  - f. Skapat samarbetsallianser med andra invandrarföreningar för att gemensamt arbeta med äldre invandrarfrågor i Göteborg – delat ”good practices”, erfarenheter och kontaktnät.
  - g. Identifierat och utvecklat nya metoder, tjänster och aktiviteter för att stödja äldre de äldre invandrarernas livsvillkor

- h. Definierat och integrerat nya riktlinjer i sina Stadgar för äldre (*se exempel på föreningars stadgar*)
- i. Tillsätta en sakkunnig person permanent som ägnar sig åt att bevara/bevaka deras äldres välbefinnande.
- j. Genomförde workshopen om rättigheter och tjänster för deras medlemmar (se programmet för Rättighetsworkshopen)

2. **Reflektioner:**

- Vi tror att vi i stor utsträckning har lyckats med att hitta, utveckla och stödja utvecklingen i etiska och religiösa föreningar och församlingar i Göteborg och deras medvetenhet om och stöd för äldre.
- Vi tror att blandningen av föreningar, där några helt och fullt ägnade sig åt frågor som rör äldre och andra inte ens hade övervägt att specifikt ägna sig åt de äldre, var en mycket bra och framgångsrik strategi. Detta underlättade ett naturligt utbyte av erfarenheter, behov och ”good practices”. Neuberghska och Iranska Pensionärsföreningen var mycket generösa och öppna med att dela med sig av sina erfarenheter, insikter och aktiviteter.
- I början av projektet upplevde vi att det fanns spänningar mellan samarbetsföreningarna, vilket berodde på misstänksamhet och olika politisk inriktning. Därför var vi tvungna att byta ut några av våra ursprungliga samarbetspartners eftersom vårt projekt tillägnades sociala och humanistiska idéer och visioner och skulle vara oberoende av politiska och nationella frågor.
- Som resultat av utbytet av samarbetspartners fann och utvecklade vi ett fantastiskt team som var mycket professionellt och medvetet och mottagliga för kulturella, etiska, religiösa, köns-, ålders- och generationsfrågor.

Mål 3: Samarbete med Göteborg Stads äldreomsorg för att bättre stödja äldre invandrares välbefinnande och integration

Logisk grund: Mycket lite var känt om äldre invandrares behov, erfarenheter och koppling (eller brist på koppling) till stadens i och regionens tjänster i Göteborg. Dessutom fanns det mycket lite kunskap om erfarenheter, behov och relationer hos kommunalanställda som arbetar med äldre invandrare. Därför var det viktigt att i EI WISH-projektet arbeta med olika enheter i Göteborg Stad för att stödja medvetenhets- och kompetensbyggandet hos stadens myndigheter och personal (deras egna behov och känsla av välbefinnande) och även utvärdera stadens tjänster för att ta reda på vad som hjälper och hindrar dem från att nås och användas av äldre invandrare.

Uppnådda resultat:

1. Göteborg Stad åtog sig att delta i EI WISH-projektet som huvudpartners. Två kärngrupper deltog:
  - a. En grupp representerade några medarbetare som arbetade med frågor rörande äldre från stadskansliet - Senior Göteborg.

- b. Den andra gruppen representerade lokala ledare och sjukvårdspersonal från 2 olika geografiska områden i Göteborg Stad som arbetade med 5 olika organisationer/enheter för äldreomsorg (2 äldreboenden, 1 hemtjänst, 1 träffpunkt, 1 biståndsbedömare)
2. De 5 enheterna deltog, tränade, studerade, reflekterade och skapade nya strukturer, projekt och strategier som inkluderade att:
  - a. Integrera EI WISH-programmets mål i Enheternas strategier och kartlägga hur de ska implementera programmet i sina organisationer
  - b. komma överens med verksamhetschefen och personalen om att driva EI WISH-programmet i enheterna (som har befogenhet att utföra detta arbete)
  - c. Arbeta systematiskt och följa verksamheten och leverera resultat definieras i EI WISH tillvägagångssätt och riktlinjer
  - d. Delta i EI WISH:s träningsprogram och förbereda för forskningsstudien.
  - e. Delta i de olika faserna i forskningsstudien, vilket inkluderar fokusgrupperna (som genomfördes 2 gånger), djupintervjuerna, feedback workshopparna och workshoppen om förbättringsåtgärder och prioritering. (se programöversikten var varje forskningsaktivitet, fokusgrupp, intervjuguide, deltagarlistor, etc)
  - f. Definiera och integrera projektresultaten i strategier, den dagliga verksamheten och aktiviteter.
  - g. Skapa samarbetsformer med föreningar för tredjelandsmedborgare för att gemensamt arbeta med frågor rörande äldre invandrare i Göteborg (se programmet för sluteventet och deltagarlistor)
  - h. Engagera personal och resurser för att utbilda sig, identifiera och utveckla nya metoder och tjänster för att stödja äldre tredjelandsmedborgare.
  - i. Åta sig att skapa och upprätthålla metoder, kompetens och strukturer inom sin enhet.
3. Två avdelningar som erbjuder tjänster för äldre i Göteborg Stad utvärderades och deras kärnprocesser kartlades
  - a. Processkartor över hur Göteborg Stads tjänster organiseras och utförs idag togs fram (se – As Is ”processkarta” för hemtjänst och färdtjänst).
  - b. En utvärdering av de nuvarande tjänsteprocesserna genomfördes för att förstå
    - Hur de hjälper eller stjälper tillgängligheten för äldre invandrare
  - c. Baserat på denna utvärdering
    - Gavs rekommendationer på hur man skulle kunna förbättra synligheten, tillgängligheten och utförandet av två av stadens tjänster
    - Gavs rekommendationer på hur man kan ta fram processkartor för andra tjänster i Göteborg Stad och för att utvärdera hur tillgängliga de är för äldre invandrare.

4. En Rättighets- och tjänst-workshop designades genom ett samarbete mellan EI WISH:s ledare, en expert på mänskliga rättigheter från enheten för folkhälsofrågor och en biståndsbedömare från Göteborg Stad (för mer information se mål 6: vidtagna förbättringsåtgärder)

5. **Reflektioner:**

- a. Även om vi lyckades att genomföra många aktiviteter och få många spännande resultat är vi inte helt nöjda med resultaten under detta mål. Några olika faktorer bidrog till att vi inte lyckades nå den nivå och förverkliga den vision vi hade från början. Dessa faktorer var:
- Förändring av organisationer och ledarskap: Under projektets gång genomfördes stora omorganisationer i Göteborg Stad. Därför försenades processen med att hitta och komma överens med avdelningsansvariga. Och under projektets gång var det ett antal av de aktiva och dedikerade enhetsansvariga som gick i pension eller lämnade sina poster av andra anledningar. Tyvärr lyckades vi inte bygga samma nära relationer till de nya ledarna.
  - Skifte i engagemang: under projektet utvecklade Göteborg Stad en viss hängivenhet för begreppet ”Salutogen”. Och även om vi verkligen försökte att sätta oss in i begreppet så var det svårt att hitta någon i systemet som antingen kunde förklara det för oss eller hjälpa oss med att knyta samman EI WISH:s tillvägagångssätt med den Salutogena approachen. Från det lilla vi förstod om Salutogen så hade EI WISH:s filosofi och approach kunnat vara både användbar och skapat synergier.
  - EIF-regler: I den ursprungliga utformningen av EI WISH-projektet hade lika resurser allokerats för att stödja och träna projektledarna inom föreningarna och de kommunalanställda, samt skicka dem på benchmarking-resor. Det var först under slutförhandlingarna med EIF som det stod klart för oss att de inte tillät att vi budgeterade för de kommunalanställdas benchmarking-resor. Detta var naturligtvis ett svårt slag för projektet eftersom det hindrade:
    - Skapandet av nätverk med kommunalanställda och andra yrkesverksamma som arbetar med äldre invandrare i EU.
    - Nätverkandet mellan de kommunalanställda och de etniska och religiösa föreningarna
    - Team building och relationsbyggnad mellan personal på olika enheter inom Göteborg Stad som inte har någon naturlig samverkan eller mötesplats i sin organisation, för både privat och professionell utveckling
    - Kompetensutveckling och delande av ”good practices”

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska integrationsfonden

Mål 4: Genomföra en studie för att undersöka och förstå behoven och välbefinnandet hos äldre invandrare och deras intressenter

Motiv: Efter en väldigt noggrann förstudie av både akademisk empirisk forskning genomförd i Sverige och i EU, så väl som de studier genomförda för en mer praktisk och politiskt förståelse – stod det klart att väldigt få – akademier eller myndigheter – var nyfikna eller faktiskt aktivt bedriver studier kring äldre invandras behov, erfarenheter, känsla av välbefinnande and känsla av att känna sig hemma i Sverige. Som ett resultat designade EI WISH en handlingsbaserad forskningsmetod och ansats för att studera äldre invandras behov, erfarenheter och idéer kring hur deras välbefinnande kan förbättras för att de ska känna sig hemma i Sverige.

Givet att de äldre inte lever i ett vakuum – då de integreras (i olika utsträckning) och förlitar sig på många olika relationer, policys, program etc. för stöd – ville vi också höra deras egna perspektiv på vad de anser bör prioriteras för att de ska må bra och känna sig hemma. Utöver det var vi nyfikna på att lära oss ”hur politiker eller personal inom Göteborg Stad definierar deras egna känsla för välbefinnande och ”att känna sig hemma” och hur det skiljer sig från de äldre invandrarnas erfarenheter och ”definitioner”. Slutligen var vi nyfikna på att förstå vad och hur den skillnaden påverkade utvecklingen av policys, program, beslutstagande, resursfördelning, etc. Den handlingsbaserade studien designades och följde följande steg, vilka inkluderade:

- Granskning av de centrala vetenskapliga teorierna, modellerna och studierna av äldres välbefinnande och att åldras med värdighet i sitt andra hem, etc.
- Granskning av de rådande aktiviteterna och studierna i Göteborg Stad som fokuserar på äldre invandrare (som bygger på existerande arbete)
- Utveckla mål, metoder och riktlinjer för att genomföra studien.
- Träna och förbereda ett team av projektledare och personal i Göteborg Stad för att leda och stötta den handlingsbaserade studien.
- Genomföra fokusgruppsintervjuer
- Genomföra djupintervjuer
- Genomföra feedback workshops
- Genomföra workshops kring prioriteringar

Nedan följer ett utdrag av det resultat som uppnåddes under genomförandet av den handlingsbaserade studien av äldre invandrare och några andra nyckelintressenter:

Höjdpunkter ur resultatet från den handlingsbaserade studien

I detta avsnitt presenterar vi några av de behov som identifierades under intervjuer, samt några av förslagen till förbättring. Vi presenterar resultatet utifrån EI WISH 9 dimensioner:

Natur

- Resa till naturen – kärlek för och behov av vackra platser, lugn, fri
  - o Res till öarna – picknicks, tur till Botaniska – picknick, kaffe
  - o För att organisera mer stöd för resor till naturen – planerad av föreningar, organisera volontärer,
- Utveckla naturen – nära hem - Skapa en trädgård, blommor i hemmet, kaffe, picknick

Fysisk

- Strukturerade idrottsaktiviteter – Att vara mer aktiv, promenera – gruppaktiviteter
- Positiv attityd – att vara kreativ - gruppaktiviteter
- Import av specifika matvaror för bättre leverne –import av kamelkött. - ny företagsidé
- Träning – 'Sundare livsstil' – att äta mindre socker - kurs kring medvetenhet av mat och sockerintag
- Bättre medicinsk vård – att gå till läkaren regelbundet, läkare som ser mig/som bryr sig om mig - workshop med medicinska ledare och personal
- Att se vacker ut och känna sig fin – (att bli friserad, få massage, ha fina kläder) - erbjudna tjänster, kontaktpersoner

Sexuell/intimitet

- Behöver 'bli sedd och se' - gruppdynamik workshop
- Behöver bli vidrörd och vidröra - gruppdynamik workshop
- Behov av massage (saknas beröring, för att lätta på trycket, stress, smärta, lugna ner, cirkulation) - länka till tjänster
- Behov av 'Mötestjänster' (dejting) – änkor gifter inte om sig, extrem ensamhet - mötesplats
- Förening – mer intima platser att mötas på! - Behov av mötesplatser (män och kvinnor)
- Så många familjer är delade och spridda över världen – Lära sig använda Skype, stöd att hitta släkt

Sentimental

- Att vara med människor som är som jag - Att fira kulturella aktiviteter - Män och kvinnor separat - Plats att fira helgdagarna på - Att sakna att var nära med grannarna - Nyckelvärderna: - att behålla/hedra mina traditioner, ritualer, sånger, berättelser, mina speciella matvaror – dvs: mötesplatser
- Att träffas över kulturgränserna - Kulturell blandning - Att dela med sig mer till svenskar, andra etniska och kulturella grupper - samarbeta med stadsträffpunkterna
- Hitta sätt att kunna resa hem – att ha kontakt med hemmet - Att längta hem - Att vara ifrån sin familj – att hitta och samla den familj som saknas - dvs: bättre relationer med resebyråer, röda korset, lobba för ändrad lagstiftning kring återförening av familjer, att få hjälp med att hitta lägenhet närmare familjen

- Behöver ett sätt att behålla sina minnen, berättelser och värden levande på - sakna 'det bättre livet' man en gång hade, svårt att bibehålla gamla värden – Det svåraste här är sättet vi uppfostrar våra barn på – med disciplin och respekt. Att lyda. Viktiga berättelser glöms. – t.ex.: publicera böcker med berättelser, gör teater för barn och familjen, – över generationsgränserna

Emotionell/psykologisk

- Behov av psykologisk hjälp för att bearbeta erfarenheter – krig och tortyr, död av familjemedlemmar, vänner, rädslor, stress, kan inte dela med sig av vissa känslor – sorgsenhet, ilska – individuellt- och gruppstöd, samt terapi
- Viktigt att förbli aktiv – behov av variation, göra olika grejer, träffa människor – utveckling av relation till kontaktperson och kontraktprocessor
- Attityd – viktigt att ha en bra/positiv attityd - dvs: tid och utrymme att dela med sig, lära sig
- Tabu att berätta om depression, demens – workshops, samarbete med vårdcentralen, Demensklänik
- Att klara sig själv/rädsla om att överges – djup rädsla att prata om framtiden- familjestöd och rådgivning
- Att ge och att få – Jag blir så glad när jag kan ge – Jag har mycket uppskattning och tacksamhet. Jag får en hel del känslor tillbaka. Jag är så nöjd. – Jag vill hjälpa mina vänner. Jag vet att det är så viktigt att ge – och att få tillbaks sen! Vi måste komma överens! Förenings verksamheter och aktiviteter, äldre hjälper äldre, workshops

Omgivning

- Behöver lära sig sina rättigheter – workshop kring rättigheter och resurser
- Att lära sig hur man får tillgång till tjänster, resurser – medicinskt, information i varje språk, workshop kring rättigheter och resurser, processkartläggning
- Behov att lära sig hålla i pengar/ekonomi - Inte tillräckligt med pengar – workshops (alla åldrar), utvärdering med politiker av pensionspolicy
- När man inte kan förmedla sina medicinska behov – språk. – test med familjelarm, översättning av information/processerna, processkartläggning.
- Behov att arbeta över generationsgränserna – Behöver definiera och förstå rollen, ansvarsområdena och önskemålen som familjen har vad gäller äldreomsorg -dvs: workshops med familjer, personal
- Att sakna mötesplatser - Kan inte hitta min plats i Sverige – känna mig som mig själv, saknar grannar, - vikten av föreningar, mötesplats, samverkan med Göteborgsstad
- Etniska/kulturella ledare – behov för äldre i sociala frågor och lokala samhällen – Program för stöd av det “äldres gemenskap”
- Bättre medicinsk vård- har inte läkarna jag behöver och som bryr sig om mig - utvärdering av medicinskt tillvägagångssätt, workshop för medicinsk personal, vårdcentralen

Intellektuell

- Att vara kreativ - undersöka talanger, skapa möjligheter – att ge tillbaka
- Att kunna diskutera och dela min åsikt och visdom - mötesplatser, kurser, aktiviteter, tvär-generations möte
- När jag kan hjälpa andra – att vara kloka - hitta behov, stödtjänster för andra
- Att fortsätta lära sig – svenska - kurser, studiecirklar, grupper
- Att spela spel - mötesplatser
- Att fortsätta läsa – men behöver stöd (band, etc.) bibliotek

Själslig

- Att hitta familjestöd – hjälpa till att hitta saknad familj, länka till röda korset, migrationsverket, migrations politik
- Mer kontakt med familj och vänner – familjeaktiviteter, mötesplats, aktiviteter
- Att ge så mycket kärlek som möjligt – till familj (levande och död) till vänner, till alla - hjälpa till att besöka begravningsplatser
- Svårt att påverka – kräver ömsesidighet - familjestöd
- Att känna en djup ensamhet rådgivning
- Att längta (oro) efter min familj hjälp att ta kontakt, individuell eller i grupp, familjerådgivning, skype
- Dilemma över generationer – äldre, min familj ska alltid ta hand om mig – aldrig till äldreboende vs. barn. Jag jobba heltid, hur ska jag göra med mina föräldrar? – projekt med familjen och anhörig – stöd i kontraktering och planering

Spirituell - Andlig

- Egen Tro - på och relation till Gud, Att Be, allt upp till mig! att stödja och respektera individuella böner och tron
- Be i grupp – För svårt att närvara vid en större gudstjänst särskild transport, stöd till kvinnor som måste be på övervåningen (diskrimination), etc.
- Känna respekt och nyfikenhet för alla religioner, Avsaknad av tro i Sverige – bjud in äldre att delta i möten över trosgränserna – samverkan med samarbetsrådet
- Att be över generationsgränserna (publicera berättelser, aktiviteter, länka till församlingar)
- Stöd till församlingar att ta hand av deras äldre – Att presentera resultat från EI WISH, Att utforska äldres roll i Koran, Toran, bibeln, Att utveckla strategier och program för äldre

Mål 5: Analysera resultat och identifiera och prioritera behoven och idéerna för förbättring som äldre och alla medverkande intressenter inom äldre invandrares välbefinnande har

Motiv: Medan vi följde den handlingsbaserade forskningsmetoden – var målet för forskningsprocessen efter att datan var insamlad, INTE att skriva en rapport på resultatet, utan snarare att analysera datan tillsammans med deltagarna för att bekräfta och säkerställa en förståelse för de uppnådda resultaten. Endast då, när vi hade en god översikt av resultaten och de identifierade idéerna, tog vi oss tid till att identifiera och prioritera frågor och idéer för förbättring. När det var gjort arbetade EI WISH-teamet, i form av forskare, projektledare och partners, tillsammans för att designa en handlingsplan för att utveckla team, processer, aktiviteter och åtgärder för att genomföra de identifierade förbättringarna.

Höjdpunkter ur det åstadkomna resultatet med relaterade reflektion:

1. Varje förening leder min 1 feedback- och 1 prioritetssession.
2. Medverkande som var inbjudna och medverkade i feedbacksessionen inkluderade:
  - Projektledare
  - Medverkande i fokusgrupper
  - Intervjuade personer
  - Andra medlemmar ur föreningen och styrelsen
  - Forskarna
3. Över 200 personer deltog i feedback- och prioritetssessioner – se tabellen nedan – presenterar en översikt av de deltagande i sessionen:
4. Feedbacksessionen var uppdelad i 4 delar
  - Att stötta deltagarna att bli närvarande, redo och se över målen och syftet för sessionen
  - Presentera och fördjupa vår förståelse i forskningsresultaten
    - Vad närde och ökade välbefinnande och livskraft
    - Vad utarmade, minskade och förhindrade välbefinnande
    - Idéer för förbättring
  - Diskussion om hur och vem som ska genomföra förbättringarna
  - Att summera och reflektera över vad som sades och hur de uppfattades
5. De sessioner som genomfördes för feedback var väldigt exalterande och dynamiska. Interaktionen och deltagandet var högt. Det är tydligt hur en kultur har bildats, en kultur av öppenhet att på djupet utforska personliga och centrala

frågor mellan äldre, föreningsmedlemmar och -ledare såväl som EI WISH-ledare.

6. Det fanns en variation i hur vi genomförde workshopen på feedback
  - I vissa fall delade vi upp feedback- och prioritetsmöten i 3 eller 4 sessioner för att: det skulle finnas tillräckligt med tid till att gå djupare de olika energiska dimensionerna, utforska vissa frågor, samt granska idéerna kring förbättringar och för att prioritera dem.
  - I vissa fall delade vi upp workshopen enligt följande:
    - Feedback workshop
    - Prioriteringsworkshop
7. Workshop för prioriterings var strukturerade i 5 olika delar:
  - Stötta gruppen till att bli redo och fokuserade
  - Presentera en summering av resultaten och idéerna till förbättring som diskuterades under workshopen för feedback
  - Prioritering av idéerna kring förbättring
  - Skapa en handlingsplan – inkluderade val av ledare och definiering av roller och ansvarsområden, resurser, timing, etc.
  - Reflektera och summera kring vad som uppnåtts och vad nästa steg är och hur vi bör övervaka det och bedöma resultatet och processen
8. Vi kände oss alla väldigt nöjda med att identifiera följande under mötet:
  - Vi lärde oss mycket om den djupa insikten av vad som stöttar och hindrar välbefinnande och integration
    - Aspekter och faktorer som stöttar och när välbefinnande och integration
    - Aspekter och faktorer som urholkar och hindrar välbefinnande
    - Kombinationen av dimensioner av välbefinnande som leder ett mer hälsosamt, väsentlig och elastiskt liv
  - Vi kände oss privilegierade att dela och förstå behoven och erfarenheterna hos våra grupper
9. Vi skapade en dynamisk lista av idéer kring förbättringar av olika dimensioner av välbefinnande – för äldre, för föreningar, för familjer, för Göteborg Stad, etc.
  - Vi identifierade hur vi optimalt kunde prioritera och fokusera förbättringsarbetet i fas 3
  - Handlingsplaner utvecklades och vi identifierade nödvändiga resurser för att säkerställa att förbättringar genomfördes.
10. Var god se resultatet för de workshops som genomfördes under mål 4!

Resultatet av workshopen om Feedback

Organisation	# Feedback Workshop	Antal medverkande
Eriteranska	1	30
Iranska	1	12
Judiska Församlingen	1	15
Kommun	2	17
KvinnoCenter – Bergsjön	2	40
Neuberghska Aldreboende	3	75
PRO	1	----
Somaliska (Midnimo)	1	8
Total	12	Approx. 200

Tabell – Översikt av workshops om feedback och prioriteringar

Mål 6: Att förbättra kompetensen, organisationen, processer och program av tjänsteleverantörer

Motiv: När prioriteringarna var identifierade i feedback- och prioritetsworkshopen var alla intressenter i EI WISH ansvariga för att skapa och påverka förbättringarna, för att dela med sig av sina erfarenheter och lärdomar, och för att ytterligare sprida resultatet och behoven. Baserat på resultatet från studien och idéerna till förbättringar som prioriterades i feedback sessionerna – stod det klart att antal viktiga förbättringar skulle genomföras inom personlig och professionell kompetensuppbyggnad. I relation till uppbyggandet, så var det viktigt att i utvecklingen av nya processer och aktiviteter inom föreningar och inom Göteborg Stad att förbättra organisationen och nätverken för intressenter.

Här följer en sammanfattning av några av de nyckelförbättringar och utvecklingar som genomfördes under förbättringsfasen:

1. Utvecklingen av en roll och nya aktiviteter, processer och kompetenser i Etniska och religiösa föreningar och den kommunala äldreomsorgen.
  - a. Testat nya idéer i pilotprojekt/aktiviteter – t.ex. genom att designa nya metoder och arbetssätt i varje förening och enhet – baserat på deras egna prioriteringar. T.ex:

- Nya arbetsbeskrivningar och upphandlingsprocesser för kontaktpersoner inom Neuberghska och de äldre
- Använda den energiska välbefinnande modellen som en bas för upphandlingsprocesser för äldre, deras familjer och kontaktpersonen – när äldre flyttar in i Neuberghska
- Resor till naturen – integration av naturen i det dagliga livet
- Kulturprogram – gruppaktiviteter och konserter
- Övningar – öka medvetenheten av behov och utveckling av nya sätt att öva tillsammans i grupp och individuellt.
- Introducera och erbjuda massage för äldre
- Erbjudna träningsprogram för att de ska lära sig datorer och specifikt skype för att förbättra kommunikationen med familj
- Utveckla en volontärgrupp för att stötta och skapa vänskapsband för de äldre.
- Skapande av forum för de äldre där de kan dela med sig av sina erfarenheter och idéer till förbättring
- Skapat nya program, riktningar för att förbättra välbefinnande, tillfredsställelse för äldre invandrare (tjänsteleverantörer, förening, mm) – t.ex. mer aktiv roll för de äldre i att designa sina aktiviteter och planera sina dagar/veckor
- Utbildat och kompetensutveckla tjänsteleverantörer och förening, ledare, styrelse, äldre och deras familjemedlemmar – t.ex: träna dem i den energiska välbefinnandemodellen
- Utveckling och förbättringar av relationer, processer och kommunikation inom och mellan individer och organisationer
- Samarbete mellan etniska organisationer och stadens tjänster (träffpunkten, biståndsbedömare) för att erbjuda aktiviteter för äldre invandrare

2. Utveckling och leverans av workshopen kring rättigheter och tjänster för alla parter, förening såväl som anställda inom kommunen.

a. Designa och utveckla en workshop med syftet för att stötta:

- Äldre i att bli mer medvetna och förestående för deras rättigheter i Sverige och EU
- Äldre i att bli mer medvetna om de tjänster som finns tillgängliga i Göteborg
- Äldre, deras familjer och förening till att bli mer medvetna om hur de kan tillgå och nyttja möjligheter i Sverige som kan stötta dem i sitt välbefinnande och känna sig integrerad

b. Skapade ett samarbete mellan EI WISH ledare, en expert inom mänskliga rättigheter från enheten för folkhälsofrågor och en biståndsbedömare från Göteborgs Stad

- För att utforma en workshop
  - För att leda och leverera workshopen
- c. Workshopen utfördes i alla partnerföreningar, på varierande sätt
- Ibland utfördes workshopen som en helhet, med både rättigheter och tjänster som delar
  - Andra gånger delade vi upp workshopen i två delar – för att få mer tid till att lära oss nytt och utforska varje del
    - Workshopen för rättigheter – leddes av en EI WISH ledare och en expert på frågor om rättigheter
    - Workshopen om tjänster – leddes av en biståndsbedömare från Göteborg Stad
  - EI WISH ledde alla workshops och satt dem i sin kontext för resultatet från studien
  - Alla workshops genomfördes på Svenska och översattes till andra relevanta språk
- d. Alla broschyrer, material och PP presentationer var på svenska och översatta (se exempel på översatta broschyrer)
3. Benchmarking resor och medverkande i det årliga ENIEC mötet – för EI WISH projektledare i Amsterdam (9 personer närvarade)
  4. Processkartläggning av 2 kommunala tjänster
    - a. Hemtjänst och färdtjänst
  5. Test av nya kommersialiserade produkter – avsedda för äldre invandrare och deras familjer – Familjealarm
  6. Skapande av olika och nya mötesplatser
    - a. Nya samarbeten mellan föreningar och stadens träffpunkter
    - b. Se detaljer för de olika typerna av mötesplatser – som beskrivs i mål 9 nedan.
  7. Nätverksbyggande – samverkan mellan intressenter
    - a. Inom Göteborg – Äldre, föreningar, Stadens Äldreomsorg
    - b. Inom VGR – folkhälsa, Universitet, Politiker, ABF
    - c. Inom EU – ENIEC
  8. Äldreomsorg har börjat testa nya rutiner – integration av 9 dimensioner i kontaktpersonens arbete med äldre

Reflektioner:

Vi tror att processen som leder till det slutliga urvalet av förbättringsområdena var väldigt värdefull – då det var baserat på den forskning och egna prioriteringsprocessen – och därav var förbättringen relevant och var naturligt integrerad hos de äldre, föreningarna och stadens rutiner och arbetsaktiviteter.

Förbättringarna och utvecklingen som uppnåddes och åstadkoms var väldigt användbar, meningsfull och strategiskt viktig.

Mål 7: Utveckling av ett förhållningssätt, "kultur" som främjar lärande och alliansbyggande och stödjer värdet av att åldras med värdighet och integration av äldre invandrare

Motiv: Det finns många utmaningar i att lyckas i ett arbete som drivs av multikulturella- och intressentpräglade team. Och när dessa team arbetar tillsammans för första gången; vilka är de frågor som står i fokus i det första steget av utveckling; och när alla de som arbetar endast arbetar deltid och har varit engagerade i 2 år – då är det nödvändigt att ha villkor och värden i sitt arbetssätt för att stötta öppenhet, tillit, lärande och engagemang. Men det är, som de flesta av oss vet, inte lätt att uppnå. Som ett resultat, investerade EI WISH mycket tid och arbete i att skapa, lära, tillämpa och integrera en medveten metod att arbeta på – baserat på ett antal konkreta modeller och en filosofi om att relatera det som faktiskt var kallat "relationsbaserat lärande"⁶.

Följande exemplifierar ett antal olika vägar som vi uppnått utveckling av en kultur på: som hedrade djupa relationer, ett medvetet sätt att arbeta som leder till lärande, och främjar kontinuerlig utvärdering och förbättring för alla involverade (individer, team, organisationer, nätverk, etc.), och vi stöttar även vårt samhälle.

1. Skapa en djupare medvetenhet och öppen dialog kring att "åldras med värdighet" i Sverige
  - a. Ökad medvetenhet och känslighet för äldre invandrades behov och deras känsla av välbefinnande
  - b. Ökad förståelse av hur den svenska kulturen betraktar åldrande.
  - c. Skapande av nya forum, mötesplatser, samarbeten att prata om, debattera och utveckla nya idéer och lösningar för våra äldre (invandrare) och de intressenter som arbetar med äldres välbefinnande och integration.
2. Skapande av en medveten arbetskultur I EI WISH-rörelsen byggde på:
  - a. Klara relationer, roller och ansvar i och mellan de berörda parterna klargörs, är öppna och ömsesidigt utvecklande
    - Introducerade en upphandlings-/avtalsprocess för alla relationer.
    - Undervisade alla i relationsmodellen
    - Försäkrade sig om att alla team och gruppers arbete förbättrade medverkade från alla och delägarskap och ansvar för att utveckla och driva EI WISH-projektet.
    - Stötta alla deltagare att utveckla och förverkliga deras egna mål för deras personliga och professionella utveckling i EI WISH-projektet.

---

⁶ Scheinberg and Frischer (2004) – Relationship based Learning

- b. Arbetssätt och relationer utgick ifrån ett mycket medvetet och systematiskt sätt
  - Undervisade alla i erfarenhetscykeln.
  - Använde COE för att designa allt vårt arbete
  - Avsatte tid i alla möten för att stötta reflektion, utvärdering, feedback och lärande
- c. Utbyta erfarenheter, idéer, stöd och sakkunskap mellan alla intressenter på ämnena åldrande, välbefinnande och integration
  - Alla i EI WISH-nätverket undervisades och stöttades i att utveckla deras egna energiska välbefinnande.
- d. Visualisera modellerna och metoderna som användes
  - Tillsammans med extern utvärderare, omvandlade vi modellerna och metoderna som användes i EI WISH-projektet till att vara mer visuellt tydliga, användbara och attraktiva.
  - Modellerna integrerades i alla presentationsmaterial, möten, och relationer
  - Modellerna och metoderna publicerades på webbsidan.
(www.eiwish.se)

Reflektioner

Vi tror att en av de nyckelfaktorerna som underbyggde succén med EI WISH-projektet är att vi skapade och alltid prioriterade tid och resurser till att stötta en kärleksfull, lärande och utvecklande omgivning. Som stöttade att göra det osynliga – synligt!

Mål 8: Utbyte av erfarenheter och nätverksbyggande i Sverige & EU

Motiv: De flesta av våra partners i föreningar och Göteborg Stad var i det tidigare stadiet av deras egna förståelse och engagemang för äldre invandrare – var det viktigt att komplimentera utvecklingen och aktiviteterna vi gjorde i EI WISH-projektet i Göteborg, Med lärande och utbyte med andra yrkesverksamma och förening i andra städer och kontakter i Sverige och i EU.

Här följer ett antal av de nyckelvägarna: EI WISH-teamet hittade andra goda exempel och experter runt om i Sverige och inom EU för att utveckla sådana utbyten av lärande och erfarenheter.

1. Utveckling av relationer, forum med andra experter och myndigheter inom VGR
  - a. Under det sista EI WISH-seminariet – bjöd vi in politiker and myndigheter från alla städer i VGR
  - b. Möjligheter och synergieffekter utvecklades med ett antal spännande experter: t.ex. med avdelningen för familjer och släktingar, och andra statstjänsteman i VGR
2. Utveckling av relationer och utbyte med andra etniska, kulturella och religiösa föreningar i Sverige
  - a. EL WISH bjöd in grundaren och ledaren för SIOS till vår advisory board. Han var en väldigt aktiv deltagare och bjöd in oss till att presentera EI WISH för deras styrelse och för att söka efter synergier och möjligheter
  - b. Varje partnerförening inom EI WISH, presenterade EI WISH aktiviteter, resultat och erfarenheter till andra.
3. Utveckling av relationer och utbyten med andra föreningar (i Sverige, Norden, EU och Världen) dedikerade till välbefinnande och äldres välbefinnande
  - a. EI WISH-ledare gick med i den svenska föreningen av Gerontologiska psykologer. Målet är att stötta integrationen av EI WISH forskningsfokus, tillvägagångssätt och prov – till forskare och ingripande aktiviteter i framtiden.
  - b. EI WISH blev inbjudna att delta och presentera forskningsresultat på den nordiska konferensen i gerontologi
4. Mellan Göteborg och andra EU-städer
  - a. EI WISH projektledare åkte på en resa till Amsterdam

- Som en benchmarking resa – för att dela med sig och lära från andra föreningar, projekt, yrkesverksamma, organisationer, nätverk, etc. som arbetar med äldre invandrare.
  - Vi blev medlemmar och gick på det årliga mötet för ENIEC – en europeisk förening för yrkesverksamma som arbetar med äldre invandrare. Under 2 dagar, delade vi med oss av våra egna projekt, erfarenheter och idéer. Vi blev också inbjudna till att besöka deras etniska ålderdomshem, vårdhem och organisationer som arbetade med tjänster för äldre.
  - EI WISH-gruppen var ett spännande exempel för ENIEC medlemmar, vi demonstrerade vårt eget tillvägagångssätt och ledarna från vår organisation
- b. EI WISH blev vad som en av 4 goda exempel som arbetade med aktivt åldrande i EU!
- I åra till 2012 år av aktivt åldrande – organiserade SIRG och kommittén för folkhälsa i Västsverige en konferens där de presenterade 4 goda exempel av ”bästa praxis i regionala och lokala auktioner som främjar och stöttar det aktiva bidraget och sociala integrationen för äldre från ett hälsofrämjande synsätt”. EI WISH vad en av 4 goda exempel som blev utvalt och presenterades inför uppskattningsvis 150 ledare och yrkesverksamma representanter från städer och regioner runt om i Europa.
  - Under konferensen hade vi möjligheten att presentera våra ”bästa praxis” och resultat samt svara på frågor.
  - EI WISH blev applåderat som det enda projektet som dedikerade sitt fokus till äldre invandrare. (se program över konferensen & presentation)

Reflektioner:

Resan för Benchmarking och gå med i ENIEC organisationen var perfekt ”timing” och erfarenhet för EI WISH-teamet. Vi hade möjligheten att lära oss mycket och se många goda exempel på etniska och religionsbaserade äldre serviceanläggningar. Utöver det så fick vi många goda kontakter och vänner inom ENIEC nätverket. Slutligen så var resan en fantastisk team-building möjlighet för våra projektledare inom EI WISH.

Olyckligtvis, på grund av EIF regler, kunde vi inte ta med oss Göteborg Stads yrkesverksamma på vår benchmarking resa till Amsterdam (som vi hade planerat). Detta var definitivt ett hinder i vår förmåga att utveckla relation (förväntade) mellan ledare i föreningar med våra kollegor som arbetar med äldre vård i Göteborg Stad.

Mål 9: En hållbar utveckling genom allianser och nätverk mellan alla berörda parter för äldre invandrades välbefinnande i Göteborg

Motiv: Vid den tidpunkt då vi utformade EI WISH-projektet, fann vår inledande forskning att det endast förekom lite samarbete och delning mellan olika myndigheter, experter och organisationer som arbetade med invandrare, äldre svenskar och äldre invandrare i frågor om välbefinnande och integration. Det verkade som att de som var ansvariga för dessa frågor och de äldre själva, befann sig i två olika världar som aldrig ”möttes”. Vi förstod att EI WISH-projektet skulle behöva utformas till en ”social rörelse”, där vi samlade alla separata krafter, experter, organisationer, myndigheter tillsammans för att skapa mer medvetenhet, och för att lyfta frågan i politiken och samhället genom en gemensam insats. Vi förstod att när vi väl skapat en medvetenhet så skulle det bli nödvändigt att vi bidrog både i ett kort perspektiv men även genomföra förbättringar som skulle bestå under en längre tid. Givet att populationen av äldre invandrare växte väldigt fort, så var det viktigt för oss att finna olika sätt att skapa upplevelser, gemensamt lärande och allianser för att försäkra oss om att denna fråga skulle förbli ”synlig” och aktiv.

Här följer en rad insatser, processer och resultat som uppnåtts om hållbarheten i EI WISH-projektet.

1. Det var viktigt för EI WISH uppdrag att arbeta med en social innovationsstrategi där alla intressenter (nuvarande och potentiella) var berörda av äldre invandrades välbefinnande och integrationsfrågor – blev tilldelade roller och ansvar för att bli mer medvetna, att lära och skapa förbättringar
2. Vi stöttade våra partners (i träning och i möten) att kontinuerligt utveckla och bekräfta en gemensam vision och kontinuerligt lära och tillämpa ett antal modeller som stöttar t.ex; vårt relationsskapande och arbete i att arbeta på ett systematiskt sätt. Det sättet att arbeta förbättrade tilliten och engagemanget i våra team och stöttade integrationen av vårt lärande in i våra rutiner, våra relationer, våra upplevelser och in i våra organisationer.
3. Eftersom vi har så många olika typer av intressenter, försökte vi skapa en allians mellan par av partners såväl som näverk:
  - Mellan föreningar och föreningar (både religiösa och etniska organisationer) för att skapa en gemensam plattform i frågan om äldre invandrare
  - Mellan föreningar och Göteborg Stad
  - Mellan Göteborg Stads enheter som jobbar med äldreomsorg
  - Mellan föreningar och myndigheter
  - Mellan föreningar, myndigheter och politiker
  - Mellan föreningar, myndigheter, politiker samt akademiska världen.
4. Våra partners hade gemensamma mål, strategier och handlingsplan för att lobba nationell, regional och lokal politik.

5. Skapandet av en gemensam kommunikation, utlopp för äldre tredjelandsmedborgare och deras familjer
6. Skapa ett stort **antal mötesplatser** – på alla nivåer i systemet!
  - Möte med dig själv – Egen reflektion – förstå dina egna behov
    - djupintervju - nio dimensioner
  - Möte med dina närmaste – Förstå varandras behov
    - Fokusgrupper, djup intervjuer & Feedback WS
  - Möte inom föreningarna - Förstå varandra – Gemensamma aktiviteter
    - Fokusgrupper, styrelse och utveckling av verksamheterna
  - Möte med de äldre och kommunens personal - förstå varandra
    - Utveckling av kontaktpersonerna arbetssätt och frågeställningar
    - Salutogent förhållningssätt – utifrån de nio dimensionerna
  - Möte med olika föreningar – Samverkan & utveckling
    - Månadsmöten
  - Möte med kommunens olika avdelningar - Samverkan & utveckling
    - (Kommunens medarbetare) Fokusgrupper, feedback och prioriterings WS
  - Möte med föreningar och kommunen – Dialog, samverkan & utveckling
    - Träffpunkten & föreningarna, Rättighets och service WS
  - Möte med alla intressenter
    - Äldre, föreningar, akademiker, politiker, kommunalt anställda och Västra Götaland
    - •Styrgruppsmöten
    - •Slutseminariet
  - Möte med yrkesverksamma inom EU och experter
    - EI WISH ledare, Förening projektledare – ENIEC, Benchmarking, SIRG konferens

Mål 10: Att dokumentera, främja och sprida vad som har gjorts, upplevts och lärts i EI WISH programmet

Motiv: Givet att erfarenheterna och behoven för äldre invandrares välbefinnande och i vilken utsträckning de är integrerade eller inte i det svenska samhället inte var så tydligt, så var det viktigt att säkra att all arbete vi genomförde, och allt lärande och resultat vi uppnådde skulle bli delat och spridet på olika sätt.

Här följer några exempel av hur vi dokumenterade, spred och delade med oss av EI WISH-projektet:

1. Upprättande och underhåll av EI WISH webbplats – länk www.eiwish.se
2. Dokumenterade alla möten, intervjuer och aktiviteter
3. Omgående diskussion och främja frågor kring äldre invandrare i lokal radio (på arabiska, persiska, osv) och lokal TV
4. Film av Nasrin Pakho - Dokumentär om EI WISH
5. Publicera en bok vilket dokumenterar EI WISH programmets tillvägagångssätt och resultat
6. Presentation av resultaten av forskningen i nationella samt internationella vetenskapliga konferenser
  - a. National final Seminariet i dag!
  - b. Bryssel – SIRG konferensen
  - c. Amsterdam - ENIEC konferensen
  - d. Köpenhamn – Nordiska Gerontologi kongressen
  - e. EI WISH Filmen ligger på youtube
  - f. Webb sidan – www.eiwish.se
  - g. artiklar

Mål 11: Programledning

Motiv: Den huvudsakliga filosofin för EI WISH projektet var att driva det här programmet med ett tillvägagångssätt för social innovation, så att den handlingsbaserade forskningen som genomfördes skulle drivas av partnerteam som representerades av intressenter, samt att våra partners skulle vara förpliktade att aktivt delta, vara ömsesidigt ansvariga och arbeta på ett medvetet och systematiskt arbetssätt. Utöver det så krävde vår filosofi att resultaten som påträffades i forskningen skulle användas av våra partners för att genomföra förbättringar i deras egna roller, aktiviteter, organisations struktur och riktning, samt i deras samarbeten. Samt att vi i vår ledarskapsgrupp kontinuerligt skulle reflektera, utvärdera och ge varandra feedback för att kunna anpassa oss och kontinuerligt genomföra förbättringar.

Underliggande till detta tillvägagångssätt var vår väldigt starka tro och kultur som vi skapat för att värdesätta ”learning by doing”, lära från reflektion och misstag, samt att lära från varandra. Som ni har haft en chans att se i de 10 mål vi ovan presenterat så satt vi väldigt höga standards och följde upp dessa med väldigt ambitiösa och krävande målsättningar.

För att EI WISH-projektet skall bli lyckat – så var det nödvändigt för EI WISH ledande team, som bestod av 14 personer – att vara en magisk dikotomi av kompetenser och roller:

1. Vi behövde vara väldigt strukturerade och tydliga - dock väldigt älskande och medkännande.
2. Vi behövde vara väldigt starka och drivande – dock väldigt öppna, flexibla och lyssnande.
3. Vi behövde vara 5 steg framför alla partners för att presentera vår riktning och plan - dock samtidigt 5 steg bakom för att dela allt ansvar och meningsskapande.
4. Vi behövde vara ledare – samtidigt som vi var deltagare
5. Vi behövde vara experter – men samtidigt – vara elever
6. Vi behövde driva projektet för att hålla oss inom tidsram och budget – samtidigt som – vi behövde gå sakta framåt för att ha tid till reflektion, lärande samt kunna inkludera alla.
7. Vi behövde vara ödmjuka, ärliga och transparanta – men ändå vara envetna – aldrig ge upp för motståndet eller låtsas som vi kan mer än vi faktiskt gör.

Såklart var detta arbete väldigt komplicerat att leda. Det krävde mycket från ledarskapsteamet och många gånger var det förvirrande för både oss själva och våra partners. Dock genomförde vi mycket träning, tog mycket tid till relationsbyggande och personlig utveckling, vilket hjälpte oss i förvirringen. Och som resultat förvandlades vårt partnerteam till en väldigt tillitsfull, dedikerad grupp som gjorde allt vi kunde för att stötta projektets framgång.

Här är exempel på några nyckelresultat som uppnåddes:

1. Mål och strategier är tidliga och förstås av alla berörda parter
2. Roller och ansvarsområden kommer att fastställas för alla berörda deltagare
3. Projektledning enligt COE – och följa planen att leverera i 4 faser
4. Dokumentation och rapportteringssystem definieras och processer och rutiner är på plats
5. Kommunikation och bedömning, diskussion och feedback – tillägnad klarhet, kontinuerliga förbättringar och lärande
6. Relationer är byggda för att skapa tillit, respekt, engagemang och öppenhet
7. Vi lyckades bygga djupa relationer och möten mellan och över – religioner, kulturer, etniska grupper, åldrar, generationer och kön

Reflektioner

Att leda EI WISH-projektet som vi har beskrivit ovan var både hårt och krävande. Under de 2 år, så var det tydligt att inte alla partners och ledare kunde arbeta och leda i denna typ av miljö och atmosfär. Detta sätt att arbeta är tydligt inte ämnat för alla. Det kräver ärlighet, öppenhet till att ge och få feedback, och att lära från sina misstag, och att kontinuerligt genomföra förbättringar. För vissa människor är det här arbetssättet spännande och för andra människor är det förvirrande och kaotiskt.

Personligen har jag efter 25 års erfarenhet av detta arbetssätt lärt mig att den största delen av förvirringen försvinner efter att 30-50% av projektet är genomfört. Även om vi driver projektet tillsammans så är det först när ett komplett samägande bildas som ett medansvar formas.

Att arbeta i ledarskapsgruppen som vi skapat – var extremt spännande och berikande. Vi representerade uppskattningsvis 6 religioner, hade ett åldersintervall från ca 25 år till över 60 år, vi kom från 10 olika länder, och hade väldigt olika kompetenser (sjuksystrar, psykologer, ekonomer, lärare, etc.)

Att arbeta med frågorna om äldre invandrares behov och upplevelser som har varit ”osynliga” under så många år – har inte varit lätt. Det kräver så mycket hängivenhet och uthållighet. Det kräver fakta, och konstant kommunikation. Det kräver att man ska vara entreprenör och pionjär – vilket alltid är uppskattat i Sverige. Det väcker mycket känslor – både medkänsla och motstånd. Vi skulle inte ha lyckats utan vårt samarbete. Det är säkert.

• **Utvärdering – ytterligare reflektioner och resultat**

I det här avsnittet vill vi presentera några av de resultat som vi nådde från ytterligare perspektiv. Vi kommer att primärt att fokusera på att presentera resultatet som kan bli sett och upplevt från vissa målgrupper som vi arbetat med. Denna information är härledd från fortsatta reflektion och utvärderingsprocess samt från rapporten från vår externa utvärderare.

Resultat av intressenters gruppdeltagande, bidrag och upplevelse

1. Äldre invandrare
  - a. Ett var de central uppgiften men EI WISH var att utforska och fördjupa vårt medvetande och förståelse av behov, erfarenheter och önskningar hos våra äldre tredjelandsmedborgare – medan de åldras i Sverige.
  - b. Aktivt deltagande och engagemang
    - De deltar i EI WISH-projektet från start till mål
    - De deltar i alla aspekter i projektet – allt från att hjälpa oss att utforska frågorna till att dela deras upplevelser – öppet och ärligt – både i fokusgrupper och i djupintervjuer – kopplat till deras upplevelser och önskningar för välbefinnande och att känna sig som hemma i Sverige (integration).
    - De deltar väldigt aktivt i att hjälpa EI WISH-teamet analysera resultaten av studien och ge feedback och ytterligare mening och förståelse till resultaten från feedbackworkshopen.
    - De var också väldigt aktiva i att hjälpa med att välja de fråga, behov och idéer som skulle prioriteras för förbättringar av deras välbefinnande och integration.
    - Feedback sessioner
    - Förbättringsaktiviteter
  - c. Invandrarföreningar
  - d. Göteborg Stad och samhällstjänster
  - e. VGR regional myndigheter
  - f. Universitet – akademiker och forskare
  - g. Politiker
  - h. Privata företag
  - i. Nätverk

5. EI WISH-projektets bidrag till EUs grundprinciper för integration och välbefinnande

Integration är en dynamisk dubbelriktad process med ömsesidigt tillmötesgående mellan alla invandrare och invånare i medlemsstaterna

En av de mer kärnfilosofiska grundstenarna i EI WISH projektet var utformande, drivkraft, lärande och förbättring av villkor för äldres välbefinnande och integration – som ett enat och samarbetade team. Så, alla parter (de äldre, förening, personal inom Göteborg Stad, akademiker, politiker, etc.) var ansvariga för både delarna – definiera vad som var viktigt för dem att bidra med i projektet, samt att vara tydliga med vad de behövde få ut från projektet. Och då vi arbetade i en så pass komplex grupp (arbetandes över: generationer, kulturer, religioner, kön, etnicitet) – vad det nödvändigt att arbeta på ett medvetet och systematiskt sätt. Alla partners deltog därför i träningsprogram i början av EI WISH, varav en var att bli tränade i ”ett vanligt sätt att arbeta på” som heter: *erfarenhetscykeln inom Gestaltpsykologi*. Denna träning sikta på att tydligt förbättra våra förmågor och vår kompetens att arbeta systematiskt, att ”lära genom att göra”, och kontinuerligt reflektera och ge och få feedback. Med dessa grundläggande sätt att arbeta skapade vi tillit och relationer som vi behövde, det tillät oss att vara öppna och fullt ut delta och dela med oss.

Integration innebär respekt för EUs grundläggande värderingar

EI WISH-projektet var drivet för att försäkra att ett antal grundvärden i EU skulle behandlas direkt – specifikt rörande de äldre invandrarna i Sverige och deras lika tillgång till hälsa! I själva verket, när vi frågade de äldre om deras medvetenhet deras rättigheter i Sverige så förstod vi att de inte var medvetna om deras rättigheter och tjänster de har möjlighet att utnyttja i samhället. Därefter konstruerade och levererade EI WISH-projektet en *workshop kring rättigheter och tjänster*, tillsammans med Göteborg Stad, experter på mänskliga rättigheter (från regionala myndigheter för folkhälsa) och våra partners i etniska förening – för att bättre informera de äldre och deras familjer om deras rättigheter och tjänster.

Utöver det så bar vi alltid med oss frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor i vårt arbete – både i att försöka oss om att vår forskning inkluderas en balans mellan tillfrågade män och kvinnor, att våra samarbetspartners grupper var balanserade, samt att vi följde arbetsmetoder som ärade både manliga och kvinnliga sätt att arbeta på.

Sysselsättningen är en väsentlig del av integrationsprocessen och är avgörande för invandrarnas delaktighet, för invandrarnas bidrag till värdsamhället och för att synliggöra dessa bidrag

Ett av nyckelresultaten som vi fann i EI WISH studie var att äldre som immigrerar till Sverige har det väldigt svårt att finna deras väg ”in” i det svenska samhället. De

har inte möjligheten att gå med i de mer ”vanliga” strukturerna – som arbetskraft eller utbildningsprogram. De är inte medvetna om deras rättigheter och samhällets strukturer, och vanligtvis så pratar de inte heller svenska. För att förvärva detta dilemma, så känner sig äldre invandrare från dras egna familjer och samhällen. De känner sig frustrerade och tror att de lever ett ”sämre liv” på grund av att de inte kan ”dela med sig av sin visdom och erfarenheter”. De äldre längtar efter att känna sig behövda och användbara i deras familjer och i deras samhällen. Många nämnde specifikt att de hoppades få dela med sig av sina berättelser, värden och sin kunskap över generationer. Ett av nyckel målen med EI WISH-programmet var att försöka stötta flera föreningar till att bli mer aktiva i sin stöttning för de äldre i deras samhälle och till och med starta speciella tjänster och aktiviteter för de äldre. Det var tydligt från de resultat som uppnåddes, att vi lyckades i att stärka våra partnerföreningar engagemang till deras äldre nu och i framtiden. Och tillsammans med de äldre, kommer föreningarna fortsätta att söka efter meningsfulla vägar för äldre att finna och skapa deras möjligheter till att bli mer aktiva, nyttiga och integrerade.

Grundläggande kunskap om värdsamhällets språk, historia och institutioner är absolut nödvändig för integrationen. Att ge invandrarna möjlighet att förvärva denna grundläggande kunskap är viktigt för en framgångsrik integration

Som tidigare nämndes, så har EI WISH-programmet tillsammans med vår partner i VGR enheter för Folkhälsa och Göteborgs Biståndsbedömare – utvecklat en interaktiv workshop som heter: Rättigheter och tjänster workshop. Här ges de äldre en chans att träffa olika myndigheter och experter för att lära sig om deras rättigheter, historia om mänskliga rättigheter i Sverige och i Europa, så väl som att lära sig om de institutioner och organisationer som stöttar deras grundläggande rättigheter och erbjuder tjänster som är kopplade till dessa rättigheter. Utöver det så erbjuder många av våra partnerföreningar (t.ex. Kvinnocenter i Bergsjön) många egna kurser eller länkar till andra för deras medlemmar – inklusive språkkurser. Bland alla de idéer som EI WISH-programmet har för framtiden så siktar vi på att erbjuda utbildande ”studiecirklar” för äldre – för att stötta dem i att lära sig mer och känna sig mer bekanta med sitt nya hem.

Utbildningsinsatser har avgörande betydelse för att göra invandrarna, och i synnerhet deras efterkommande, beredda att bli mer framgångsrika och aktiva deltagare i samhällslivet

Det finns en rörelse i olika delar av EU (och världen) som stöttar två väldigt viktiga pedagogiska ambitioner – ”livs-långt lärande” och ”långt liv lärande”. Med livslångt lärande menar vi att äldre (i tillägg till ungdom och yngre vuxna) behöver fortsätta att lära sig nya saker och utvecklas. Det var tydligt att nästan alla de äldre som deltog i vår studie ville fortsätta att växa och lära sig för att de skulle må bra. Vi erbjöd de äldre ett antal möjligheter att aktivt medverka, i vår studie, i workshops, i seminarier, etc., vilket tydligt stimulerade dem både som individer och i grupp. Vi har identifierat behovet (och önskan) att fortsatt erbjuda kurser och möjligheter till varierande utbildningar, med och från våra äldre i framtiden. Det finns ett ökat

medvetande (både inom EU och i världen) av vikten av ett aktivt åldrande. Och det är tydligt från vår forskning visar att de äldre längtar efter att vara mer aktiva och användbara i samhället.

Invandrares tillträde till institutionerna samt till offentliga och privata varor och tjänster på samma grund som inhemska medborgare och utan diskriminering har grundläggande betydelse för en bättre integration

Som vi svarade i fråga 4 och 5 här ovan, så är det tydligt att de flesta äldre inte är medvetna om de tjänster som erbjuds av samhällen och regioner och de flesta kommer från traditioner som förväntar sig att familjerna tar hand om dem. Vi fann dock också i vår forskning att det finns många anledningar till varför de äldre in är medvetna om och har tillgång till dessa organisationer och tjänster. En viktigt och stor faktor som vi fann var stadens och regionens erbjudande – det kommuniceras inte ut på ett tydligt sätt till äldre invandrare. De flesta av deras erbjudanden finns online (de flesta äldre har ingen tillgång till datorer), erbjudandena beskrivs endast på svenska (många pratar inte svenska) och erbjudandena är inte tydliga nog i deras processer (svårt att förstå hur besluten tas). En förbättringsaktivitet som vi gjorde i EI WISH var att genomföra en process bedömnings ”karta” av några av de tjänster Göteborg Stad erbjöd, t.ex. Hemtjänst. Vi fann att processer från ”behovet till att faktiskt få service” var väldigt oklar för äldre.

Det är också intressant för oss att tillägga och enligt vår forskning och erfarenhet i EI WISH-projektet, så fan vi att – äldre svenskar och äldre invandrare är en snabbt växande marknad i framtiden. Dock så har vi även funnit att de regler och standards som behövs för att gå i på denna nya och spännande marknad väldigt svåra eller ”virtuellt stängda” för invandradeledda organisationer och föreningar. Vi har rekommenderat Göteborg Stad att finna ett sätt att tydligare uttrycka deras standarder och krav så att förening och invandrantreprenörer också de kan medverka och därefter nyttja denna nya marknad.

Ofta förekommande samspel mellan invandrare och medlemsstaternas medborgare är en grundläggande mekanism för integration. Gemensamma forum, en interkulturell dialog, utbildning om invandrare och invandrarkulturer och stimulerande levnadsförhållanden i stadsmiljön ökar samspelet mellan invandrare och medlemsstaternas medborgare

Ett av de centrala målen med EI WISH var att skapa forum, möten och plattformar mellan många av de dedikerade intressenterna som bryr sig om de äldre invandrarna. Genom att använda en handlingsbaserad forskningsplan utforskade vi erfarenheter, behov och önsknings för välbefinnande hos: äldre invandrare, personal som arbetar med äldre i Göteborg Stad och de politiker som skapar policys för folkhälsan. Vi tror att det avgörande att förstå och utforska tillsammans, hur olika eller olika vi upplevde och definierade våra egna behov för välbefinnande och känna oss hemma. Resultatet av den bedömningen kan såklart ha konsekvenser för policy och program in framtiden – t.ex. att försäkra sig om att ingen kulturell, religiös eller etniskt behov

är exkluderat eller ignorerat. Vi har delat och utforskat dessa resultat i seminarier, forum och workshops.

Utöver det så samarbetade partnerteamen, de utförde benchmarking på varandra för idéer och delade med sig och undervisade varandra mellan och över de 5 etniska och religiösa föreningarna och församlingarna. EI WISH-projektets ledare har även blivit inbjudna till att dela med oss av våra erfarenheter från vårt arbete med de äldre invandrarna till många andra forum i Sverige och i EU.

Det finns många intressanta resultat att dela med sig av från vår forskning, men ett specifikt resultat har en extra stark relevans för denna fråga. Vi fann att många av de äldre saknade mötesplatser (se vårt nya koncept som heter mötesplatser). De saknade särskilt sina gamla kvarter från deras hem, där grannar var mycket mer interaktiva och spelade en stor roll i deras liv.

Utövandet av olika kulturer och religioner garanteras i stadgan om de grundläggande rättigheterna och måste tryggas, om utövandet inte strider mot andra okränkbara europeiska rättigheter eller den nationella lagstiftningen

Som vi uttryckte i fråga 4, vi skapade material, en pedagogik, ett expertteam och höll en workshop om rättigheter i våra partners föreningar före deras äldre, deras familjer och deras medlemmar. Vi utforskade båda sidorna av att vara en medborgare i Sverige – var våra rättigheter är och vad det ställs för krav för att vara en medveten och bra medborgare. Pilotprojektet vi skapade var väldigt uppskattat och vi hoppas att det fortlöper.

Invandrarnas medverkan i den demokratiska processen och i utformningen av integrationspolitik och integrationsåtgärder, särskilt på lokal nivå, som stöder deras integration

Som nämndes i fråga 7 så bygger EI WISH-projektet på samarbeten mellan de olika intressenterna som bryr sig om de äldre invandrarna. Inkluderat i detta team (och i vår styrgrupp) är de äldre dem själv, förening som ämnar stötta dem, Göteborg Stads tjänsteleverantörer som ämnar skapa en bättre förståelse och länk till dem – så väl som de lokala och regionala myndigheterna och politikerna som arbetar med folkhälsa och som ämnar lära sig om deras behov för att säkerställa att de policy och program som är skapade är meningsfulla. Under de sista 2 åren har vi skapat och gått med i många möjligheter för att stötta vårt mål med att driva vårt arbete som en social innovations process – där vi arbetar systematiskt för att åstadkomma förändring och en social rörelse – genom att: driva studier för att lära om våra behov – genom att testa och skapa förbättringar – genom att integrera och sprida vårt lärande och våra erfarenheter (från förbättringarna) vidare in i policy, aktiviteter, nya processer och själva in i nya innovationer!

Att integrera integrationspolitiken och integrationsåtgärderna i alla relevanta politikområden, myndighetsnivåer och offentliga tjänster är en viktig faktor vid utformningen och genomförandet av den allmänna politiken

Ett viktigt resultat som vi observerade och upplevde i vår handlingsbaserade forskning var bristen på sammanhållning och klarhet i den innebörd och de åtgärder som finns – för integrationen. Vi fann att varje enskild intressent av våra partners antingen hade deras egna definitioner för integration eller var väldigt dova och vaga i sina definitioner och åtgärder för integration. Vi såg att det ofta var en brist på nyfikenhet och respekt, en brist på forum och en tydlig brist på disciplin för hur vi kan utforska olika vägar och metoder som vi kan arbeta med för att förstå integration. Och därav, även om vi är ansvariga för att utbilda och stötta alla intressenter till att blir känsliga och integrera ”integrationsfrågor” och andra frågor i deras eget arbete – vi, som är dedikerade i den här frågan – måste göra vår egna hemläxa först.

Givet den rådande kulturen i ”ett motstånd i delning” – så försökte EI WISH-ledarna hårt att vara väldigt transparenta i projektet – genom att dela vår modell, definitioner och metoder för att förstå integration – eller ”känna sig hemma”. Vi försökte även bedöma – hur våra modeller och konceptuellt baserade energiska välbefinnande och integration – stod sig i jämförelse med andra modeller som används, t.ex. salutogen koncepten. Det är tydligt hur det är viktigt för oss som arbetar med ”integreringsverksamhet” att fortsätta skapa plattformar där utforska alla olika definitioner, tillvägagångssätt, koncept och modeller som används.

Det kan även noteras att EI WISH-teamet har dedikerat en stor del vetenskapliga och praktiska insatser i att utveckla spännande föreställningar, definitioner och koncept av integration – eller känna sig hemma. Vi har utvecklat en modell som heter – ”från inre till yttre integration” – som erkänner att ju fler dimensioner vi kontinuerligt har som stötar vårt välbefinnande, desto mer sannolikt kommer vi känna oss som hemma i oss själva, och sen desto mer troligt blir det att vi känner oss bra och som hemma i den värld vi lever i. Vi ser fram emot att kunna dela med oss av våra tillvägagångssätt, erfarenheter och åtgärder för integration och länken till välbefinnande i framtiden.

6. Transnationellt samarbete

Mål och betydelse av den Transnationella Strategin

I EI WISH-programmet hade det centrala betydelse att vi samarbetade med många lokala och regionala intressenter för att skapa gemensam medvetenhet och förståelse samt att tillsammans arbeta för att förbättra äldre invandrares känsla av välbefinnande och möjlighet att åldras med värdighet i Sverige. Vi avsatte mycket tid och energi för att bygga och utveckla relationer, för lärande, och för att dela med oss av och hitta goda exempel i Sverige. Det stod också klart att det skulle gynna vår samarbetsgrupp att vidga våra vyer genom att leta upp och dela upplevelser med andra experter och nätverk som tillägnats äldre invandrare i Europa.

Därför planerade vi redan under utformningen av projektet att nätverka i EU så snart som vi hade "läst på ordentligt". Vi var övertygade om att vara med under ENIEC:s årsmöte och att genomföra en benchmarking-resa till Holland skulle tjäna tre huvudmål:

För det första förstod vi att efter att vi hade studerat och ökat vår förståelse för vad som händer i Sverige, hade det varit spännande att dela med oss vad vi lärt oss och att lära av andra. Vi trodde att vi skulle vara **redo** för att veta vad vi skulle fråga (till exempel vilka frågor och problemområden som vi fortfarande behövde ökad insikt i), vad vi kunde dela med oss av (till exempel vilka exempel som vi är stolta över och vilka vi vill ha mer feedback på) och att få feedback och bekräftelse på vårt arbete.

För det andra insåg vi att det vore spännande att utöka vårt område för lärande utanför Sverige genom att söka efter experter och nya idéer i andra delar av Europa som har lång erfarenhet av att arbeta med äldre invandrare.

För det tredje förstod vi att efter allt hårt arbete som vi hade lagt ner tillsammans i vår arbetsgrupp, så hade det varit mycket givande att få en gemensam upplevelse som utökade våra kunskaper och nätverks och som inspirerade oss både professionellt och som grupp.

Därför anmälde sig EI WISH-teamet, som bestod av samarbetspartners från de etniska och religiösa föreningarna och en av ledarna från EI WISH:s ledningsgrupp, till ENIEC årliga konferens som hölls i Amsterdam.

En översikt över några av våra erfarenheter under den sjätte årliga ENIEC konferensen i Amsterdam, Nederländerna – 21-23 mars 2012

1. Vi fick möjligheten att prata med de lokala ledarna i staden och regionen
  - a. Vi träffade Amsterdams ålderman, Andrée van Es, som är ansvarig för arbete, inkomst & deltagande, mångfald & integration och det administrativa systemet.

2. Vi fick också möjligheten att lyssna på ett antal spännande föredrag:
  - a. ”Äldre invandrare och det Europeiska året för aktivt åldrande och intergenerationssolidaritet” (“Older migrants and the European year on Active ageing and intergenerational solidarity”) - Wim van Minnen direktör på CSO (Central Cooperating Organizations for the Elderly) paraplyorganisationen för äldre personer i Nederländerna
  - b. ”Kort intryck av ett multikulturellt äldreboende: Sêfkat” (“Short impression of a multicultural elderly home: Sêfkat”) - Deniz Özkanli of Zorggroep Elde (projektledare Sêfkat)
  - c. ”Mångfald och åldrande i Nederländerna: äldre migranternas perspektiv” (“Diversity and ageing in the Netherlands: The perspective of older migrants”)- Freddy May från NOOM (Network of Organizations of Older Migrants)
  - d. ”Silverkraften hos äldre invandrare: mot bakgrund av ett antal konkreta projekt har det visats hur silverkraften hos äldre invandrare kan upptäckas.” - Wendela Gronthoud (CABO for Older Migrants)
  - e. ”Stärka äldre flyktingar” (“Empowering older refugees”) - Professor Walter Devillé, senior forskare på NIVEL (Netherlands Institute for Health Services Research) och professor på uppdrag av Pharos på University of Amsterdam
3. Före och under konferensen hade vi också möjligheten att besöka några olika organisationer som arbetar med äldre invandrare på olika håll i Nederländerna för att benchmarking och för att utbyta erfarenheter. EI WISH-teamet delades upp så att vi kunde vara med på de olika aktiviteterna. På så sätt kunde vi dela med oss av våra upplevelser och lära varandra vad vi hade fått ta del av. Vi genomförde benchmarking mot följande organisationer:
  - a. Multikulturellt mötescenter för äldre, i Hudsonhof, västra Amsterdam
  - b. Interkulturellt klientdeltagande, de Venser, sydöstra Amsterdam
  - c. Styrka på ”Wereldpand”, västra Amsterdam
  - d. Olika former av bostäder, ”Foe Ooi Leeuw”, sydöstra Amsterdam
  - e. Dagvård för specifika grupper grundade av självhjälpsorganisationer, at Kraka e Sewa, sydöstra Amsterdam
  - f. Sêfkat”- ett äldreboende för äldre från Turkiet och Irak
  - g. Ett hem för äldre från Surina
  - h. Ett Judiskt Hospice
  - i. Kinesiskt dagcenter
  - j. NOOM (Network of Organisations of Older Migrants)
  - k. Bostadshuset för äldre: Sint Jacob
4. Slutligen hade vi också möjligheten att dela våra upplevelser, idéer och perspektiv i ENEIC-sammanhanget.
  - a. Vi var den största gruppen där

- b. Vi var helt klart gruppen med den största etniska och religiösa mångfalden också.

En sammanställning av några av de uppnådda resultaten:

1. Reflektion och lärande

- a. Alla EI WISH samarbetspartners delade vad vi lärt oss varje kväll.
- b. Alla EI WISH samarbetspartners dokumenterade vad de lärde sig och sina upplevelser i enlighet med riktlinjerna för reflektion. Dessa riktlinjer inkluderar hur våra samarbetspartners sedan ska använda informationen i sina egna organisationer och arbete. Utvärderingarna delades ut i samlingsgrupperna när resan var över och vi var tillbaka i Sverige.

2. Nätverkande – Den svenska gruppen

- a. Ett delnätverk skapades under ENIEC mellan de olika deltagarna från Sverige. Det innefattade experter och yrkesverksamma från Malmö och Göteborg som representerade olika intressenter som till exempel städer, föreningar, politiker, myndigheter, universitet, etc.

3. Media och film

- a. ENIEC publicerade en bulletin och vigde delar av sitt höstnummer till det nordiska och svenska teamet och vårt arbete.
- b. Vi såg på och fick en kopia av en underbar film "More than forgetting". Det var NOOM som visade film som handlade om demens och dilemman som invandrarfamiljer stöter på när de använder äldreboenden.
  - Det presenterades av Christina Harreveldt från NOOM (Network of Organizations of Older Migrants)
  - Det följdes av en kommentar av Deniz Öskanli samt reaktioner och frågor från övriga konferensdeltagare.

4. Integrera lärandet i vårt arbete

- a. Alla samarbetspartners kom på minst 5 idéer som kunde vara relevanta i deras arbete
- b. Alla samarbetspartners presenterade sina lärdomar och intryck för sina styrelser och medlemmar i hemorganisationerna.

5. Idéer för vidareutveckling – nästa steg för ett hållbart arbete

- a. Under ENIEC-konferensen, försökte EI WISH-ledaren att hitta och samla experter och information om den forskning som genomförs och samlas in i ENEIC. Det uppdragades att det inte fanns någon systematisk tvärkulturell och transnationell forskning. Därför nåddes en

överenskommelse om att försöka utforma ett gemensamt studieprojekt för att studera och jämföra tillvägagångssätt, strukturer, policys, etc.

- b. Alla samarbetspartners utvecklade relationer och egna nätverk att bygga vidare på i framtiden.

Avvikelser från den ursprungliga planen

Det bör noteras att de ursprungliga planerna för EI WISH:s transnationella aktiviteter inkluderade att hela samarbetsteamet deltog i ENIEC. Det var först efter godkännandet av EI WISH-projektet som vi fick reda på att EIF:s regler inte tillät våra samarbetspartners från Göteborg Stad att åka med. Det var naturligtvis en mycket stor besvikelse för våra partners i Göteborg Stad eftersom de inte fick möjlighet att ta del av denna fantastiska upplevelse. Dessutom fick inte vi möjligheten att utveckla en djupare teamgemenskap och nätverk mellan Göteborg Stad och föreningarna.

7. Spridning av resultat

Att dela med oss av och sprida resultatet var ett av huvudmålen i EI WISH-projektet. Därför integrerade vi denna process i alla steg och aktiviteter. Nedan följer några exempel på hur vi delade med oss av våra erfarenheter och resultat!

Exempel på hur EI WISH-teamet delade och spridde resultat:

1. Kommunikationsmaterial till alla samarbetspartners
2. Presentation för samarbetspartners, styrelse och andra nyckelpersoner:
  - a. Månatliga möten där resultat rapporterades till samarbetsgruppen
  - b. Möten med styrgruppen två gånger årligen där resultaten rapporterades
  - c. Vanliga presentationer för styrelserna i våra samarbetsorganisationer
3. Hemsida: www.eiwish.se
  - a. Aktivt uppdaterad och aktuell
4. Film om EI WISH – producerad av Nasrin Pahko
  - a. Distribuerad till alla samarbetspartners
  - b. Upplagd på YouTube
5. Träningsmaterial gjordes tillgängligt för alla samarbetspartners
6. Publicerade en artikel i Göteborgs Posten – om Sari Scheinberg och EI WISH-programmet
7. Presentation på konferenser och i nätverk
  - a. SIRG i Bryssel: utvalda som ett av de bästa exemplen i EU på projekt som arbetar med aktivt åldrande 2012
  - b. Nordisk gerontologikongress i Köpenhamn (april 2012)
    - Presentation under kongressen
    - Deltagande i och presentation för en särskild grupp av psykologer som arbetar med gerontologi.
  - c. Presentationer för andra nätverk och föreningar
    - SIOS styrelse: för att åldras tillsammans
    - Svenska psykologföreningen, avdelningen för gerontologi
  - d. Sluteventet: avslutande seminarium för EI WISH (maj 2012)

- Med mål att presentera EI WISH-projektet, erfarenheter och uppnådda resultat
- Sponsrat av VGR enheten för folkhälsofrågor
- Deltagare: 100 experter, politiker och myndigheter från Göteborg Stad och VGR, äldre, föreningar, företag

8. Presentation av samarbetspartners

- a. Våra projektledare presenterade kontinuerligt resultat och kommande aktiviteter för sina styrelser och medlemmar
- b. De olika aktiviteterna i EI WISH publicerades i etniska och kulturella tidningar
- c. Radioprogram: Iranska och eritreanska
- d. Deltog i olika konferenser och möten för representera EI WISH

9. Göteborg Stad

- a. Samarbetspartners för att utforma och genomföra workshoppar om rättigheter och tjänster

10. Västra Götalandsregionen

- a. Sponsrade EI WISH slutevent och seminarium
- b. Sponsrade utformandet och genomförandet av workshoppar om rättigheter och tjänster

11. EU

- a. Inbjudan till EU SIRG möte i Bryssel – Projektet valdes ut som ett av 4 goda exempel i Europa på projekt som handlar om åldrande
- b. Deltog under ENIEC:s årsmöte

8. Slutsatser och Förslag

Inflödet av invandrare till Sverige har ökat under åren.⁷ En av de viktigaste utmaningarna är att stödja de nya invandrarna i att "känna sig hemma" - så snart som möjligt. Eftersom ju tidigare invandrarna kan känna sig hemma, desto troligare är det att de har hittat sätt att känna integrerade i samhället. Och som forskning har visat, desto mer "integrerade" vi känner oss, desto sannolikare är det att vi kan må bra, hantera våra liv i vårt nya hem och bli mer aktiva och produktiva medborgare. (Scheinberg 2004, 2005, 2009). Alla som har flyttat, oavsett orsak, som flyktingar eller invandrare, kan förstå denna utmaning!

Så nyckelfrågorna är: ***Vad är det som hjälper oss att känna oss hemma och mer integrerade? Vad kan samhället göra för att förbättra denna upplevelse? Hur skiljer sig behov och önskemål om "att åldras med värdighet" mellan generationerna?***

Det svenska samhället försöker att stödja integrationen av invandrare på olika sätt - i första hand genom att erkänna de mänskliga rättigheterna som grund för att leva ett värdigt liv här i Sverige. Det svenska samhället har också skapat regelverk och program samt erbjuder tjänster, information och stöd för att hjälpa till med en smidig övergång till att leva i ett nytt land och vara en god medborgare. Några av de program och aktiviteter som erbjuds av våra städer och regioner, har visat sig stödja invandrare att hitta rätt i känslan av att vara hemma i sitt "nya hem" (t.ex. förbättrad matchning av språkbehov och färdigheter mellan personal och de äldre). Och andra strategier och program och åtgärder verkar inte fungera (t.ex. praktiskt taget inga äldre invandrare använder stadens tjänster eller levande strukturer).

EI WISH programmet - Åldras med Värdighet, är ett exempel på ett program som specifikt skapades för att stödja äldre invandrare och utveckla förutsättningarna de behöver för att må bra och bli mer integrerade i Göteborg. Under de två år vi ledde vårt program (från 2010 till 2012) kunde vi skapa ett tvärvetenskapligt team av intressenter som tillsammans kunde studera och samla de äldres och stadsanställdas erfarenheter (behov, önskemål, idéer för förbättringar); som tillsammans har kunnat göra olika insatser och förbättringar baserade på våra forskningsresultat, och som tillsammans kunnat göra bedömningar och lära sig hur komplicerad processen är för att förbättra våra äldre invandrades "känsla av att känna sig hemma" - och känna sig integrerade. Vi har lärt oss att det krävs ett långsiktigt perspektiv, ofta beroende av väldigt många faktorer. Faktorer som påverkar vår känsla av integration kan komma utifrån – påverkad av sammanhanget och kulturen vi kommer till, t.ex.: Hur "inbjudande" människor är, om det finns mötesplatser i våra bostadsområden, hur transparenta våra organisationer, processer och institutioner är (t.ex. hur beslut fattas,

⁷ I Göteborg Stad finns det år 2010 omkring en halv miljon invånare (513 751 stycken) och av dessa är nästan 22,5% utrikes födda, totalt 115,013 stycken. De största grupperna är från Iran, Irak, Finland, forna Jugoslavien och Bosnien och Hercegovina (se bilaga 1). Precis som i hela invånargruppen är de utrikes födda en grupp som blir äldre och äldre. År 2011 såg åldersfördelningen bland de utrikes födda i Göteborg ut som följande och inom några år kommer vi därför att kunna se en ökning bland gruppen äldre invandrare.

hur man hittar information); hur bekant denna nya kultur är jämfört med vår tidigare kultur (språk, traditioner, vanor, sätt att relatera, beröring); och naturligtvis, hur tolerant och uppskattande, och även nyfikenheten för olikheter (till exempel: i Sverige värdesätter vi integriteten, vilket kan tolkas som "inte ställa frågor av rädsla för" att vara för personlig" men det kan medföra att invandrare känner sig "osedda" etc.) Dessutom kan integrationen påverkas av faktorer som är personliga för oss - påverkade och drivna av våra individuella personligheter, våra behov, vår familj, vår kultur, och viktigast, våra attityder, motivation, vilja och hur vi mår. Vi vet att väldigt många av de invandrare och flyktingar som flyttar till Sverige, har överlevt och uthärdat krig och trauman under sin livstid. Alla dessa faktorer påverkar viljan, initiativkraften och förmågan att söka och finna vägar att göra "vårt nya land" – Sverige - "vårt andra hem". Enligt vår forskning och erfarenhet, har vi funnit att inre integration leder till yttre integration.

• **Lärande och utmaningar**

En viktig vision eller faktor som leder till framgång i att skapa "integration" - är att komma ihåg att integration är både en yttre och inre process - och därför är det viktigt ***att anpassa handlingsprogram och erbjudanden från samhället till de ständigt föränderliga behov, erfarenheter och drömmar som föränderliga medborgargrupper har***- både svenska och utländska.

Det finns ett antal lärdomar och utmaningar som är förbundna med denna vision och som härrör från denna ständigt föränderliga, rörliga och migrerande verklighet. Under EI WISH programmet - mötte vi ett antal av dessa lärdomar och utmaningar, och som ett resultat, kom vi till insikt om vad som behövs för att arbeta "bättre" och mer medvetet i framtiden med att förstå och förbättra äldres behov för att må bra och att känna sig hemma, och hur man kan förbättra sina relationer med de viktigaste aktörerna i deras tjänst.

I följande avsnitt går vi igenom ett antal av de viktigaste frågorna som kan ses som både utmaningar och möjligheter som vi stod inför. Vi måste ta itu med dessa för att försäkra integrationen och hållbarheten av lärdomarna och resultaten som vi uppnått genom projektet EI WISH – Att åldras med värdighet:

Det ständigt föränderliga flödet av invandrare

För det första, på grund av det ständigt föränderliga flödet av invandrare (från olika länder, kulturer, religioner), finns det en ständigt växlande mångfald av behov, bakgrunder, erfarenheter och förväntningar. Så vi har lärt oss att ***alltid finns ett behov av att ständigt bli medvetna om de behov och hur de förändras över tiden i och med de olika invandrare som kommer i***. Vi har lärt oss under EI WISH programmet att de olika modeller, indikatorer och metoder vi använt, till exempel: de 9 dimensionerna för att mäta välbefinnande varit ett mycket användbart verktyg för att undersöka både de äldres och personalens upplevelser samt stödja dem att hitta sätt att förbättra sina liv och val.

De växlande förändringarna i politiskt ledarskap

För det andra, på grund av de växlande förändringarna i politiskt ledarskap, och förändringarna i den underliggande politiska filosofin och värderingar som följd, blir det en spridningseffekt av förändringar, inklusive förändringar i regelverk, program och prioriteringar, samt förändring av myndigheter och tjänsteutbudet i vårt samhälle. Under EI WISH programmet förlorades alltför mycket tid och personliga relationer på grund av de långa och kaotiska perioder då omorganisationer skedde. Som ett resultat, fick vi veta att det i framtiden finns ett behov för vår "stad och regionala myndighetspartners - att lära sig hur man gör medvetna och systematiska övergångar – från "ett filosofiskt system" till ett annat. Vi lärde oss också att när förändringar bland personalen äger rum, hur viktigt det är för oss att bättre: *utbilda och "omskola" de olika intressenterna som arbetar med välbefinnande och integration av invandrare (offentlig personal, myndigheter, medborgare, etc.) att kommunicera och återkoppla, att integrera och återintegrera nya rutiner, åtgärder, arbetssätt, osv, klart och tydligt till alla olika grupper vad samhället erbjuder och vilka krav vi har.*

Nya sätt för systematiskt förbättringsarbete, lärande och spridning för hållbarhet behövs

För det tredje, på grund av dessa ständigt föränderliga behov av integration och förändrad politisk filosofi måste vi också hitta sätt att systematiskt och medvetet

- Utvärdera, mäta och studera: nya behov; förändrad politik, erbjudanden och krav, den ständigt föränderliga graden av tillfredsställelse, mening och användbarhet av dessa förändringar.
- Vi behöver hitta nya och bättre sätt att kontinuerligt lära från studier och återkoppla lärandet till staden och regionens tjänster och erbjudanden.
- Vi behöver lära oss att justera passformen och inriktningen mellan samhällets utbud av tjänster och information, och i vilken omfattning medborgarna känner sig integrerade och hemma i Sverige.
- Och slutligen måste vi synliggöra och hjälpa alla aktörer att bli medvetna om och förstå sina egna roller, sitt ansvar, sina relationer och sitt arbetssätt i den nya " verkligheten".

Förhoppningsvis, genom att arbeta med denna mer lärandebaserade metod kommer en kultur av tillit, engagemang och samarbete utveckla som hjälper till att upprätthålla och bygga vidare på det arbete som påbörjats.

Begränsad tillgång till information för välbefinnande och integration

För det fjärde, är det mycket viktigt att lära sig, förstå mer och förbättra stadens och de regionala erbjudanden som inte är lätt tillgängliga eller åtkomliga för utländska äldre och deras familjer. Dessutom är det viktigt att förstå hur de måttstockar eller definitioner som används för att definiera och mäta integration och välbefinnande är utformade: med- skapade (eller inte), diskuteras (eller inte), spridda (eller inte) - och därefter, för att förbättra/utveckla en gemensam förståelse, synsätt och metoder för

att arbeta med välbefinnande och integration. Följande faktorer identifierades, som tycktes stödja och hindra tillgången och tillgängligheten av information:

Bara på svenska - För närvarande är det mesta av servicen som Göteborg och VGR erbjuder, skriven på svenska och de flesta äldre talar inte svenska. Som ett resultat av detta är kunskap om, och tillgång till, information tydligt begränsad för de äldre, och de är beroende av andra (t.ex. sin familj för att hjälpa dem med all dokumentation, e-post, information) Nya sätt måste hittas för att delge information till de äldre invandrarna och deras familjer på de olika språk som finns i Sverige (VGR).

Informationen är främst tillgänglig online - För närvarande är det mesta av informationen från Göteborg och VGR online och på svenska. Medan webbplatserna för Seniorervice verkligen är informativa, innovativa och utmärkta informationskällor, är de flesta äldre, och särskilt invandrade äldre inte så kompetenta i att använda datorer, har inte egna eller har inte tillgång till datorer och naturligtvis kan de inte läsa den svenska texten. Som ett resultat, är kunskap och tillgång till informationen begränsad. Behov av att hitta nya sätt att stödja de äldre att komma åt och förstå informationen - t.ex. att få tillgång till datorer (t.ex. på Träffpunkten, på föreningar), för att få utbildning i hur man använder datorn, och att leverera information till de äldre invandrarna och deras familjer på olika sätt, etc.

Beslutsprocessen inte så genomskinlig Under EI WISH projektet fick vi veta att den bedömning och de beslut som stadens myndigheter, som avgör vilken typ och mängd av vård de äldre är kvalificerade för - varken förstås av invandrade äldre eller deras familjer. Nya sätt måste hittas för att utbilda i vad och hur stadens/regionens erbjudanden innehåller, så att behov, krav och önskemål kan uttryckas på ett tydligare sätt och därmed bedömningar och beslut kommer att vara mer i linje och begripliga. Behov av att hitta sätt att göra beslutsprocessen mer synlig "processkartläggning"

Ingen Medvetenhet om och klarhet vad gäller rättigheter - Under EI WISH, lärde sig parterna också att de äldre och deras familjer inte känner till sina "grundläggande rättigheter". Som ett resultat - mycket få äldre invandrare eller deras familjer drar nytta av vad staden har att erbjuda. Därför följande punkter i det kommande projektet:

- Rättigheter och Service workshopen som utvecklats under EI WISH måste utvärderas och vidareutvecklas innan den levereras till marknaden igen och sprids över VGR och andra regioner i Sverige.
- Vi måste skapa en gemensam väg för workshops som ska levereras för att få en bredare och djupare effekt både i att leverera och ta emot lärande. Det kan handla om målen att utbilda lärare - att arbeta genom och med professionell personal i VGR - t.ex.: Anhörigkonsulenter, Träffpunktens ledare, föreningsledare, religiösa ledare, experter på rättigheter, etc. Och det kan innebära ett mer medvetet sätt att integrera experter i utbildning - eller studiecirkel.

- Slutligen måste målen för denna utbildning vara lyhörda för mångfalden av behov och kulturer i de etniska, kulturella och religiösa föreningar och församlingar, etc. vi kommer att arbeta med.

Åtgärder som används är inte synliga och sammanhängande - Under EI WISH programmet lärde vi oss också att de olika intressenterna använder olika definitioner och kriterier för att definiera och mäta integration och välbefinnande. Tyvärr fann vi att det finns en brist på nyfikenhet och brist på ett forum eller en kultur som stödjer intressenter att dela definitioner och att utforska underliggande antaganden och kriterier som används för att utveckla det tillämpade ramverket. Och slutligen, finns det många program som görs utan tydliga mätningar och indikatorer. Till exempel:

Göteborgs Stad använder ett koncept baserat på Salutogenes, för att styra stadens sätt att arbeta med välbefinnande. Men det finns inte många experter i stadens organisation som kan förklara tydligt hur detta koncept används eller definieras etc. En artikel finns som beskriver det Salutogena filosofins 3 nyckelbegrepp: att all service måste vara: 1. Meningsfull, 2. Begriplig och 3. Hanterbar. Emellertid står inga dokument med regelverk eller program att finna som lägger fram eventuella åtgärder eller indikatorer som definierar och förankrar Salutogen-metoden på ett systematiskt och medvetet sätt.

Göteborgs Stad och VGR har en process och metod som kallas "Styrkort för integration" som drivs av Göteborgsstads ledning som använder ett poängsättningskort som grund för att stödja bedömningen av 13 delar av stadens kvalitet på integration. De 13 frågorna är indelade i 4 delar: Boende, Sysselsättning, bemötande och Ungas tillgång till Utbildning. Tyvärr är inte mycket ytterligare information tillgänglig på nätet. (<http://www.goteborg.se/wps/portal/integration>)

Universitetsforskare använder andra begrepp för att definiera och mäta välbefinnande och integration. Undersökningar och forskning som bedrivs använder ett antal teorier och ramverk - av vilka en del har validerats och andra inte. Denna information är främst dokumenterad i artiklar och sällan presenterade för andra intressenter. Dessutom framgår det inte klart vilka av dessa begreppsramar som har testats och validerats i en mångfald av kulturer, etc.

EI WISH-projektets ledare utvecklade och tillämpade en modell som hade speciella indikatorer – där man använde 9 dimensioner - som syftade till att utforska, förstå och mäta välfärd och integration. Ledarna följde en forskningsansats och metod "aktionsforskning" som syftar till att samla in behov, erfarenheter och idéer till förbättringar, och därefter använda resultaten och idéer för att göra de insatser, förbättringar och innovationer som behövs. Modellen och metoden har lärts ut till alla aktiva intressenter, har tillämpats på ett systematiskt och medvetet sätt i alla de olika genomförda forskningsstudierna, har presenterats vid möten, konferenser, i riktlinjer och har presenterats för och tagit emot feedback från akademiska experter på Göteborgs Universitet - Psykologen, etc. Vi märkte dock att när vi försökte träffas och dela våra erfarenheter med våra partners och höra mer konkret om deras

parametrar och indikatorer att det fanns en brist på intresse för att utforska detta. Detta ointresse kan bero på ett antal faktorer, från brist på tid till brist på kompetens.

Som ett resultat, planerar vi att söka efter de chefer som faktiskt är ansvariga för att arbeta med indikatorerna i välbefinnande och integration.

Kontext - brist på förståelse för behov och lösningar i olika sammanhang

Som vi nämnde ovan, byggde EI WISH Program - Åldras med Världighet, en plattform och en partnerskapsgrupp med ett antal av de viktigaste aktörerna i Göteborgs stad för att arbeta med, däribland: stadens myndigheter för äldreomsorg, etniska föreningar, akademier och Folkhälsan. Medan vi lyckades skapa en grupp som kunde arbeta som ett team och som "en lärande allians", fann vi också att det finns en mer övergripande kultur och erfarenhet i staden. Vi fann att det var vanligare att inte samarbeta och dela erfarenheter i arbetet med äldre invandrare: både inom Sverige - t.ex: från stad till stad, region till region, myndigheter och icke-statliga organisationer, etc. och mellan Sverige och EU. Som ett resultat, insåg vi att vi behövde lära oss mer om våra äldre invandrare - utöver den omfattning som definierats i det första EI WISH programmet (stor stad, fokusera på äldre, etc). Vi tänkte det skulle vara bra att utvidga vår kommande utforskning, till andra intressenter (inkludera familjer) och till andra geografiska områden (till mindre städer och landsbygden) så att vi kan få en förståelse för hur äldre invandrare (och intressenter) upplever och hanterar sitt välbefinnande och sin integration i andra levnadsförhållanden och sammanhang. Det är viktigt att fortsätta planera hur vi kan utvidga oss geografiskt och inom andra yrkesmässiga och religiösa gränser:

1. Över gränser – Både i VGR och i andra regioner i Sverige.
2. Över Generationsgränser – Perspektiv - Det är viktigt att utvidga målgruppen EI WISH programmet - att inte bara inkludera de äldre - utan att ta med deras familjer i alla skeden och delar av programmet. För att skapa en sann och meningsfull integration är det viktigt att vi också studerar familjens behov, erfarenheter, relationer och önskemål för att ta hand om sina äldre - nu och i framtiden.
3. Över ytterligare etniska, kulturella och religiösa sammanslutningar – i framtiden vill vi fortsätta att arbeta med nuvarande EI WISH föreningar och församlingar i partnerskap, som företrädare: eritreaner, iranier, somalier, judar samt kvinnor (från Bosnien, Somalia, etc.) och bjuda in ytterligare minoriteter, etniska, kulturella och religiösa föreningar och församlingar att ansluta sig.
4. Över professionella gränser och för att inkludera Hälso-och sjukvårdspersonal - i framtiden måste vi utöka vår kärngrupp till att omfatta hälso-och sjukvårdspersonal som vårdar de äldre, (arbetar i staden och i regionen (Vårdcentraler, sjukhus, folkhälsa, Anhörigkonsulenter, etc).

5. Gränsöverskridande nätverk - Och slutligen, är det viktigt att utöka vårt projektnätverk till att omfatta andra projekt, myndigheter och organisationer inom EU. Det är viktigt att projektgruppen kan kunna dela sina erfarenheter och god praxis och att hitta, utveckla relationer och att lära av andra som ägnar sig åt invandrade äldre och deras familjer i EU.

Äldre invandrares medvetenhet om stadens tjänster - bristande medvetenhet om rättigheter och tjänster

Det finns en känsla av frustration bland äldre invandrare - eftersom de inte är medvetna om de tjänster som erbjuds och hur man kommer åt dem. Därför får de inte det förebyggande stöd och vård de behöver för att förbli vitala och känna sig mer hemma i Sverige. Som ett resultat, kan de inte "ha kontroll över sitt eget liv" och ta det ansvar de vill. Detta gör att många äldre känner sig mer främmande, och ledsna och de får inte vad de behöver. Medan vi har identifierat här ovan några idéer om hur man kan förbättra kommunikationen och tillgången till stadens tjänster, är det också viktigt att stödja utbildning och medvetenhet om våra äldre och deras familjer i deras rättigheter och stadens servicemöjligheter.

Under arbetet med EI WISH - Åldras med Värdighet – har vi utformat och utvecklat en pilot rättigheter och tjänster verkstad som testades och levererades till medlemmarna i de 5 partner föreningar. Denna erfarenhet, lärande och möjlighet att träffa och prata med stadens tjänstemän var mycket uppskattat.

Stadens stöd till familjer för att stödja deras äldre - Familjer stöds inte

Under EI WISH - Åldras med Värdighetprogrammet - vi funnit att det finns en växande frustration och stress i äldre invandrarfamiljer - som en potentiell kultur- och generations konflikt växer fram, men inte upp. I många etniska och kulturella grupper, har familjen varit historiskt och traditionellt sett ansvariga för sina äldres vård. Detta innebär att: de äldre oftast bor hemma eller tillsammans med familjerna, kvinnor (i synnerhet) är ansvariga för att ta hand om äldre föräldrar och släktingar, och familjen har fortsättningsvis huvudansvaret även när de äldre blir mer bräckliga.

Men 2: a och 3: e generationens invandrare som vuxit upp i Sverige, lever ett svenskt liv - där kvinnor arbetar, och en god ekonomi kräver oftast 2 löner. Som ett resultat av detta, är familjen inte lika "tillgänglig" för sina åldrande föräldrar som "de brukade vara" och som förväntas. Som ett resultat, uppstår en växande oro och skuld - hos alla familjemedlemmar. Vi har funnit i vår forskning, att det är djupt komplicerat för den äldre att ta denna diskussion med sina barn- "av rädsla för kräva för mycket eller att bli övergivna av sina barn". Och de flesta familjer har inte haft tydliga och pragmatiska diskussioner med sina föräldrar eller äldre släktingar. Och med tanke på att de flesta invandrarfamiljer inte känner till sina rättigheter och de tjänster som finns tillgängliga i staden och regionen – vet de och deras äldre inte hur man kan integrera dessa "serviceerbjudanden" på ett naturligt sätt, i sina dagliga rutiner och i förhållande till de val de har att göra angående vård för de äldre. I framtiden, så vore det bra att arbeta tillsammans med denna myndighet för att stödja

samarbetet både i att samla in information från familjerna samt leverera stöd och insatser för att göra förbättringar.

Föreningars prioriteringar - fokuserar inte ofta på äldre

De flesta invandrarföreningar och religiösa församlingar har inte fokus på de äldre, utan fokuserar främst på barn, sport, kulturella och religiösa aktiviteter. Därför har de flesta föreningar och församlingar inte utvecklat den förståelse eller strategier, kompetens och prioriteringar som behövs för att stödja och bjuda in de äldre som medlemmar i sina föreningar. Med tanke på erfarenhet, uppnådda resultat och den kompetens som utvecklats i 5 föreningar under EI WISH – Programmet Åldras med Värdighet – är det viktigt att bygga vidare på denna grupp och deras vilja att fortsätta - att bygga upp sina egna föreningar och församlingar och stödja andra föreningar att undersöka möjligheterna att arbeta med äldre också. Under detta nästa projekt, kommer målet att vara:

- Att dela och sprida erfarenheter från 5 föreningar i EI WISH.
- Att stödja föreningar och församlingar att utveckla sina uppdrag, strategier och aktiviteter för äldre medlemmar.
- Att fortsätta att träna ledarna i föreningarna och församlingarna i att samarbeta med sina äldre och länka till andra organisationer för att erbjuda tjänster åt de äldre
- Att skapa ett forum för tvärreligiös dialog - att utforska, dela och lära sig hur vi är orienterade och åldras med värdighet och vad vi kan göra för att förbättra detta och hjälpa varandra.
- Att skapa program och aktiviteter för att stödja de äldres familjerna.
- Att skapa bättre och starkare kopplingar till andra intressenter.

Samarbetet mellan aktörer är minimalt

Vi fann också i EI WISH Programmet att de flesta av de grupper som är avsedda att stödja äldre invandrare, arbetar självständigt, och stödjer varandra, delar inte information, och samarbetar inte, till exempel:

- Det finns mycket lite samarbete mellan svenska organisationer och invandrarorganisationer och föreningar för att erbjuda stöd till de äldre och deras familjer (t.ex. mellan PRO och utländska föreningar för äldre).
- Det finns mycket lite samarbete mellan svenska myndigheter, staden och regional personal, sjukvård (Vårdcentralen, sjukhus), och universitetsexperten (t.ex. Gero-psykologer), för att utbyta erfarenheter och lära och arbeta tillsammans i ett mer holistiskt perspektiv för att stödja de äldre invandrarernas välbefinnande och integration.
- Det finns en brist på utbyte och återkoppling mellan utbudet från samhället och kundens (äldre och deras familjer) behov och mellan alla aktörer som arbetar för att förbättra välbefinnande och integration av de äldste.
- Det finns få forum där olika intressenter som ägnar sig åt äldre invandrare kan mötas, dela och informera varandra. Därför är det i framtiden viktigt att

fokusera på att skapa en kultur och möjligheter för de olika intressenterna att träffas och dela sina material, metoder, erfarenheter och kunskap och att lära tillsammans och hitta synergier för samarbete.

Avsaknad av bra exempel på nya strukturer och lösningar

Med tanke på den växande befolkningen äldre invandrare och fränkopplingen mellan dessa äldre och deras familjer i och med serviceerbjudanden från staden och regionen, är det viktigt att utforska och lära av andra goda exempel både i Sverige och inom EU för att stärka eller skapa nya institutioner, organisationer och tjänster för invandrade äldre och deras familjer.

- För närvarande bor mycket få invandrare äldre i kommunala äldreboenden.
- Det finns mycket få kommunala äldreboenden som är speciellt inriktade på de särskilda behoven hos äldre invandrare i Göteborg (VGR):
- Endast Dalia - för spansktalande, Neuberghska Äldreboende för judiska äldre, etc.
- Mycket få äldre invandrare får den hemtjänstservice de behöver, och mycket få använder de tjänster och aktiviteter som Träffpunkt erbjuder.
- Mycket få invandrarfamiljer får det stöd de behöver för sina äldre
- Det finns ett växande intresse för föreningar att stödja en undersökning för att designa och utveckla särskilda "specialiserade" institutioner och tjänster för äldre invandrare och deras familjer.

Som ett resultat av detta, är det viktigt att jämföra andra goda exempel på särskilda "etniska och kulturella" tjänster och organisationer runt om i Sverige och EU för att lära sig om möjligheter och metoder för att stödja välbefinnande och integration av äldre invandrare

Hinder för möjligheter att 'skapa affär' för föreningar

Mycket av det som erbjuds äldre invandrare tillhandahålls av svenska institutioner och myndigheter, och inte av de utländska organisationer och föreningar som för närvarande tillhandahåller privat service och support för invandrare. EI WISH forskning har funnit att:

- Det är ytterst komplicerat att skapa en tjänst och leverera det som en utomstående entreprenör för äldre invandrare. Fackföreningarnas regler hindrar eller gör det svårt för invandrare att vara innovativa och utnyttja möjligheterna på marknaden.
- Det är också mycket komplicerade regler och begränsningar för hur man blir en privat leverantör inom tjänster för äldre. *Staden och regionen behöver stöd för att skapa en mer öppen process och regler att följa som stöder invandrade småföretagare att utveckla och erbjuda tjänster till den växande marknaden - och hur de kan mötas.*

Svårigheter mellan sjukvårdspersonal och äldre familjer

EI WISH programmet också funnit att det finns känslor av frustration bland stadens personal och yrkesverksamma som arbetar med utländska äldre och deras familjer.

Även om det innebär en förbättring att försöka matcha äldre med personal som talar samma språk, uppstår en rad frågor ändå. Till exempel: Många av de utländska äldre är tätt sammanflätade med sina familjer, deras familjer och anhöriga är mycket närvarande och ansvariga för vård och de äldres välfärd. Men proffsen blir ofta överväldigade och överkörda av familjen krav, önskemål, och att inte kunna "förhandla" så bra som de behöver.

Det är därför viktigt att i framtiden utbilda de yrkesverksamma i att inte bara arbeta med de äldre, utan att träna i hur man förhandlar, upprättar kontrakt och arbetar med familjesystemen också. Och det är viktigt att utbilda de äldre och deras familjer om hur man arbetar med lokala och regionala myndigheter och yrkesverksamma - så att alla parter kan förhandla med medvetenhet och skapa öppna och samverkande relationer.

Hållbarhet och spridning av EI WISH – Att åldras med värdighet

EI WISH var ett mycket ambitiöst 2-årigt socialt innovationsprogram som syftade till att både utveckla en djup och systematisk förståelse av vad de äldre behöver (för välbefinnande och integration) och att skapa åtgärder som krävs för att förbättra äldres välbefinnande och stödja deras erfarenheter och förväntningar inför att bli gammal med värdighet i Sverige som ett andra hem, (baserat på prioriterade behov och idéer för identifierade förbättringar). Dessutom syftade projektet till att skapa och utveckla en plattform och kultur för de viktigaste intressenterna, bland annat: Lokala chefer och yrkesverksamma, regionala myndigheter som företrädar Folkhälsan, akademiker som studerar äldres, välbefinnande politiker samt etniska, kulturella och religiösa föreningar och församlingar, i att samarbeta mer för att stödja de äldre invandrarna i deras välbefinnande och integration.

Även om många fantastiska resultat uppnåddes, och konkreta ansträngningar gjordes, för att bli medvetna om att skapa djupare relationer och engagemang och för att lyfta frågor rörande stödet till äldre invandrade (nu och i framtiden) – är det nästan omöjligt att uppnå ett hållbart resultat utan uppföljning, fortsatt stöd och utbildning, spridning och fortsättning. Därför är det viktigt att kunna fortsätta bygga vidare på och utöka erfarenhet, lärande och arbete från EI WISH projekt.

9. Utvecklingsområden

Beskriv här inom vilka utvecklingsområden och vilken målgrupp ert projekt har haft.

A	Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar inom följande utvecklingsområden (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)	
⇒	2	Interkulturell och interreligiös dialog
⇒	2	Samhällsinformation och medborgarkunskap – värdegrunder
⇒	2	Familj – uppfostran – socialisering – alternativa arenor och nätverk
⇒	2	Informella integrations- och försörjningssystem – incitamentsstrukturer
⇒	1	Kriminalitet, klass, kultur och etnicitet
⇒	2	Hälsa
⇒	1	Ungdomar

B	Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar med följande särskilda målgrupper : (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)	
		Utveckling/anpassning av introduktionsprogram eller andra aktiviteter syftande till att tillgodose behov hos särskilda målgrupper av tredjelandsmedborgare:
⇒	2	- Äldre
⇒	1	- Personer med funktionsnedsättningar
⇒	2	- Kvinnor
⇒	1	- Analfabeter/lågutbildade
⇒	0	- Barn/ungdomar
⇒	2	- Annan särskild målgrupp, nämligen: Relationer-i familjer/över generationsgränser, kommun, intressentgrupper, forskare
⇒	2	Deltagande som ett sätt att främja integrationen av tredjelandsmedborgare i samhället

C	Ange med siffra 0 till 2 i vilken grad ert projekt arbetar med följande verksamheter/aktiviteter (0=inte alls, 1=i viss utsträckning, 2=i stor utsträckning)	
⇒	2	Utveckling av metoder/indikatorer för uppföljning och utvärdering
⇒	2	Kartläggningar/analyser inriktade på särskilda målgruppers behov
⇒	2	Framtagning och utprovning av informationsmaterial och pedagogiska verktyg
⇒	2	Utveckling av kursplaner/moduler, utbildningsmaterial, lärarhandledningar o liknande
⇒	1	Transnationellt utvecklingssamarbete kring analyser och kartläggningar, utveckling av utvärderingsmetoder, indikatorer mm
⇒	1	Transnationellt samarbete kring utveckling/genomförande av utbildningar och andra riktade åtgärder/tjänster för tredjelandsmedborgare (även överföring av "lyckade modeller" mellan medlemsstater)

10. Underlag för redovisning av genomförda aktiviteter och deltagare

Tabell A är avsedd för beskrivning av sådana projektaktiviteter (utbildningar, transnationella utbyten etc.) för tredjelandsmedborgare som riktats till en avgränsad grupp deltagare.

Tabell B är avsedd för översiktlig redovisning av ”öppna” aktiviteter (informationsmöten, rådgivning etc.) vilka i huvudsak haft tredjelandsmedborgare som målgrupp.

A. Aktivitet/delprojekt för avgränsad grupp av deltagare	Antal deltagare							Kommentarer och förtydliganden
	TOT	varav (exempel)						
		Män	Kv	Män	Kv	Män	Kv	
Beskriv kortfattat typ av aktivitet, målgrupp, omfattning och tidsperiod (ex:"10 x 3 timmar samhällsinformation och medborgarkunskap för deltagare i alfabetiseringsundervisning, sept-nov 2012)								
July 2010-january 2011 - Getting ready – meetings, training, preparation with Project leadership group 5 associations x 15 meetings x 4 hours = 300 hours	10	7	3					
<u>Presentation of EI WISH to Föreningar Board and Members</u> Eritrean – 2 x 30 Somali – 2 x 10 Iranian 2 x 12 Neuberghska 3 x 10 KvinnoCenter 2 x 3	60 20 24 30 6	40 10 12 20 ...	20 10 12 10 6					
<u>Presentation of EI WISH to Göteborg City Enheter</u> 5 enheter x 6 meetings x 12 persons	12	....	12					
<u>Kick off meeting</u> Associations, elders, politicians, business, academics, city and regional authorities, etc.	100	50	50					
Monthly meetings – (jan2011-june 2012) 16 meetings x 4 hours x 8 persons	8	5	3					

<u>Focus groups</u>								
Eritrean – 1 x 6	6	4	2					
Somali – 1 x 10	10	7	3					
Iranian – 1 x 12	12	2	10					
Neuberghska 2 x 30 persons	60	6	54					
Judiska Församlingen 1 x 15	15	2	13					
KvinnoCenter 2 x 12	24	2	22					
Göteborg City Group 2x12	24	--						
127								
<u>Interviews of elder TCN</u>								
Eritrean - 6								
Somali - 6	60	25	35					
Iranian - 4								
Neuberghska and JF – 9								
KvinnoCenter – 6								
Göteborg City Group – 14								
Test interviews – 10								
(PRO – 5)								
<u>Feedback and Priority workshops</u>								
Eritrean – 1 x 30	30	16	14					
Somali – 1 - 8	8	6	2					
Iranian -1 x 12	12	2	10					
Neuberghska 3 x 25	75	9	66					
JF – 1 x 15	15	2	13					
KvinnoCenter 2x 20	40	2	38					
Göteborg City Group 2 x 17	34	---	34					
214								
<u>Rights and Service Workshop</u>								
Eritrean – 2 x 30	60	40	20					
Somali – 1 - 15	15	10	5					
Iranian -1 x 10	10	2	8					
KvinnoCenter 2 x 30	60	---	30					
145								
<u>EI WISH Final Seminar</u>								
Elder TCN – 15								
Politicians – 60	120	40	80					
City Authorities – 15								
University researchers – 5								
Associations – 25								
<u>Final evaluation</u>								
Interviews with all stakeholders – elders, föreningar leaders, city authorities,	30	16	14					

B. "Öppna" projektaktiviteter (se instruktionen)	Antal deltagare (ca)	Kommentarer och förtydliganden
Beskriv kortfattat typ av aktivitet, syfte och målgrupp (ex: "dialogseminarier som inslag i lärarutbildning")		(Ex: "Medverkande från ..... 7 olika tillfällen. Sammanlagt 140 inbjudna varav 89 infann sig. Stor uppskattning från de flesta deltagare.")

